

ACTE MOLDOVENEȘTI

DINAINTE DE ŞTEFAN CEL MARE

PUBLICATE DE

DAMIAN P. BOGDAN

BUCUREŞTI
FUNDAŢIA REGELE CAROL I
1, Strada Wilson, 1
1938

ACTE MOLDOVENEŞTI

ACTE MOLDOVENEȘTI

DINAINTE DE ȘTEFAN CEL MARE

PUBLICATE DE

DAMIAN P. BOGDAN

BUCUREȘTI
FUNDAȚIA REGELE CAROL I
1, Strada Wilson, 1
1938

INTRODUCERE

Apariţia ediţiei de acte moldoveneşti, înainte de Ştefan cel Mare, a domnului Mihai Costăchescu [1]), a fost un adevărat eveniment în istoriografia românească [2]). Ediţia aceasta nu e numai un codex de documente, ci şi o serie întreagă de monografii pentru istoria Moldovei din prima jumătate a secolului XV.

Investigaţiile d-lui Costăchescu, pentru darea la lumină a actelor, au fost destul de minuţioase, dar împrejurări independente de voinţa sa au făcut ca unele acte să nu poată fi înglobate în colecţie [3]). Cercetări nouă de arhive s'au făcut în urma apariţiei codexului Costăchescu şi în urma acestor scormoniri preotul Paul Mihailovici dela Chişinău dă la iveală în cursul anului 1933 încă opt acte moldoveneşti din aceeaşi epocă [4]).

Incă din 1932 d-l profesor P. P. Panaitescu descopere, la o expoziţie armeană, organizată în acel an la Lwów, în Polonia, un hrisov de o importanţă covârşitoare pentru vieaţa bisericească a Armenilor sub Alexandru cel Bun şi chiar la începutul domniei

---

[1]) Cf. Mihai Costăchescu, *Documentele moldoveneşti înainte de Ştefan cel Mare*, I, II, Iaşi, 1931, 1932.

[2]) Cf. recenzia d-lui profesor P. P. Panaitescu în *Revista Istorică Română*, I, (1931), p. 152 şi II (1932), p. 411.

[3]) Cf. în acest sens de pilde referinţele ce privesc actul din 1441 Iulie 7 — prezentat de noi sub Nr. 7 — la Mihai Costăchescu, *op. cit.*, II, p. 83, cum şi cele pentru actul din 1441 Septemvrie 29 — la noi sub Nr. 8 — *ibidem*, II, p. 85.

[4]) Cf. Paul Mihailovici, *Opt documente moldoveneşti dinainte de Ştefan cel Mare*, extras din *Cercetări istorice*, VIII—IX, Iaşi, 1935. Cf. asupra acestei ediţii şi observaţiile noastre din *Revista Istorică Română*, III (1933), p. 287—288. Acelaşi şi-a prezentat actele publicate — adăogând însă pe lângă un suret al unui original din 1446 Fevruarie 22 şi două acte false, atribuite lui Ştefan cel Mare, (cf. planşele VIII, XI şi XII) — şi într'un album, intitulat: *Album de documente moldoveneşti din veacul al XV-lea*, Iaşi, 1934.

lui. Dar împrejurările nu i-au permis să publice actul în chestiune decât în cursul anului 1935 [1]). Ediţia profesorului Panaitescu, e un model de felul cum trebuesc editate textele slavo-române.

Un an după publicarea actului pomenit mai sus, d-lui Şt. Gr. Berechet, profesor de istoria vechiului drept românesc la Universitatea din Iaşi, i se pune la dispoziţie, de către un elev al său, un nou act dela Alexandru cel Bun, pe care d-sa l-a şi publicat, în cursul aceluiaşi an, în Revista Istorică [2]).

Iată pe scurt stadiul ediţiilor de acte moldoveneşti până la Ştefan cel Mare, apărute în urma codexului Costăchescu şi înaintea actelor pe care le prezentăm în ediţia de faţă.

Şi acum o expunere mai pe larg, despre actele pe care le publicăm mai jos.

Importanţa actelor prezentate. Adunând material pentru un dicţionar slav-român al textelor scrise în slavoneşte în ţările româneşti, în decursul veacurilor XIV—XVIII, am descoperit o bună parte [3]) dintre actele ce prezentăm. Cel mai vechiu act dat de noi, este dela Alexandru cel Bun; urmează, în ordine cronologică, un al doilea dela acelaşi domn, apoi câteva dela Iliaş, în asociere cu Ştefan [4]), unul dela Ştefan şi două dela Petru Aron.

Actele noastre sunt importante întâi prin faptul că o parte din ele (Nr. 1, 3, 4 şi 6) sunt cu totul necunoscute codexului Costăchescu (iar celelalte cunoscute, însă sau numai în traduceri incomplete sau numai în rezumate sumare) [5]), iar, în al doilea rând, deosebita lor însemnătate reiese din instituţiile ce le prezintă cum şi din problemele ce le pun în discuţie; deci o serie întreagă

---

[1]) Cf. P. P. Panaitescu, *Hrisovul lui Alexandru cel Bun pentru episcopia armeană din Suceava (30 Iulie 1401)*, extras din *Revista Istorică Română*, IV, Bucureşti, 1935.

[2]) Cf. St. Gr. Berechet, *Un act de danie dela Alexandru cel Bun din 1412, Februar 19, Revista Istorică*, XXII (1936), p. 142—146. Cf. asupra acestei ediţii, observaţiile noastre din *Revista Istorică Română*, VII (1937), p. 432.

[3]) Spunem *o parte* întru cât existenţa actelor ce prezentăm sub Nr. 5, 7 şi 8 e cunoscută din codexul Costăchescu. (Cf. Mihai Costăchescu, *op. cit.*, I, p. 411 şi II, p. 82 şi 85), iar actul de sub Nr. 10 ne-a fost pus la dispoziţie de d-l profesor P. P. Panaitescu după cum arătăm şi în corpul acestui studiu, în comentariul ce urmează traducerii actului în chestiune.

[4]) A se vedea discuţia acestei asocieri la domnie în paragraful ce urmează.

[5]) Cf. notele ce urmează după traducerea fiecărui act dat de noi.

de motive care ne îndeamnă a ne opri mai mult asupra lor în acest capitol.

Actul Nr. 1 ne vorbeşte de un sat pe Şomuz, în hotarul Boboş, sat ce până acum nu e întâlnit în niciun act.

Actul Nr. 3 ne prezintă satul Negoeşti, de pe pârăul Negru, necunoscut altfel decât tocmai din actele lui Ştefan cel Mare. Boerul Toma Băcescul, căruia i se destină actul, nu e cunoscut din alte acte.

Actul Nr. 4 este destinat mânăstirii Pobrata din Poiană, şi este al treilea act din totalul celor cinci pe care Ilie şi Ştefan le-au dat, în cursul domniei lor, acestei mânăstiri [1]). De altfel domniile lui Iliaş şi Ştefan, fiind atât de sbuciumate, ei nu mai aveau timpul necesar spre a se mai îngriji şi de locaşurile sfinte cum a făcut tatăl lor ci ei căutau să-şi atragă pe cât posibil cât mai mulţi partizani politici şi aceasta şi explică că din totalul de 109 acte interne autentice, date în cursul domniei lor [2]), începând cu 4 Ianuarie 1432 şi până la 1442 Septemvrie 21, numai 14 sunt date mânăstirilor şi altor lăcaşuri bisericeşti [3]), iar restul de 95, sunt toate destinate persoanelor particulare. Insă cifra 95 are şi o altă explicaţie după cum vom vedea mai jos.

Actul Nr. 4 ne prezintă toponimicul Valea mare şi cuturile boerilor Hârloieni necunoscute altcum actelor secolului XV. Actul e important atât prin faptul că ne relevă obligaţia satelor de a da paznici — стороржи — pentru nevoile domniei cum şi prin aceea că lămureşte definitiv sensul cuvântul подвода care e *transport.*

Actul Nr. 5, care e şi primul act pe care Ştefan îl dă singur în cursul anului 1440 [4]), prezintă între martorii la legământ (= завѣска) pe panul Ivaşco Laţcovici necunoscut altfel actelor moldoveneşti. *Seimul moldovenesc.*

Actul Nr. 6 e dat boerului Vlad Jicov, pe care nu-l cunoaştem din actele publicate până la noi. Insă acest act e de o importanţă

[1]) Cf. în acest sens actele dela Mihai Costăchescu, *op. cit.*, I, Nr. 126 şi 164 şi II, Nr. 13 şi 26.

[2]) Statistica de mai sus ne aparţine şi în ea am înglobat atât actele din codexul Costăchescu cât şi cele dela Mihailovici (cf. Paul Mihailovici, *op. cit*).

[3]) Cf. în acest sens actele dela Mihai Costăchescu, *op. cit.*, I, Nr. 122, 126, 127, 155 şi 164; II, Nr. 3, 11, 13, 15, 18, 25 şi 26; Paul Mihailovici, *op. cit.*, Nr. 6 cât şi actul prezentat de noi sub Nr. 4.

[4]) Al doilea şi ultimul din acest an e la Mihai Costăchescu, *op. cit.*, II, Nr. 25.

capitală pentru vechea noastră organizaţie politică întru cât în data lui avem următorul text: A scris Mihul (actul) în Bulgari la *seim*, în anul 6949 Iunie 25 (**Михꙋл писал оу Бльгарех, на соимꙋ в лѣто ҂ЅЦМѲ, юнїа ке**). Deci acest act a fost dat în timpul seimului în satul Bulgari.

Această menţiune din act ne arată că şi în Moldova era cunoscută vestita dietă polonă ce purta numele de *seim* şi de ale cărei hotărîri regele polon trebuia neapărat să ţie seamă, el nu putea declara războiu, fixa impozite fără voia seimului [1]).

Se poate ca seimul din Moldova să nu fi avut autoritatea celui din Polonia, totuşi sunt fapte care ne îndrituesc a crede că el era situat ca importanţă pe acelaşi plan ca şi cel din statul vecin. Se ştie că boerii din Moldova erau cu mult mai puternici ca cei din Ţara Românească [2]) şi nici o acţiune politică nu se putea face fără consimţământul lor [3]). Atotputernicia lor o vedem în formula martorilor actelor emise de către domn, fiecare act are ca martori un număr de boeri ce depăşeşte cu mult pe cel din Ţara Românească [4]). Şi această autoritate a boerilor iese în evidenţă

---

[1]) In Polonia instituţia seimului era împărţită în organizaţii ţinutale ce purtau numele de seimice şi erau în total cam 60. Hotărîrile celor 60 de seimice erau comunicate prin delegaţi seimurilor generale cari erau 3 în toată Polonia: unul la Kola, al doilea la Korcina Nouă şi al treilea în Sondovaiul de Sus (Sondovai Višna). Hotărîrile seimurilor generale, care erau luate de către delegaţii seimicelor întruniţi în plen, se comunicau apoi regelui prin soli, regele fiind înconjurat cu ocazia acestei solemnităţi de *rada* — sfatul său — şi astfel cu acest prilej se forma seimul plenar (walny seim) al întregei Polonii. Cf. în acest sens: F. A. Brockhausen şi I. A. Efron, Энциклопедическій словарь (= Dicţionarul enciclopedic), tom. XXIV, cartea 47 sub titlul: Польскій сеимь (= Seimul polon), cf. şi Stanisław Kutrżeba, *Sejim Walny dawnei Rzeczypospolitej Polskiej*, Nr. 14 din Biblioteca Składnicy, Warszawa, fără an.

[2]) Cf. şi aserţiunele lui Ioan Bogdan din notele cursului său: *Cultura veche românească*, Acad. Rom., ms rom. 5227, f. 141.

[3]) *Ibidem*, f. 283.

[4]) In Ţara Românească, în epoca de care ne ocupăm, numărul martorilor nu ajunge decât cel mult la 15, deci cifra 15 reprezintă maximul dar ea e extrem de rară, căci nu e cunoscută decât hrisovului din 1452 August 5 (la *Acad. Rom.*, ms 5236, f. 54—56). Obicinuit în actele muntene contimporane cifra martorilor variază între 12 şi 13 (cf. în acest sens actele din 1436 Iunie 25, 1437 August 1, August 13 şi August 23, în original la Arhivele Statului Bucureşti, — primul şi în ediţia lui St. Nicolaescu, *Domnia lui Alexandru*

pe timpul luptelor, pentru domnie, a fiilor urmaşi ai lui Alexandru cel Bun: Iliaş şi Ştefan. Orice acţiune a lor se sprijinia pe boeri, nimic nu puteau face, fără consimţământul lor, de aceea numărul mărturiilor în acte ajunge la cifra 30 [1]) sau chiar şi 31 [2]), iar în omagiul către regele polon creşte la 35 [3]). Aceeaşi cauză de atotputernicie boerească explică şi faptul că din totalul de 109 acte, date de Iliaş şi Ştefan în cursul domniilor lor, 95 sunt destinate boerilor [4]). Şi acelaşi motiv lămureşte şi faptul că de îndată ce Ştefan ajunge să domnească peste toată ţara, după orbirea fratelui său Iliaş, în primul act original cunoscut dela el [5]) apar 32 de boeri martori, pentru ca numărul lor să ajungă nu după multă vreme, ci numai după trei luni, la 42 [6]). Deasemeni aceeaşi autoritate boerească, — seimul — peste care domnul nu putea trece — explică prezenţa nici mai mult nici mai puţin decât a 57 de boeri, la care se adaogă în fruntea lor şi mitropolitul ţării, Teoctist, în seimul din Septemvrie 1455 [7]) când Moldova, sub domnia lui Petru Aron, hotărăşte plata tributului către Turci.

Primul seim convocat în Moldova este cel prezentat de actul nostru. La 1441 Iunie 25 boerii se întrunesc în satul Bulgari, ce era aşezat pe un pârău Crasna din Roman [8]), sat ce astăzi se numeşte

---

Vodă Aldea, extras din *Revista pentru istorie, archeologie şi filologie*, XVI, Bucureşti, 1923, No.XX— al treilea în cea a lui Miletič şi Agura, Дакоромънитѣ и тѣхната славянска писменост, extras din Сборник за народни умотворенія, наука и книжина, IX, Sofia 1893, Nr. 6) iar în cel din 1445 August 7, în copie slavă la *Acad. Rom.*, ms 5236, f. 45—48, cifra e 11.

1) Cf. în acest sens actul dela Mihai Costăchescu, *op. cit.* II, Nr. 11.

2) *Ibidem*, II, Nr. 15.

3) *Ibidem*, II, doc. externe Nr. 202.

4) Cf. şi introducerea de faţă, p. 7 şi n. 2 şi 3.

5) Cf. actul din 1443 Martie 6, la Mihai Costăchescu, *op. cit.*, II, Nr. 37.

6) *Ibidem*, II, Nr. 45, în cel de sub Nr. 47 sunt 35 de boeri.

7) Cf. asupra datei actului din Septemvrie 1455, prin care Petru Aron trimite la Sultan pe Mihul logofătul, Franz Babinger, *Cel dintâi bir al Moldovei către Sultan*, extras din *Volumul omagial pentru fraţii Alexandru şi Ion I. Lapedatu*, Bucureşti, 1936, p. 4—30, cf. asupra acestui studiu şi recenzia noastră din *Revista Istorică Română*, VII (1937), p. 414—416.

8) După cum aceasta reiese din actul cu data 1436 Iulie 1, actul la Mihai Costăchescu, *op. cit.*, II, Nr. 147, cf. şi indicaţiile, *ibidem*, I, p. 457—458. Identificarea cu Bătrăneşti aparţine d-lui Costăchescu (*ibidem*, I, p. 457). Satul Bulgari îşi trage numele dela Pavel Bulgariul, care trăia la 1434 şi a

Bătrâneşti. La acest seim ia parte şi boerul Jicov, care probabil că-şi avea locuinţa tocmai în Chigeci, unde i se confirmă proprietăţi. Ce hotărîri importante s'au luat la acest seim şi care a fost motivul convocării lui, în izvoarele noastre vechi nu găsim nici o relaţie, măcar cât de vagă.

Al doilea seim — despre care însă izvoarele noastre vorbesc — este cel convocat la Vaslui în Septemvrie 1455 [1]), ale cărui discuţii, pentru a hotărî plata tributului către Turci, au ţinut destul de mult, după cum aceasta reiese din textul actului, dat cu această ocazie şi scris de diacul Steţco [2]).

Al treilea seim este cel de pe câmpia Direptăţii când Ştefan cel Mare a fost ales domn al Moldovei, despre care ne şi vorbeşte Grigore Ureche în cronica sa [3]).

cărui locuinţă şi-o avea la 1434 Ianuarie 29, pe Crasna din Roman sub pădure (după cum aceasta reiese din actul cu această dată, la Mihai Costăchescu, *op. cit.*, I, Nr. 119). De sigur în jurul locuinţei lui Pavel Bulgariul s'a format apoi satul, luând numele de Bulgari. Satul Bulgari exista încă şi la 1552 Aprilie 29 (cf. în acest sens actul cu această dată, al lui Ştefan Rareş, în suret din 1743 (7251) Iunie 27 al lui Gheorghe Vrabie uricar, la *Acad. Rom.*, Documente CXXXVII—271. Actul din 1552 Aprilie 29 e cunoscut şi codexului Costăchescu însă numai într'un regest şi cu cifra zilei 9. (*ibidem*, I, p. 457). Intru cât actul ne atestă existenţa unui act dela Iliaş, necunoscut astăzi, dăm o parte din suret. In faţa lui Ştefan Rareş vin: sluga sa Ion Rodna, sora acestuia Anuşca, nepotul lor de soră Toma; Lupul Pojar, feciorul lui Filip şi nepotul lor de soră dimpreună cu surorile lui: Anuşca şi Părasca; feciorii Stanii şi seminţia lor: Neacşa şi nepoţii săi de soră: Drăghina, Arpaş şi Rulca, feciorii Drăguşinii şi nepoata ei Niacşa, fata Furdinii, toţi nepoţi ai lui Baliţa Mândrâşca. Ei impart ale lor drepte ocini şi moşii «din deresăle moşului lor, lui Baliţa Mândrişca de danie ce au avut ei dela unchii noştri Iliaş şi Ştefan voevode şi din deresă ce au avut ei dela seminţia domnii mele Ştefan Vodă cel Tânăr pe doao sate pe părâul Crasni anume Glodenii şi Bălgarii şi altu sat anume Muscelul... ».

[1]) Cf. pentru dată, introducerea de faţă, p. 9 n. 7.

[2]) Actul din 1455 Septemvrie e publicat în codexul Costăchescu (cf. Mihai Costăchescu, II, doc. externe, Nr. 233) cu data 1456 < Iulie — Septemvrie >. Data însă a actului e: 1455 < Septemvrie > după argumentele lui Franz Babinger (cf. Franz Babinger, *op. cit.*, p. 4 — 10). Asupra felului cum a fost datat actul în studiile anterioare codexului Costăchescu, cf. Mihai Costăchescu, *op. cit.*, II, p. 798.

[3]) Cf. în acest sens ultima ediţie a cronicii: Constantin C. Giurescu, *Gr. Ureche Vornicul şi Simeon Dascălu, Letopiseţul Ţării Moldovei*, Craiova, 1934, p. 29.

Din cele expuse se vede că seimurile se întruneau undeva în provincie, la ţară, pe câmp.

Iliaş şi Ştefan. Asocierea la domnie.

Actul Nr. 7 — prin care domnii Iliaş şi Ştefan întăresc panului Ignat stolnicul satele Dobromireşti şi Balosineşti — şi are exact acelaşi obiect ca şi actul lui Ştefan din 1440 Octomvrie — ridică o problemă de o deosebită importanţă în ceea ce priveşte domnia lui Iliaş şi Ştefan.

Ceea ce se ştie până acum asupra domniei acestor doi fraţi şi urmaşi ai lui Alexandru cel Bun, e că imediat după moartea tatălui lor, Iliaş şi Ştefan încep luptele între ei [1]) şi că după cel de al treilea războiu dela Podraga, din 1436 Martie 8 [2])

---

[1]) Şi aici vine şi explicarea atâtor acte omagiale către regele Poloniei, date când de Ilie, când de Ştefan (cf. actele lui Iliaş şi ale boerilor lui, la Mihai Costăchescu, *op. cit.*, II, acte externe, Nr. 181, 182, 183, 193—195, 201, 202, şi 206) şi ale lui Ştefan şi ale boerilor lui, *ibidem*, II, acte externe, Nr. 184, 185 şi 207) pentrucă ei aveau nevoie de sprijinul regelui polon. Deci nimic curios nu vedem în aceste acte ceea ce dimpotrivă vede d-l Costăchescu (cf. Mihai Costăchescu, *op. cit.*, II, p. 794).

[2]) Atât pentru această luptă cât şi pentru cele următoare, cf. Mihai Costăchescu, *op. cit.*, II, p. 107 — 111. Adăogăm pentru lupta dela Dărmăneşti, din 1434 Fevruarie 1, următoarele date: Satul se afla la o milă de Suceava — aşa că supoziţia d-lui Costăchescu din acest punct de vedere că satul Dărmăneşti se găsea în apropiere de Suceava (cf. Mihai Costăchescu, *op. cit.*, II, p. 107, n. 4) e confirmată — după cum se spune în scrisoarea din < 1434 > Fevruarie 16 pe care Ştefan o scrie regelui polon din Balaci (vorbindu-i de înfrângerea lui Iliaş (и мы срѣтили есмы его за милю ѿт Сочавы и тут есмы с нимъ бои имѣли. И Богъ намъ помоглъ и побили есмы его и бояры его и всѣ люди што с нимь были поимали есмы на томꙋ побои, толко ѡнь сам третыи оутеклъ опѧт до вашеи милости земли до Коломыи = şi noi l-am întâlnit la o milă de Suceava şi acolo am avut războiu cu el. Şi Dumnezeu ne-a ajutat şi l-am învins, iar boierii lui şi toţi oamenii cari erau cu el, i-am prins în acea luptă, numai el singur a fugit din nou în ţara măriei voastre la Colomeia). Scrisoarea aceasta este extrem de importantă întrucât ne vorbeşte pe larg şi de urmările luptei, Iliaş învins fuge în Polonia la Kolomeia, acolo e prins de Kola starostele de Snjatin şi Kolomeia, — fapt despre care acesta îi scrie lui Ştefan, informându-l tot deodată pe Ştefan că-l va duce pe Iliaş la rege. Ştefan cere regelui polon să-l pue la închisoare pe Iliaş — după cum reese din text — că ştia că fără voia regelui polon a venit asupra lui, să pue în jurul lui oameni de încredere ca nu cumva să fugă la duşmanii regelui şi ai lui Ştefan. Iată şi o parte din text: ино мы просимь вашеи милости, ꙗко нашего господарѧ абы есте ваша милость посадили его где ваша милость вѣдает а бы

ei s'au împăcat şi au domnit împreună [1]), — deci pe acelaşi plan de egalitate — între anii 1436—1442. Insă actul prezentat de noi sub Nr. 7 înlătură această concluzie de până acum în istoriografia românească, căci pe drept cuvânt dacă Iliaş şi Ştefan domneau amândoi, pe acelaşi plan de egalitate, atunci cum se explică faptul că actul lui Ştefan din 1440 Octomvrie — prezentat de noi sub Nr. 5 — e nevoie de a fi confirmat şi de Iliaş — prezent fiind ca *domn* şi Ştefan — prin actul din 1441 Iulie 7. Concluzia ce se desprinde e cu totul alta şi ea este, credem, cea conformă cu realitatea.

Domn peste toată ţara Moldovei era în fapt şi în drept numai Iliaş singur, de altfel acest fapt poate fi explicat şi din punct de vedere istoric, căci cel care câştigase lupta dela Podraga, din Martie 1436, fusese tot el iar nu Ştefan [2]). Iliaş îşi asociase numai — deci coregent — pe fratele său Ştefan, concedându-i o parte din ţară, — după cum vom vedea mai jos că o face şi Mircea cel Bătrân cu feciorul său Mihai — partea de jos a Moldovei unde Ştefan emitea acte în calitate de domn, rezidând la Vaslui. Astfel din această localitate Ştefan acordă Braşovenilor privilegiul vamal din 1437 Aprilie 23 [3]), actul din 1439 Mai 10 [4]), cel din 1440 Noemvrie 25[5]) iar din Bârlad se închină, la 1439 Septemvrie 25, regelui polon[6]). Probabil că tot din apropierea reşedinţei lui e şi actul din 1440 Octomvrie — prezentat de noi sub Nr. 5 — căci satele confirmate prin act sunt pe pârăul Simila.

потом так не оучинилъ, заньже слышим и вѣрим томѹ аже то было без вашеи милости рады. Ино просим вашеи милости бы ваша милость держала его како бы потом того не оучинилъ без вашеи милости рады. И не были бы озли него лихыи люді, а его быхом сѧ не ѡстерегали (iar de el nu ne vom feri) доколе ест оу вашеи милости, а поставили бы есте ваша милость ѡзли него нѣкоторых своих вѣрных. а бы не оушол до нѣкоторых вашеи милости непрїѧтелеи и наши. Cf. textul scrisorii după o fotografie a originalului, ce a binevoit să ne-o pue la dispoziţie d-l profesor P. P. Panaitescu. Scrisoarea e publicată, cu multe omisiuni, de Th. Holban în *Acte politice slavone din epoca luptelor pentru tronul Moldovei după Alexandru cel Bun*, *Revista Istorică*, XX (1934), p. 258—259.

[1]) Cf. ultima părere la Mihai Costăchescu, *op. cit.*, II, p. 110.

[2]) Cf. datele cronicei dela Bistriţa, la Mihai Costăchescu, *op. cit.*, II, p. 108—109.

[3]) Cf. actul la Mihai Costăchescu, *op. cit.*, II, externe, Nr. 204.

[4]) *Ibidem*, II, Nr. 13.

[5]) *Ibidem*, II, Nr. 25.

[6]) *Ibidem*, II, acte externe, Nr. 207.

Când însă Iliaş venea la Vaslui atunci *dɔmni* — господарїє — erau amândoi fraţii, acesta e elementul diplomatic ce apare în intitulatio [1]), acelaşi lucru se întâmplă când şi Ştefan se ducea la Suceava [2]). E de observat că ori de câte ori Iliaş venea la Vaslui, el nu era însoţit şi de fiul său Roman [3]), aceasta poate spre a nu jigni susceptibilitatea fratelui său Ştefan care se considera domn în partea ce i se concedase. In actele în care Ştefan nu era de faţă la curtea lui Iliaş din Suceava el e trecut în intitulatio simplu ca *voevod* ca şi Roman fiul lui Iliaş şi care apărea ca

---

[1]) Cf. Mihai Costăchescu, *op. cit.*, I, Nr. 145, 146, 148, 150, 151, 156, 159, 162 şi II, Nr. 1, 4, 8, 17 şi 33 — acesta din urmă, din 1442 August 30, e ultimul dat din Vaslui — şi Paul Mihailovici, *op. cit.*, Nr. 4.

[2]) Cf. Mihai Costăchescu, *op. cit.*, I, Nr. 163 şi II, Nr. 1 şi 31 cum şi Paul Mihailovici, *op. cit.*, Nr. 6.

[3]) Prima menţiune în acte a lui Roman o găsim la 1432 Ianuarie 4 (cf. Mihai Costăchescu, *op. cit.*, I, Nr. 102), iar ultima menţiune, în prima domnie a tatălui său, e în actul din 1433 după 15 Iunie (*ibidem*, I, Nr. 113), aici e şi Steţco (= Ştefan), care apare pentru prima oară în actele lui Iliaş ca martor la 1432 Ianuarie 13 (*ibidem*, I, Nr. 103). Roman dispare apoi din acte şi nu reapare decât la 1435 Octomvrie 18 (*ibidem*, I, Nr. 138) la Hotin, apoi şi în cele dela Suceava (primul în acest sens fiind actul din 1436 Iulie 1, *ibidem*, I, Nr. 147). Ultima menţiune a lui Roman, în actele tatălui său, e la 1442 Septemvrie 8 (*ibidem*, II, Nr. 34) pentru ca apoi să dispară şi să nu reapară decât la 1447 August 22 (*ibidem*, II, Nr. 81) în divanul unchiului său Petru. Ajunge la 1447 să domnească în partea de jos a ţării — reşedinţa îi era probabil la Bacău — de unde scrie Braşovenilor. Inceputul domniei lui e în preajma lui August căci în scrisoarea din 1447 August 4 ce adresează Braşovenilor spune următoarele: *cunoscut să vă fie că Dumnezeu ne-a ajutat şi am dobândit ocina noastră dreaptă* (вѣдомо да ест вам, аже помоглъ намъ Богъ и добили есми нашꙋ ѡчинꙋ правꙋю, cf. textul, *ibidem*, II, externe, Nr. 214). Insă această domnie e de scurtă durată căci chiar în aceiaşi lună se împacă cu unchiul său Petru — luând conducerea ţării Petru — şi în această calitate apare între martorii actului din 1447 August 22 (*ibidem*, II, Nr. 81). Reuşeşte şi el să domnească peste toată ţara — rezidând ca atare la Suceava — la începutul anului 1448 (cf. actul din 1448 Fevruarie 18, *ibidem*, II, Nr. 83). Dar chiar în cursul lunei Fevruarie, de când e primul şi ultimul său act intern cunoscut, este nevoit să părăsească ţara, fiind alungat de unchiul său Petru, şi la 23 Fevruarie acelaşi an se găseşte la Colomeia (*ibidem*, II, Nr. 84) luptând pentru redobândirea tronului — aceasta reiese din actul lui, datat: 1448 Fevruarie 23 (*ibidem*, II, Nr. 84) pe care-l dă cunoscutului nobil polon: Didrih Buceasky şi în care act e vorba de bani — probabil că Roman se împrumuta cu bani dela acest nobil spre a-şi plăti ostaşii cu care să lupte pentru scaunul Moldovei.

martor [1]). De asemenea tot autoritatea lui Ilie explică şi actele emise de el şi în care nu-şi mai menţionează în titulatură pe asociat, [2]) după cum lipsa lui Ilie dela Vaslui explică nemenţionarea lui în actele emise de Ştefan [3]).

Dar acest fapt politic, al asocierii la domnie, nu este un caz unic pentru epoca lui Iliaş căci şi Alexandru cel Bun îşi asociase pentru un timp oarecare la domnie, pe fratele său Bogdan după cum aceasta vede din titulatura unora din actele lui Alexandru. Aşa în intitulatio actului din 1400 Iunie 29 [4]) avem următorul text: **милостїєю божїєю мы Іѡ Ѧлєксандрь воєводы, господинь земли Молдавскои и брат господства ми жоупань** [5]) **Богдань** (= Din mila lui Dumnezeu noi Io Alexandru voevod, domn al ţării Moldovei şi fratele domniei mele jupan Bogdan). Faptul e exprimat şi mai categoric în actul din 1401 Iulie 30 [6]) unde avem: **божїєю милостїю мы Олєксандро воєвода, господарь земли Молдавскои и съ братомь моимь, Богданомъ** (= Din mila lui Dumnezeu noi Alexandru voevod domn al ţării Moldovei şi cu fratele meu Bogdan). Deci şi la începutul domniei lui Alexandru cel Bun a existat o asociere la domnie, totuşi nimeni n'a afirmat până acum că Alexandru cel Bun ar fi domnit împreună cu fratele său Bogdan, cum s'a susţinut de Iliaş şi Ştefan.

Exact aceeaşi situaţie ca în Moldova întâlnim şi în ţara Românească. Aşa Mircea cel Bătrân îşi asociază, începând cu anul 1391 [7]), pe fiul său Mihail. Menţionăm în acest sens de pildă hri-

---

[1]) Cf. în acest sens, Mihai Costăchescu, *op. cit.*, I, Nr. 147—149, 152—154, 165; II, Nr. 2, 11, 12, 14, 15, 19, 30 şi 32. Observăm aici că până la 1439 Martie 12 Roman e menţionat fără titlul de *voevod* şi numai începând cu această dată, cf. actul, *ibidem*, II, Nr. 11 — el devine oficial pretendent la tron luând titlul de *voevod*.

[2]) Cf. în acest sens actele la Mihai Costăchescu, *op. cit.*, I, Nr. 155 şi 160 şi II, Nr. 3, 18, 21 şi 26.

[3]) Cf. în acest sens, actele despre care ne-am ocupat în urmă, p. 12, n. 3—5.

[4]) Cf. actul, la Mihai Costăchescu, *op. cit.*, I, Nr. 12.

[5]) Nu e în titlul *voevod* prin faptul că normele cancelariei moldoveneşti nu erau încă bine definite.

[6]) Cf. actul la P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 4 şi facsimilul de aici. Cf. în sensul de mai sus şi actele dela Mihai Costăchescu, *op. cit.*, I, Nr. 13 şi 20 — în acesta din urmă e data 1407 Martie 8 şi după această dată Bogdan nu mai apare.

[7]) Pentru această dată, cf. Gr. G. Tocilescu, *534 documente istorice slavo-române din Ţara Românească şi Moldova privitoare la legăturile cu Ardealul*, Bucureşti 1931, p. 6, în titlul ce precede rezumatul doc. Nr. 4.

sovul lui Mircea, fără dată, pentru scutirea de vamă a unor care ale mănăstirei Cozia unde în sanctio avem următorul text: **и наказь и wргїѧ wт господства ми ꙗко прѣстѫпникь и прѣслоушникъ хрисовꙋлꙋ господства ми и сына моего Михаила воевод** [1]) (= şi pedeapsă şi urgie dela domnia mea ca un călcător şi neascultător al hrisovului domniei mele şi al fiului meu Mihai voevod). Deci actul pomenit e dat şi de Mihai în calitate de *voevod* exact ca şi actele lui Iliaş în care Ştefan e asociat, nefiind prezent la emiterea lor. Faptul asocierii lui Mihai apare şi mai categoric în cele două documente externe [2]) ale lui Mihai şi mai ales în scrisoarea adresată slugilor lui dela cetatea Dâmboviţei cum şi vameşilor dela Rucăr şi Bran [3]) privind privilegiul vamal acordat Braşovenilor. Deci întocmai aceeaşi situaţie ca la Iliaş; Mircea concede fiului său Mihai conducerea unei părţi din ţară pentru care el avea şi răspunderea cuvenită, după cum Iliaş o face pentru fratele său Ştefan. Domn însă de fapt era tot Mircea după cum în Moldova era Iliaş.

Aceeaşi asociere la domnie întâlnim în Ţara Românească şi sub Vlad Călugărul care-şi asociază pe fiul său Radu — Radu cel Mare de mai târziu. In această calitate emite Radu actele sale din 1492 Septemvrie 8 [4]) şi 1494 Septemvrie 13 [5]).

---

[1]) Cf. actul editat de Miletić şi Agura în Дако-ромънитѣ и тѣхната славянска писменост (= Dacoromânii şi literatura lor slavă) extras din Сборникъ за народни умотворения, наука и книжина, IX, Sofia 1893, sub Nr. 2, cf. originalul actului la Arhivele Statului Bucureşti, secţia istorică.

[2]) Cf. actele la Gr. G. Tocilescu, *op. cit.*, Nr. 4 şi 5.

[3]) Iată partea din text din care se evidenţiază cele spuse de noi mai sus: не дѣнте нх вамꙋвати, нѫ ходѣте право н живѣте с ннмн лѣпо н добрѣ да се не плачѧт wт вас по мнwго родїтелю господства мн како то до ннне, лнбо господствꙋ мн, та да сн чꙋѫ нѣщн рѣчн wт рwдїтелѣ господства мн възрадн рѣчн вашѫ понеже нмат господство мн велнко зло ꙋчннтн томꙋзн чловекꙋ що нм бн позабавнл по неправдѣ аще н влас едн (= să nu-i vămuiţi ci să umblaţi drept şi să trăiţi cu dânşii frumos şi bine să nu se mai plângă de voi mai mult părintelui domniei mele, ca până acum, sau domniei mele, *ca să-mi mai aud niscaiva vorbe dela părintele domniei mele din pricina vorbelor voastre*, căci domnia mea are să facă mare rău acelui om care i-ar împiedica pe nedrept cât un fir de păr). Cf. textul la Gr. G. Tocilescu, *op. cit.*, Nr. 5, o fotografie la *Acad. Rom.* Fotografii de doc. XIII — 3.

[4]) Scris de Radu clucer în Târgovişte. Intitulatio actului e în totul la fel deci воевода şi господннь, ca şi în actele emanate dela tatăl său şi dela el în timpul domniei lui, în subscriptio însă e младї = cel Tânăr. Cf. originalul actului la Arhivele Statului Bucureşti secţia istorică.

[5]) Scris de Tudor diac în Târgovişte, cf. originalul la *Acad. Rom.*, Documente XCV—8.

Adăogăm că actele noastre, prezentate sub Nr. 6—8, sunt importante şi prin faptul că din anul 1441 — data emisiunei lor — nu se cunoştea până la prezentarea de faţă a noastră decât un singur act original, emanând dela Iliaş [1]) şi pe când actul cunoscut până acum din acest an, al lui Iliaş, are între martori cinci boeri, actele noastre — cele de sub Nr. 7 şi 8 — prezintă o listă, primul de 20 iar al doilea de 29 de boeri martori.

Actul Nr. 10 e important prin faptul că lămureşte pentru prima oară sensul cuvântului жолд — oaste şi apoi prin amenda ce relevă atât în folosul călugărilor mănăstirii Pobrota cât şi în cel al domnului.

Metoda de lucru. Prezentăm în rândurile de mai jos metoda, după care publicăm textele actelor ce urmează.

Astfel prescurtările obişnuite ca: млⷭ҇тїю în completare милостїю, бж҃їю = божїю, д҃ша = дꙋша, гⷣⷭ҇во = господство, крⷭ҇т = кръст, крⷭ҇тѣ = Кръстѣ, гⷣⷭ҇пръ = господаръ (sau pluralul гⷣⷭ҇прїе) б҃ъ = богъ, прѣ҃стѣи = прѣсвѧтѣи, неⷭ҇про = непростен, б҃ци = богородици, стⷨⷹо = свѧтомꙋ, сн҃а = сына şi дн҃ь = дьнь, мⷭ҇ца = мѣсѧца, ce le-am întâlnit în actele ce le prezentăm, le-am desfăcut şi le-am întregit iar literile scrise deasupra le-am coborît în rând. Tot aşa am completat şi vocalele ce urmează după consoanele suprapuse şi care au o valoare fonetică. Am despărţit deasemenea cuvintele între ele, în text acestea fiind scrise deseori în şir continuu.

Intre < > am cuprins omisiunile din text cum şi textul şters sau rupt. Completările acestor părţi din text le-am făcut ţinând seamă de întinderea spaţiului şters sau rupt — măsurând centimetric distanţa. Am completat aceste părţi din text folosind elemente identice — din formularul altor acte cât mai apropiate epocei actului cu textul şters sau rupt.

[1]) Cf. actul din 1441 Aprilie 23, la Mihai Costăchescu, *op. cit.*, II, Nr. 26.

Prin ..... am semnalat textul rupt sau şters ce nu l-am putut întregi.

Spre a putea completa lectura unora dintre textele actelor prezentate ne-am folosit de lampa de cuarţ cu mercur, generatoare de raze ultraviolete prin filtrele Wood [1]. Cu ajutorul acestei lămpi, ce are proprietatea de a colora viu o cerneală decolorată din cauza umezelei, soarelui sau unei alte împrejurări [2] — ca atare folosinţa acestui aparat pentru cititorii de texte vechi şterse este de o importanţă capitală — am putut descifra următoarele: Нєгра — rândul 17 — şi cifra ultimă — н (= 8) din data de an şi din textul actului de sub Nr. 5, tot aşa линєщи din кълинєщи вѣса що бы — din rândul 2 — numerotaţia noastră — cum şi ultima cifră ѳ (= 9) din data de an şi din textul actului de sub Nr. 6.

Aparatul în chestiune ne-a fost pus la dispoziţie de d-l Henri Stahl, profesor la Şcoala superioară de arhivistică şi paleografie din Bucureşti, pentru care bunăvoinţă ţinem a-i exprima şi pe această cale mulţumiri.

Am introdus punctuaţia modernă în redarea textului, iar pentru numele proprii şi la începutul propoziţiilor am folosit majuscule.

Un indice al textului slav şi unul al celui românesc completează studiul de faţă.

* * *

Pentru publicarea studiului de faţă suntem recunoscători Fundaţiei Regele Carol I, care şi-a închinat o parte din activitate, dării la lumină a lucrărilor ce lămuresc trecutul românesc.

---

[1] Cf. o descriere a acestei lămpi la Henri Stahl, *Falsuri, fraude şi raze ultra-violete*, Bucureşti 1933, p. 46 — 47 şi un capitol aparte, p. 96 — 114. Cf. pentru acest aparat — Wood — şi Edmond Locard, *Traité de criminalistique*, subtitlul: *L'expertise des documents écrits*, Lyon, Tomul V (1935), p. 63, 64, 91, 93, 94, 98 şi 118 şi VI (1937), p. 631.

[2] Cf. Henri Stahl, *op. cit.*, p. 108.

1.

Suceava. < 1424 August 26—1425 > Septemvrie 4

Alexandru voevod, domn al Moldovei, dă slugei sale Bărbosul un sat pe Şomuz, la Boboş, unde este casa lui, sat ce după moartea lui Bărbosul va rămâne soţiei lui Marena şi nepoatelor ei Anuţa şi Stana.

† Милостїю божїєю мы Алеѯандръ воевода <господарь земли> Молдавскои, чиним знаменито ис сѣмъ листомъ нашим, кто на нь оузрит или е<го оуслъишит> чтучи, оже тот истинныи слу<га> нашъ Барбосѹлъ служилъ намъ <правою и> вѣрною службою. Тѣм мы видѣвше его праву и вѣрнѹю слѹжбоу до нас жаловали есмы <его ос>обною нашею милостїю и <дали есмы> ему оу <нашеи земли> едно село на Шѹмузѣ, где ест домъ его, што бы ему оурикь съ въсѣмъ доходомъ, ем<у до его жи>вота. А по его животѣ, жон<ы его> Марены, и оунукамъ еи Анушцѣ и Станѣ, и дѣте<м их> и оунучатомь их, и праоунѹчатомъ их, и прашѹрѧтомъ их и въсему роду их, непорѹшено николиже на вѣкы.

А хотаръ томѹ селу ѡт Бобоша по старому хотару, куда ѡживали из вѣка. А ѡт Бобошева хотарѧ, доловъ Шѹмузомъ до устїа его и половина Златаревы полѣны. То ест ему вес хотаръ.

А на то ест: вѣра нашего господства вышеписаннаго Алеѯандра воеводы и вѣра възлюбленнаго сына господства ми Илїаша воеводы и вѣра въсех дѣтеи наших и вѣра боѧръ наших: вѣра пана Михаила и дѣтеи его, вѣра пана Гринка и дѣтеи его, вѣра пана Негри дворника, вѣра пана Ивана ѡт Туловы и дѣтеи его, вѣра пана Блъчи и дѣтеи его, вѣра пана Жѹржа и дѣтеи его, вѣра пана Илїаша и дѣтеи его, вѣра пана Нестѧка и дѣтеи его, вѣра пана Исаїа чашника и дѣтеи его, вѣра пана Дана и дѣтеи его, вѣра пана Мѫ<дрича>, вѣра пана Стана вистїарника, вѣра пана Ку<пчича>

логодєта, вѣра пана Ч<ур>бы и дѣтеи єго, вѣра пана Ивана Дѣтка, вѣра пана Ѡпришѧ и дѣтєи єго, вѣра пана Єтана Бръліча и дѣтєи єго, вѣра пана <Домо>нкуша столника и дѣтеи єго и вѣра въсѣхь боѧръ нашиҳ молдавскыҳъ, <и вели>кыҳ и малыҳ.

<Я по нашем жив>отѣ кто будет господаръ нашеи земли, <или> <ѿт> дѣ<теи нашиҳ, или ѿт нашего пле>мене, тоть што бы им <не порꙋшил наше>го дааніа <и ꙋтвръжденіꙗ али що бы им оу>твръдилъ и оукрѣпилъ за<нꙋже єсми дали> за єго правꙋю <и вѣрную слꙋжб>ꙋ.

Я на болшеє потвръжденїє <томꙋ въсемꙋ> вышеписанномꙋ <велѣли єсмы слꙋѕѣ нашемꙋ вѣрномꙋ> Нѣгоє <грама>тику писати и нашꙋ печат привѣсити к семꙋ листꙋ нашемꙋ.

.... Єо>чавѣ в лѣто ${}_{\times}$ѕ... мѣсѧца Єептевріа д҃.

Traducere. † Din mila lui Dumnezeu noi Alexandru voevod domn al ţării Moldovei facem cunoscut cu această carte a noastră cui o va vedea sau o va auzi citindu-se, că această adevărată slugă a noastră, Bărbosul, a slujit nouă cu dreaptă şi credincioasă slujbă. Deci noi văzând a lui dreaptă şi credincioasă slujbă către noi, l-am miluit cu a noastră deosebită milă şi i-am dat lui, în ţara noastră, un sat pe Şumuz, unde este casa lui, ca să-i fie lui uric cu tot venitul, lui în viaţa lui. Iar după viaţa lui, soţiei lui Marenii şi nepoatelor ei Anuţii şi Stanei şi copiilor lor şi nepoţilor lor şi strănepoţilor lor şi răstrănepoţilor lor şi întregului lor neam, nestrămutat niciodată în veci.

Iar hotarul acelui sat dela Boboş, după vechiul hotar, pe unde din veac s'au folosit. Iar din hotarul lui Boboş la vale pe Şumuz până la gura lui şi jumătatea poienii Zlătari. Acesta îi este lui tot hotarul.

Iar la aceasta este credinţa domniei noastre, mai sus scrisului Alexandru voevod şi credinţa iubitului fecior al domniei mele Iliaş voevod şi credinţa tuturor copiilor noştri şi credinţa boerilor noştri: credinţa panului Mihail şi a copiilor lui, credinţa panului Grinco şi a copiilor lui, credinţa panului Negre vornic, credinţa panului Ivan dela Tulova şi a copiilor lui, credinţa panului Vâlcea şi a copiilor lui, credinţa panului Giurgiu şi a copiilor lui, credinţa panului Iliaş şi a copiilor lui, credinţa panului Nestiac şi a copiilor lui, credinţa panului Isaia ceaşnic şi a copiilor lui, credinţa panului Dan şi a copiilor lui, credinţa panului Mândricica, credinţa panului

Stan vistiernic, credinţa panului Cupcici logofăt, credinţa panului Ciurbă şi a copiilor lui, credinţa panului Ivan Deatco, credinţa panului Opriş şi a copiilor lui, credinţa panului Stan Bârlici şi a copiilor lui, credinţa panului Domoncuş stolnic şi a copiilor lui şi credinţa tuturor boerilor noştri moldoveni, şi mari şi mici.

Iar după viaţa noastră cine va fi domn al ţării noastre, sau dintre copii noştri, sau din seminţia noastră, acela să nu le strămute lor dania şi întărirea noastră ci să le-o întărească şi să li-o împuternicească pentrucă i-am dat-o pentru a lui dreaptă şi credincioasă slujbă.

Şi spre mai mare întărire tuturor acestora mai sus scrise, am poruncit slugei noastre, credinciosului Neagoe gramatic, să scrie şi a noastră pecete să atârne către această carte a noastră.

...Suceava în anul 6 mii... luna Septemvrie 4.

Originalul slav, pergament în depozitul Arhivelor Statului din Bucureşti, secţia istorică (Mânăstirea Neamţ, Depuneri particulare). Lungimea textului scris e de 14,4 cm. iar lăţimea de 19 cm. Crismonul şi M iniţial au o lungime de 3 cm.

Actul e şters în unele locuri de umezeală, mai ales marginea dreaptă, iar din data de an nu se vede decât 6000(҂s̃). Pecetea actului a căzut rămânându-i numai şnurul bicolor: verde şi roşu deschis.

In acelaşi depozit se află o copie slavă şi o traducere românească, făcute de d-ra Elena Eftimiu, fostă translatoare de limbi slave a Arhivelor Statului. Tot acolo şi un rezumat cu lista martorilor, în slavoneşte de d-l St. Nicolaescu, care adaogă pe rezumat, cu creionul sus în stânga, data «(6931)». In lectura rezumatului Nicolaescu e: Neagoe logofăt, Нѣстѧка şi Мꙋдричка.

Actul e necunoscut codexului Costăchescu.

Am datat actul, din a cărui dată de an nu se vede decât prima cifră, prin < 1424 August 26—1425 > Septemvrie 4, ţinând seamă de următoarele considerente: până la 1424 August 26 e logofăt, între martorii divanului domnesc, Isaia,[1] şi numai începând cu anul 1424 August 26[2] apare în divan ca logofăt Cupcici. Am mers cu datarea până la < 1425 > Septemvrie întru cât actul din 1425

[1] Cf. în acest sens actele din 1422 August 20, 1422 Decemvrie 25, 1423 Martie 12, 1423 Martie 31 şi 1424 Fevruarie 16, la Mihai Costăchescu, *op. cit.*, I, Nr. 48—51 şi Nr. 53.

[2] Cf. actul cu această dată la Mihai Costăchescu, *op. cit.*, I, Nr. 54.

Mai 12 [1]) e ultimul în care Cupcici este menţionat ca logofăt, de astă dată însă nu în divan ci ca ispravnic al actului [2]), iar la 1426 August 12 [3]), acelaşi boer nu mai apare în divan ca logofăt ci ca vornic.

Boerul Bărbosul, căruia i se destină actul, e greu de identificat după actele cunoscute până astăzi. In codexul Costăchescu sunt menţionaţi mai mulţi boeri cu acest nume [4]) însă nici unul dintre aceştia nu e pomenit că ar fi stăpânit proprietatea indicată în actul nostru. Din act se vede că Bărbosul era căsătorit cu Marena, că n'avea copii şi că proprietatea lui urmează să o stăpânească după moartea lui, soţia lui Marena dimpreună cu nepoatele eĭ: Anuţa şi Stana.

Satul din botarul Boboşului, pe Şomuz, e de asemenea greu de identificat.

2.

Suceava. 1427 <Septemvrie>.

Alexandru voevod, domn al Moldovei, dă slugei sale, Onicica un sat la Cârligătură, unde este casa lui.

† Милостїю божїею мы Алеѯандръ воевода, господарь земли Молдавскои, чинъімъ знаменито исъ сѣмъ листомъ нашимъ, кто на нъ оузритъ или его оуслъішитъ чтѹчи, оже тотъ истинны слѹга нашъ Ѡничка, слѹжилъ намъ правою и вѣрною слѹжбою. Тѣмъ мы видѣвше его правѹю и вѣрнѹю слѹжбѹ до нас, жаловали есмъі его ѡсобною нашею милостїю и дали есмъі емѹ оу нашеи земли едно село на Крълигътѹри, где ест домъ его, што бъі емѹ оурикъ съ въсѣмъ доходомъ, и дѣтемъ его, и оунѹчатомъ его, и праѹнѹчѧтомъ его и прашѹрѧтомъ его и въсемѹ родѹ его, непорѹшено николиже на вѣкъі.

А хотаръ томѹ селѹ колко оузможетъ ѡжиквати едно село доситъ.

А на то ест: вѣра нашего господства въішеписаннаго Алеѯандра воеводъі и вѣра възлюбленнаго съіна господства ми Илїаша воеводъі и вѣра въсѣхь дѣтеи нашихъ и вѣра боѧръ нашихъ: вѣра пана

[1]) Cf. actul cu această dată, la Mihai Costăchescu, *op. cit.*, I, Nr. 57.

[2]) In această calitate el apare încă la 1423 Martie 12 (*ibidem*, I, Nr. 50).

[3]) Cf. actul cu această dată, la Mihai Costăchescu, *op. cit.*, I, Nr. 58.

[4]) *Ibidem*, II, indicele de nume de persoane, sub voce.

Михаила и дѣтеи его, вѣра пана Бльчи и дѣтеи его, вѣра пана Кꙋпчича дворника, вѣра пана Негри, вѣра пана Жꙋржа и дѣтеи его, вѣра пана Нестѧка и дѣтеи его, вѣра пана Илїаша и дѣтеи его, вѣра пана Дана и дѣтеи его, вѣра пана Исаїѧ чашника и дѣтеи его, вѣра пана Домонкꙋша столника и вѣра вьсѣхъ боѧръ нашихъ молдавскꙑх и великꙑх и малꙑх.

А по нашемъ животѣ кто бꙋдетъ господаръ нашеи земли, или ѡт дѣтеи наших, или ѡт нашего племене, или кого <Богъ> изберетъ бꙑти, тотъ што бꙑ имъ не порꙋшилъ нашего данїа, али што бꙑ имъ оут<връ>дилъ и оукрѣпилъ, занꙋже дали есмꙑ емꙋ за его правꙋю и вѣрнꙋю слꙋжбꙋ.

А на болшее пот<връжд>енїе томꙋ вьсемꙋ вꙑшеписанномꙋ велѣли есмꙑ слꙋѕѣ нашемꙋ, вѣрномꙋ Нѣговеви лого<фе>тꙋ, писати и привѣсити нашꙋ печатъ к семꙋ листꙋ нашемꙋ.

Оу Сочавѣ в лѣто ҂ѕцлє . . . . .

Traducere. † Din mila lui Dumnezeu noi Alexandru voevod, domn al ţării Moldovei, facem cunoscut cu această carte a noastră, cui o va vedea sau o va auzi citindu-se, că această adevărată slugă a noastră Onicica, a slujit nouă cu dreaptă şi credincioasă slujbă. Deci noi văzând a lui dreaptă şi credincioasă slujbă către noi, l-am miluit cu a noastră osebită milă şi i-am dat lui, în ţara noastră, un sat, la Cârligătură, unde este casa lui, ca să-i fie cu tot venitul uric lui şi copiilor lui şi nepoţilor lui şi strănepoţilor lui şi răstrănepoţilor lui şi întregului lui neam, nestrămutat niciodată în veci.

Iar hotarul acelui sat, cât poate folosi îndestul un sat.

Iar la aceasta este credinţa domniei noastre, mai sus scrisului Alexandru voevod şi credinţa iubitului fecior al domniei mele Iliaş voevod şi credinţa tuturor copiilor noştri şi credinţa boerilor noştri: credinţa panului Mihail şi a copiilor lui, credinţa panului Vâlcea şi a copiilor lui, credinţa panului Cupcici vornic, credinţa panului Negre, credinţa panului Giurgiu şi a copiilor lui, credinţa panului Nestiac şi a copiilor lui, credinţa panului Iliaş şi a copiilor lui, credinţa panului Dan şi a copiilor lui, credinţa panului Isaia ceaşnic şi a copiilor lui, credinţa panului Domoncuş stolnic şi credinţa tuturor boerilor noştri moldoveni, şi mari şi mici.

Iar după viaţa noastră cine va fi domn al ţării noastre, sau dintre copii noştri, sau din seminţia noastră, sau pe cine îl va alege

Dumnezeu, acela lor să nu le strămute dania noastră ci să le-o întărească şi să le-o împuternicească, pentrucă i-am dat-o lui pentru a lui dreaptă şi credincioasă slujbă.

Şi spre mai mare întărire tuturor acestora mai sus scrise am poruncit slugei noastre, credinciosului Neagoe logofăt, să scrie şi să atârne a noastră pecete către această carte a noastră.

In Suceava, în anul 6935...

Originalul slav, pergament, în depozitul Arhivelor Statului din Bucureşti, secţia istorică (acte moldoveneşti cu peceţi atârnate). Lungimea textului scris e între 11,4 cm. — 9 cm. iar lăţimea între 20,2 cm. — 19,8 cm.

Actul e şters în unele locuri iar din dată conservă numai locul şi anul, lipsind luna şi ziua. Pecetea i-a căzut în parte, rămânându-i numai o jumătate cu şnurul roşu, dar din această jumătate legenda e iligibilă.

Are pe verso o notă slavă din secolul XVII cu următorul cuprins: † на Ѳинєщı ѡт Крълигътѹрь (= La Sineştii din Cârligătură). Tot pe verso şi note moderne dintre care una ne indică că actul a fost scos din depunerea Mitropoliei Iaşi, pachetul 152. In depozitul de provenienţă, la un loc cu actul, se află şi o fotografie donată de d-l Mihai Costăchescu.

In codexul Costăchescu e dată o traducere a actului, transcrisă din condica Mitropoliei Moldovei, ce se află la Arhivele Statului din Bucureşti, care însă e plină de greşeli [1]).

După cum se vede din text, şi după cum am arătat şi mai sus, din dată lipseşte luna şi ziua. Am datat cu luna Septemvrie întru cât martorii actului nostru sunt perfect identici şi ca ordine şi ca prezenţă cu ai actului din 1427 Septemvrie 16 din codexul Costăchescu [2]). Dar asupra datei de lună a actului din 1427 Septemvrie 16 există discuţie — căci aici luna poate fi şi Ianuarie [3]) — şi în acest caz prezentăm în argumentarea datării noastre actul din 1427 Septemvrie 14 [4]). In acest din urmă act martorii sunt de asemenea în aceeaşi ordine de apariţie ca şi în actul nostru şi

---

1) Cf. Mihai Costăchescu, *op. cit.*, I, p. 200, notele 1—4.
2) *Ibidem*, I, Nr. 63.
3) *Ibidem*, I, p. 195.
4) *Ibidem*, I, Nr. 62.

cu excepţia lui Giurgiu jumătate, care în actul nostru lipseşte, am putea spune că ei sunt aceiaşi şi ca număr [1]).

Onicica căruia i se destină actul, a avut şi o moară pe Bahlueţ [2]). Ca moştenitori ai lui se cunoaşte un fiu al lui, Iliaş şi un fiu al lui Iliaş, Giurgiu Palmeş [3]). In actele lui Ştefan cel Mare Onicica e pomenit ca Ѡнячко ѡт Кръличатѹри. Satul ce i se acordă prin actul nostru e satul Onicicani din actele lui Ştefan cel Mare. La 1501 Decemvrie 14 acest sat, ce se afla lângă Sineştii din judeţul Iaşi [4]), intră în proprietatea mânăstirei Putna, fiind dăruit mânăstirei de Ştefan cel Mare, care cumpără, în acest scop, satul dela Giurgiu Palmeş, nepotul lui Onicica [5]). Aceleeaşi mânăstiri aparţinea satul şi în 1520 când Ştefăniţă il confirmă pe lângă alte sate [6]).

3.

Suceava. 1438 Fevruarie 7.

Iliaş voevod, domn al Moldovei, dimpreună cu fratele său, Ştefan voevod, întăresc slugei şi boerului lor, Toma Băcescul, satul Negoeşti, de pe pârăul Negru, moşie a lui Toader, un nepot al soţiei destinatarului.

Suret de pe ispisoc vechĭu pe sărbie dela Iliiaş şi frati-său Stefan voevozi, domni Ţării Moldovii, scris în Sučava, din lět 6946 Fevr. 7.

Inştiinţare facem prin ačastă cartě noastră tuturor cui vor căuta asupra ei sau o vor auzi citindu-se, pentru acest adevărat sluga şi boiarĭul nostru pan Toma Băcescul precum slujind el mai înnaintě vremě cu dreptatě şi cu credinţă părinţilor noştri şi

[1]) Dintr'o scăpare din vedere, la Mihai Costăchescu, *Documente moldoveneşti dela Ştefan cel Mare*, Iaşi, 1933, p. 181, actul nostru fără data de lună, e menţionat cu data: 1427 Septemvrie 15, însă trimiterea din notă ne lămureşte că e vorba de o scăpare din vedere.

[2]) Cf. menţiunea ei în actul lui Ştefan cel Mare din 1493 Martie 7, (Mihai Costăchescu, *Documente moldoveneşti dela Ştefan cel Mare*, Nr. 49).

[3]) Cf. menţiunea lor în actul publicat de Ioan Bogdan în *Documentele lui Ştefan cel Mare*, II, Nr. XCIII.

[4]) Cf. identificarea Costăchescu din *op. cit.*, p. 179.

[5]) Cf. actul cu această dată la Ioan Bogdan, *op. cit.*, II, Nr. XCIII.

[6]) Cf. Teodor Balan, *Documente bucovinene*, II, p. 6.

acum şi noaoa cu driaptă şi cu credinţă slujbă. A căruĭa văzind şi noi cĕ cu dreptatĕ şi cu credinţă către noi slujbă, l-am miluitu-l cu osăbită a noastră milă de i-am datu-i şi i-am întărit ocina a unui nepot a femeii sale, a lui Toader, un satu în ţara noastră a Moldovei pe pârăul Negru cari şi l-au fost aşăzat din pustiĭu anume Negoeştii pe pârăul Negru. Acesta să-i fie lui dela noi uric cu tot venitul şi fiilor lui, fraţilor, nepoţilor, strănepoţilor, prĕstrănepoţilor şi la tot nĕmul lui cine i să va alege mai de aproape, nestrămutat nici odinioară în vĕci.

Iar hotarul acestui sat să fie după vekĭul hotar pănă unde s'au apucat din vĕc.

Şi spre ačasta este credinţa a mai sus numitei domniei mĕle: Iliĭa voevod şi credinţa a fratelui domnii mĕle Stefan voevod şi credinţa a prĕĭubitului fiĭu a domnii mĕle Roman şi credinţa a fiilor noştri şi credinţa a tuturor boerilor noştri a mari şi mici.

Şi spre mai mare întăritură tuturor acestor de mai sus scrise am poroncit credinčos boerĭului nostru, Dienis logofăt, să scrie şi către adevărată cartĕ noastră ačastă pecetĕ noastră să lege.

De pe sărbie pe limba moldoveniască am tălmăcit la anul 1805 Dek. 15.

(ss) Polkovnic Pavel Debrici ot mitropolie.

Suret dela începutul secolului XIX, în depozitul Academiei Române (între documentele donate de Iosif Naniescu, fost mitropolit al Moldovei, pachetul 258 de material neclasat).

Actul nostru ca şi cel de sub Nr. 1 nu e cunoscut codexului Costăchescu.

Boerul Toma Băcescul din act e greu de identificat.

Satul Negoeşti de pe pârăul Negru e identificat de Ioan Bogdan drept satul Măleşti din judeţul Roman [1]). La 1466 Martie 13 satul se afla în proprietatea Mitropoliei de Roman, însă probabil că satul trecuse de curând în proprietatea Mitropoliei, căci prin actul pomenit Ştefan cel Mare acordă satului *slobozie* de dări pe timp de 5 ani [2]).

3—4. Pe marginea stângă: *înţălegerĕ: ocina a fĕmĕii lui, ce-i dela nepotul ei Toader.*

---

[1]) Cf. Ioan Bogdan, *op. cit.*, II, indice de nume geografice, sub voce.

[2]) Cf. actul în chestiune, la Ioan Bogdan, *op. cit.*, I, Nr. LX.

4.

Suceava. 1438 August 18.

Ilie voevod, domn al Moldovei, dimpreună cu fratele său, Ştefan voevod, dăruesc mànăstirei dela Poiana, unde este egumen Dosofteiu, un· loc pustiu, lângă cuturile Hârloienilor.

Se arată hotarul locului pustiu, fixat de Cârstea Negrul cu oameni bătrâni şi megieşi ocolnici.

Se acordă şi scutiri de dări si de prestaţii.

† Милостїю божїею мы Илїа воевода, господаръ земли Молдавскои и братъ господства ми, Єтефанъ воевода, чинимъ знаменито с сѣмъ нашимъ листомъ оусѣмъ кто на нъ оузритъ или его оуслышитъ чтꙋчи, аже оумыслили есми нашим добрымъ оумысломъ за нашихъ родителеи дꙋшꙋ и за наше здравие и за здравие възлюбленных дѣтеи нашихъ и за възлюбленнаго сына господства ми Романа воеводы, дало ест господство ми едноу поустыню манастырю ѡт Полѣны, где ест егоуменъ Досодеи, подли прикоутъковъ Хръловскыхъ, да си осадитъ село. Тое томоу манастырю, непороушено николи на вѣки, оурик и съ въсѣмъ доходомъ.

А хотаръ тои поустыни поченше ѡт Великои Долины прости черес поле на тръниїе на срѣднїи стлъпъ, а ѡт толѣ прости черес бахноу таже прости черес полена Кръстъ Каменски, а ѡт толѣ на дѣлъ поперекъ Пискана стлъпъ. Тое вес хотаръ ѡт Ракыша. А ѡт толѣ хорѣ дѣломъ таже..... д>оубровы на конецъ дѣла и на конецъ доубровы на стлъпъ, а ѡт толѣ черес долиноу прости по выше к.... та>же черес поле прости на краи тръниѧ из выше на стлъпъ межи могылами, а ѡт толѣ поперекъ че...... а черес лозїе на дѣлъ на слънъ, а ѡт толѣ прости черес поле оу Великоую Долиноу. И оу томъ же хотар<е да оучинит>ъ себѣ млинъ где оузмогꙋтъ. То ест вес хотаръ тои поустыни, кꙋда панъ Кръстѣ Чорныи хотарил <с стар>ыми мꙋжми и съ околными межїаши.

А на то ест: вѣра вышеписаннаго господства ми Илїи воеводы <и вѣра брат>а господства ми Єтефана воеводы и вѣра възлюбленнаго сына господства ми Романа воеводы и вѣра въсѣхъ дѣтеи нашыхъ и вѣра боꙗръ нашихъ: вѣра пана Жоуржа Фратовскаго и дѣтеи его, вѣра пана Вылчи, вѣра пана Исаїи и дѣтеи его, вѣра

15. прикоутъковъ | прикоутвковъ. initial. 19. тръниє | тrътрьниє.

пана Петра Хоудича дворника и дѣтеи его, вѣра пана Кръсти и дѣтеи его, вѣра пана Нѣгоѭ логоѳета, вѣра пана Стана Бырлича, вѣра пана Михаила Попши, вѣра пана Щефѹла Жѹмътатевича и брата его пана Мындри и дѣтеи их, вѣра пана Дѹмы Немецскаго и брата его пана Мирчи и дѣтеи их, вѣра пана Лазора и брата его пана Станчѹла постелника и дѣтеи их, вѣра пана Жѹржа Пїатры, вѣра пана Дѹмы дворника и дѣтеи его, вѣра пана Негрилаша и дѣтеи его, вѣра пана Петра спатарѣ, вѣра пана Доумы Исаїева, вѣра пана Витолта, вѣра пана Фыръка, вѣра пана Козмы Шандровича и дѣтеи его, вѣра пана Бълоша чашника, вѣра пана Берендѣѩ столника, вѣра пана Маноила Хотинскаго и дѣтеи его, вѣра пана Кръсти Чорного, вѣра пана Миси вѣра пана Кости Андрониковича, вѣра пана Стецка Кошиловича, вѣра пана Алеѯандра спатарѣ, вѣра пана Станчоула комиса и вѣра късѣх боѩръ наших, великых и малых.

А по нашем животѣ кого Богъ изберетъ господарем быти оу нашеи земли, или ѡт братїи наших, или ѡт дѣтеи наших, или бѹдї кто ѡт нашего племене, тот бы томоу монастырю не порѹшил нашего данїа, али що бы оутвердилъ и оукрѣпилъ.

А также ѡт того села да не дадѹт намъ ни сторожи, и ни десѧтинѹ ѡт пчелы и глобници и припашаре <що бы не смѣли вантовати их> и подводѹ ѡт кина да не возѣтъ николи на вѣкы. И панове ѡт Хрълова а бы никакое дѣло не имат с тое село.

А на болшее потвержденїе томоу късемѹ кышеписанномѹ велѣли есми слоуѕѣ нашемоу, вѣрномоу паноу Дїѡнисѹ логоѳетоу, писати и печатъ привѣсити к семоу нашемоу листоу.

Писал Пашко дїакъ оу Сочавѣ к лѣто ͵ѕцмѕ, Авгѹста ні.

Traducere. † Din mila lui Dumnezeu noi Ilie voevod, domn al ţării Moldovei şi fratele domniei mele Ştefan voevod, facem cunoscut cu această carte a noastră tuturor, cari o vor vedea sau o vor auzi citindu-se, că am cugetat cu al nostru cuget bun, pentru sufletul părinţilor noştri şi pentru sănătatea noastră şi pentru sănătatea iubiţilor noştri copii şi a iubitului fecior al domniei mele Roman voevod, a dat domnia mea o pustietate mânăstirei dela Poiana, unde este egumen Dosofteiu, lângă cuturile Hârloienilor ca să-şi aşeze sat. Aceea acestei mânăstiri să fie, uric cu totul venitul, nestrămutat niciodată în veci.

Iar hotarul acelei pustietăţi: începând din Valea Mare drept peste câmp la spiniş, la stâlpul din mijloc, şi de acolo drept peste

bahnă iarăşi drept peste poiana Crucea de piatră iar de acolo la deal deacurmezişul stâlpului lui Piscan. Acesta-i tot hotarul dela Racăş. Iar de acolo în sus, pe deal iarăşi... dumbravei la capătului dealului şi la capătul dumbravei, la stâlp, şi de acolo drept peste vale mai sus ... iarăşi peste câmp drept la marginea spinişului din sus, la stâlp între movile, şi de acolo deacurmezişul... peste vie la deal la sărătură, şi de acolo drept peste câmp în Valea Mare. Şi în acelaş hotar să-şi facă moară unde vor putea. Acesta este tot hotarul acelei pustietăţi, pe unde pan Cârstea Negrul a hotărnicit cu bărbaţi bătrâni şi cu megieşi ocolnici.

Iar la aceasta este credinţa domniei mele mai sus scrisului Ilie voevod şi credinţa fratelui domniei mele Ştefan voevod şi credinţa iubitului fecior al domniei mele Roman voevod şi credinţa tuturor copiilor noştri şi credinţa boerilor noştri: credinţa panului Giurgiu Fratovskij şi a copiilor lui, credinţa panului Vâlcea, credinţa panului Isaia şi a copiilor lui, credinţa panului Petre Hudici vornic şi a copiilor lui, credinţa panului Cârstea şi a copiilor lui, credinţa panului Neagoe logofăt, credinţa panului Stan Bârlici, credinţa panului Mihail Popşa, credinţa panului Şteful Jumătatevici şi a fratelui său pan Mândre şi a copiilor lor, credinţa panului Duma Nemţeanul şi a fratelui său pan Mircea şi a copiilor lor, credinţa panului Lazor şi a fratelui său pan Stanciul postelnic şi a copiilor lor, credinţa panului Giurgiu Piatră, credinţa panului Duma vornic şi a copiilor lui, credinţa panului Negrilaş şi a copiilor lui, credinţa panului Petre spătar, credinţa panului Duma al lui Isaia, credinţa panului Vitolt, credinţa panului Fărău, credinţa panului Cozma Şandrovici şi a copiilor lui, credinţa panului Băloş ceaşnic, credinţa panului Berendei stolnic, credinţa panului Manoil Hotineanul şi a copiilor lui, credinţa panului Cârstea Negrul, credinţa panului Misea, credinţa panului Costea Andronicovici, credinţa panului Steţco Coşilovici, credinţa panului Alexandru spătar, credinţa panului Stanciul comis şi credinţa tuturor boerilor noştri mari şi mici.

Iar după viaţa noastră pe cine îl va alege Dumnezeu domn în ţara noastră, sau dintre fraţii noştri, sau dintre copii noştri, sau fieşcine din seminţia noastră, acela să nu strămute dania noastră acestei mânăstiri ci să o întărească şi să o împuternicească.

Şi deasemeni dela acel sat să nu ne dea nouă nici paznici şi nici zeciuiala din albine şi globnicii şi pripăşarii să nu îndrăz-

niască a-i bântui şi podvoadă de vin să nu care niciodată în veci. Şi panii dela Hârlău să nu aibă nicio treabă cu acel sat.

Si spre mai mare întărire tuturor acestora mai sus scrise am poruncit slugei noastre, credinciosului pan Dionis logofăt, să scrie şi pecetea noastră să atârne către această carte a noastră.

A scris Paşco diac în Suceava, în anul 6946, August 18.

Originalul slav, pergament, în depozitul Academiei Române (acte cu peceţi atârnate, Nr. 301). Lungimea textului scris e între 24—25 cm., iar lăţimea 27 cm. Crismonul are o lungime de 3,4 cm., iar ₼ iniţial 3,5 cm.

Actul, din cauza păturirei în care s'a păstrat, e rupt în multe locuri, iar din pecetea atârnată cu şnur roşu, s'a păstrat numai o bucăţică.

Pe verso o notă din secolul XVIII: сєлнщє за рошканїи (= seliştea Roşcanii). In acelaşi loc o notă în cirilica secolului XIX: *morile ot Hârlău* cum şi alta din aceeaşi epocă: *La Hârlău cu vad de mori.*

Ca şi actele de sub Nr. 1 şi 3 şi acesta e necunoscut codexului Costăchescu.

Hotarnicul Cârstea Negrul e un cunoscut boer al timpului [1]).

[1]) Cf. şi Mihai Costăchescu, *op. cit.*, I, p. 526—527. El apare pentru prima oară în acte sub domnia lui Ilie la 1435 Noemvrie 25 (*ibidem*, I, Nr. 139). La 1437 Iulie 20 Iliaş, în asociere cu Ştefan, la Vaslui îi dăruesc un iezer pe Prut (*ibidem*, I, Nr. 162). Ultima oară în actele lui Ilie — în asociere cu Ştefan—apare la 1442 Aprilie 5 (*ibidem*, II, Nr. 32). Trece apoi, după orbirea lui Iliaş, de partea lui Ştefan şi în această calitate apare în cel dintâi act, cunoscut în original slav, al lui Ştefan, emis după acest eveniment, la 1443 Martie 6 (*ibidem*, II, Nr. 37). E prezent în divanele lui Ştefan, iar la 1446 Iulie 20 (*ibidem*, II, Nr. 74) e ultima oară când apare. E deosebit de un alt boer al vremii ce poartă de asemenea numele de Cârstea, în unele acte şi Cârstea cel Mare dar acest din urmă nume începând numai cu data 1442 Fevruarie 24 (*ibidem*, II, Nr. 30). In ceea ce priveşte pe Cârstea cel Mare, — care apare pentru prima oară în acte la 1410 Martie 15 (*ibidem*, II, p. 371) şi cu titlul de ceaşnic la 1411 Septemvrie 22, cf. *ibidem*, II, p. 371—372 — e de observat că după moartea lui Alexandru cel Bun stă un timp în espectativă şi abia la 1433 după 15 Iunie trece de partea lui Iliaş (cf. în acest sens actul cu această dată, *ibidem*, I, Nr. 113). Văzând însă că norocul favorizează pe Ştefan el trece de partea acestuia şi în această calitate apare în actele lui Ştefan începând cu cel din 1433 Noemvrie 16 (*ibidem*, I, Nr. 117, 119, 121, 123, 124, 128 şi 132). Intervenind împăcarea între cei doi fraţi, Cârstea rămâne totuşi credincios lui Ştefan şi apare în actul din 1436 Aprilie 21 (*ibidem*, I, Nr. 141) cu titlul de vornic. Se vede însă că era un boier de seamă, căci

Seliştea din act, destinată mânăstirei Pobrota din Poiană [1]), e satul Roşcani de mai târziu — şi confirmarea acestei aserţiuni o avem în notiţa posterioară de pe dosul actului — sat ce se afla în judeţul Tutova, astăzi dispărut [2]), aceasta după identificarea lui Ioan Bogdan [3]). Dacă identificarea lui Bogdan e bună atunci cuturile boerilor Hârloieni, pomenite în act, erau în hotarul Bârladului, căci Roşcanii erau în hotarul acelui târg [4]).

5.

1440 Octomvrie.

Ştefan voevod, domn al Moldovei, întăreşte panului Ignat satele Dobromireşti şi Balosineşti de pe Simila ale stolnicului Danciul, ce se dăruesc panului Ignat de Ivul, fratele stolnicului Danciul şi de Negrea, nepotul lui Ivul.

† Милостїю божїею мы Стефанъ воевода, господаръ земли Молдавскои, чиним знаменито ис сѣмъ листом нашим всѣмъ кто на немъ ѹзрит или его ѹслышит чточи, оже тоты истинны слѹгы наши Ивѹл, брат пана Данчѹла столникова, и съ непотомъ его съ Негра, прїидоше прѣд нами и прѣд нашими боꙗре, по их доброи воли, и дали нашемѹ вѣрномѹ панѹ Игнатѹ села столникова Данчюлова на Си<мил>и на имѧ Добромирещи и Балосинецін. И привилїе що имал Данчюл на тых села еще дали емѹ прѣд нами.

Тѣмже и мы, по их доброи воли, <еще же дали ес>ми и потвержали нашемѹ вѣрномѹ панѹ Игнатѹ <тех вышеписанных> села да

---

numai aşa se explică menţinerea lui şi în actele lui Iliaş date în asociere cu Ştefan dar în lipsa acestuia dela curtea din Suceava (*ibidem*, I, Nr. 157 şi II, Nr. 2). In divanele protectorului său Ştefan, după orbirea lui Iliaş, el ocupă locul întâi, deci era cel mai de seamă boer al lui Ştefan (*ibidem*, II, Nr. 37—42, 43—45). Ultima lui menţiune e la 1443· Iunie 8 (*ibidem*, II, Nr. 45), şi bătrân (după cum se vede din actul, *ibidem*, Nr. 43, cf. вѣра пана Кръсти старого) e probabil că după această dată el moare.

[1]) O enumerare a privilegiilor acordate acestei mânăstiri, începând cu anul 1398 şi până la 1500 inclusiv, la Mihai Costăchescu, *op. cit.*, II, p. 81—82. La cele 23 de privilegii semnalate se adaogă şi al nostru completând ca atare cifra 24.

[2]) Cf. Ioan Bogdan, *op. cit.*, II, indice de nume geografice sub voce.

[3]) Cf. nota ce precede.

[4]) Cf. Ioan Bogdan, *op. cit.*, II, p. 62—68.

єст ємȣ ѹрик съ всѣмъ доходомъ, ємȣ и дѣтємъ єго и всємȣ родȣ єго, нєпорȣшєно николижє на вѣкы.

А такожъ єсми поставили и завѣскȣ н҃ рȣбли срєбра. Ажє що коли тыѧ вышєписаны, Ивȣл и Нєгра, или бȣдї кто ѡт их плѣмєнє имȣт починати на пана Игната или бȣдї . . . . . єго тѧжєю или скадою или бȣдї чимъ <ѹ которых днох тот> да заплатит вышєписанн<а> завѣска н҃ рȣ<бли срєбра>.

А <при том были: пан> Кръстѣ дворник, пан Иван Балчан чашник, пан Бадѣ, пан Радул Писк, <пан> Понич, пан Ивашко Лацкович, пан Жȣр<ж . . . . . .

В лѣто ҂ѕцми, мѣсѧца Ѡхтоврїа . . . . . .

Traducere. † Din mila lui Dumnezeu noi Ştefan voevod, domn al ţării Moldovei, facem cunoscut cu această carte a noastră tuturor care o vor vedea sau o vor auzi citindu-se, că aceste adevărate slugi ale noastre, Ivul fratele panului Danciul stolnicul şi cu nepotul lui, cu Negrea, au venit înaintea noastră şi înaintea boerilor noştri, de a lor bună voe, şi au dat credinciosului nostru pan Ignat satele Danciului stolnic de pe Simila anume: Dobromireşti şi Balosineşti. Şi privilegiul ce l-a avut Danciul pe acele sate încă l-au dat lui înaintea noastră.

Pentru aceasta şi noi, după a lor bună voe, încă am dat şi am întărit credinciosului nostru pan Ignat aceste mai sus scrise sate să-i fie cu tot venitul uric, lui şi copiilor lui şi întregului lui neam nestrămutat niciodată în veci.

Şi de asemenea am pus şi zavească 50 ruble de argint.

Deci dacă aceşti mai sus scrişi: Ivul şi Negrea sau fieşcine din seminţia lor vor începe asupra panului Ignat, sau fie ... lui, cu pâră sau cu gâlceavă sau cu fiece în orice zile, acela va plăti mai sus scrisa zavească 50 ruble de argint.

Şi la aceasta au fost: pan Cârstea vornic, pan Ivan Balcean ceaşnic, pan Badea, pan Radul Pisc, pan Ponici, pan Ivaşco Laţcovici, pan Giurgiu .....

In anul 6948, luna Octomvrie.....

Suret scos moldoveneşte di pe un ispisoc sirbescu dela Stefan voevod din let 6940.

Insă cât s'au putut cunoaşte s'au scos, iar cât au fost ştersu s'au lăsat locul deşert.

† Cu mila lui Dumnezeu noi Stefan voevoda, domnu pământului Moldovii, facem ştire cu acastă scrisoare a noastră tuturor celor ce vor privi pre dânsa sau cetindu-să o vor auzi. Adică aceşti adevărate slugele noastre ——— [1]) şi fratele dumnalui Dančul stolnicul şi cu nepotu-său ——— [1]) au venit denaintĕ noastră şi denaintĕ boerilor noştri de a lor bună voe şi au ———[1]) boerïului Ignat stolnicului doao sate ——— [1]) anume Dobromireşti şi Balosineşti, din deres č-au avut Danciul ——— [1]) au dat slugelor noastre. Pentru acasta şi noi dupre a lor bună voe——— [1]) ——— [1]) am întărit slugii noastre credinčos boerïului nostru, lui Ignat stolnic, acele de mai sus scrise doao sate ca să-i fie ocină cu tot venitul, lui şi copiilor lui şi tot nïamului lui, nemişcat ničodată în več. Şi iarăşi ——— [1]) ——— [1]) 50 ruble de argint— [1]).

De aice înnainte şase rânduri fiindu ştersă, nu s'au putut cunoaşte ca să se scoată şi s'au lăsat.

Tălmăcitu-sau de mine ieromonahul Pamvo Bulgariul la anii dela Hristos 1787 April 19.

Originalul slav, e pe pergament, în depozitul Academiei Române (Documente CVIII—29, provenind din donaţiile Facultăţii de Filosofie şi Litere din Bucureşti, achiziţia Ministerului Instrucţiunei Publice dela moştenitorii lui Gr. Tocilescu). Lungimea textului scris 12,5 cm., iar lăţimea e de 12 cm. Crismonul şi *M* iniţial au o lungime de 2,3 cm. Actul e foarte şters, iar pecetea ce fusese atârnată cu şnur roşu a căzut. Un suret al actului în chestiune, făcut de ieromonahul Pamvo Bulgariul la 1787 Aprilie 19 se găseşte în acelaşi depozit unde e şi originalul (Documente, CXXXIII—81), având aceeaşi provenienţă ca şi originalul). Am crezut de cuviinţă, întru cât acest suret a fost publicat în bună parte denaturat — are între altele data greşit cetită şi e atribuit actului lui Iliaş — în asociaţie cu Ştefan din 1441 Iulie 7 — de Gh. Ghibănescu [2]), iar după Ghibănescu şi în codexul Costăchescu [3]). — că e nimerit a-l da publicităţii, lucru ce-l şi facem mai sus imediat după traducerea originalului.

Actul original e cunoscut codexului Costăchescu după un rezumat sumar luat din Biblioteca Academiei Române, *Creşterea*

[1]) Liniile indică în suret textul necitit de Pamvo Bulgariul.
[2]) Cf. Gh. Ghibănescu, *Surete şi izvoade*, XVIII, p. 49—50.
[3]) Cf. Mihai Costăchescu, *op. cit.*, II, Nr. 27, p. 82—83.

colecţiunilor, 1910, p. 263. In *Creşterea colecţiunilor* actul poartă următoarea dată: *1433 (6940?) Octombrie*, în codexul Costăchescu, în titlul rezumatului e: « circa 1435 Octomvrie înainte de 8 » iar în corpul lui: « 6943 (?) Octomvrie ».

Boerul Ignat din act e Ignat stolnicul din actul nostru cu data 1441 Iulie 7 şi el e menţionat ca postelnic în actul din 1452 Septemvrie 10 [1]) ce i se acordă de Alexăndrel. Era unul dintre boerii bogaţi căci prin actul din 1452 i se confirmă stăpânirea a 22 de sate şi selişti. El a mai avut încă un act dela Iliaş, pe lângă cel ce urmează la noi sub Nr. 7, prin care i se dădea sau i se confirma moşia Dobroslăveşti, partea Ignăteştii [2]). E greu de identificat stolnicul Danciul dimpreună cu fratele său Ivul şi nepotul acestuia, Negre.

Satele Dobromireşti şi Balosineşti [3]) se pot identifica după datele din act, ele erau pe pârăul Simila în ţinutul Tutovei [4]).

6.

Bulgari. 1441 Iunie 25.

Ilie şi Ştefan voevozi, domni ai Moldovei, dau slugei lor, panului Vlad Jicov şi nepotului său, Dragoş următoarele sate şi selişti: satul Micuşani, la Chigeaci în Salcia: Miroslăveşti şi Călineşti, seliştea lui Galin, a lui Grad cum şi o altă selişte.

† Милостїю божїю мы Илїа воевода и брат господства мы, Стефанъ воевода, господари земли Молдавскои, чинимъ знаменито ис сѣмъ листомъ нашимъ всѣмъ кто на нъ оузрит или его оуслышит чтѹчи, оже тот истинны слѹга наш панъ Влад Жиков слѹжилъ намъ право и вѣрно. И мы видѣвши его правовѣрнѹю слѹжбѹ до нас жаловали есми его оусобною нашею милостїю и дали

[1]) Cf. actul la Mihai Costăchescu, *op. cit.*, II, Nr. 114.

[2]) Menţiunea acestui act e într'unul din 1581 Noemvrie 14, dela Iancu Vodă, cf. N. Iorga, *Studii şi documente cu privire la istoria Românilor*, XI, p. 257.

[3]) Cu titlu de curiozitate dăm următoarea supoziţie a lui Gh. Ghibănescu cu privire la etimologia numelui Balasineşti după care Balasineşti ar veni dela porecla slavă dată unui ciomagaş « hădărag, căci bolà în malorusă este Beugel, gros bâton, deci satul lui Hadaragă » (cf. Gh. Ghibănescu, *Surete şi izvoade*, XV, p. 34).

[4]) Cf. şi identificarea dela Mihai Costăchescu, *op. cit.*, I, p. 412.

есми емȣ оу нашеи земли, <ȣ Молдавскои, села> на имѧ Микȣшани и на Кигѧч оу Салчи, Мирославещи и Кълинещи . . . . . а . . селище, и селище Гал<ино> и Градино селище. Тоа выса<що бы оурик съ въсѣмъ> доходом емȣ, и непотȣ его <Д>рагоши, и дѣтемъ его, и оунȣчатом его, и пращурѧтом его, и всемȣ родȣ его, непорȣшено николи на вѣкы.

А хотаръ селам и селищам по старомȣ хотарȣ кȣда из вѣка ȣживали.

А на то ест: вѣра нашего господства вышеписанних Илїи воеводы и Стефана воеводы и вѣра наших боѧръ: вѣра пана Хȣдїча дворника и дѣти его, вѣра пана Кръстѣ и дѣтеи его, вѣра пана Нѣгоѧ логофета, вѣра пана Негрила, вѣра пана Дȣми Чорного, вѣра пана Дȣми Дȣлческа и брата его пана Мирчѣ, вѣра пана Петра дворника, вѣра пана Вани Оурѧкле, вѣра пана Лазора и брата его пана Станчȣла постелника, вѣра пана Дȣмы Браекича, вѣра пана Ивана Балчана чашника, вѣра пана Банчȣла, вѣра пана Шефȣла и брата его пана Мындрѣ, вѣра пана Станчȣла Понича, вѣра пана Вани Жȣлича, вѣра пана Дїеныша спътарѧ, вѣра пана Радула постелника и вѣра всѣх боѧр наших <молдавскых, велїкых и малых>.

<А по наш>емъ жи<вотѣ кто бȣдет господаръ нашеи земли, ѿ братїи наших, или ѿ дѣ>теи наших, или ѿ нашего племене, бȣдї кто кого Богъ изберет, <тот що бы> не порȣшил нашего даанїа, але що бы им оутвръдил и оукрѣпил занȣже дали есми емȣ за его правȣю и вѣрною слȣжбȣ до нас.

А на болшїи крѣпост велѣли есми нашемȣ вѣрномȣ панȣ Симѣ логофетȣ привѣсити нашȣ печат к семȣ листȣ нашемȣ.

Михȣл писал, оу Блъгарех, на сонмȣ, в лѣто ҂ѕцмѳ, Юнїа ке.

Traducere. † Din mila lui Dumnezeu noi Ilie voevod şi fratele domniei noastre Ştefan voevod, domni ai ţării Moldovei, facem cunoscut cu această a noastră carte tuturor cari o vor vedea sau o vor auzi citindu-se, că această adevărată slugă a noastră pan Vlad Jicov a slujit nouă drept şi credincios. Şi noi văzând a lui dreptcredincioasă slujbă către noi, l-am miluit cu a noastră osebită milă şi i-am dat lui în ţara noastră a Moldovei satele anume: Micuşani şi la Chigeaci în Salcia, Miroslăveşti şi Călineşti, seliştea lui ..... şi seliştea lui Galin şi seliştea lui Grad. Toate acestea să-i fie cu tot venitul uric lui şi nepotului lui, Dragoş, şi copiilor lui şi nepoţilor lui şi răstrănepoţilor lui şi întregului lui neam nestrămutat nicodată în veci.

Iar hotarul satelor şi seliştelor, după vechiul hotar unde din veac s'au folosit.

Şi la aceasta este credinţa domniei noastre mai sus scrişilor Ilie voevod şi Ştefan voevod şi credinţa boerilor noştri: credinţa panului Hudici vornic şi a copiilor lui, credinţa panului Cârstea şi a copiilor lui, credinţa panului Neagoe logofăt, credinţa panului Negrilă, credinţa panului Duma Negrul, credinţa panului Duma Dulcescu şi a fratelui său pan Mircea, credinţa panului Petre vornic, credinţa panului Vanea Uriacle, credinţa panului Lazor şi a fratelui său pan Stanciul postelnic, credinţa panului Duma Braevici, credinţa panului Ivan Balcean ceaşnic, credinţa panului Banciul, credinţa panului Şteful şi a fratelui său pan Mândrea, credinţa panului Stanciul Ponici, credinţa pană Vanea Julici, credinţa panului Dieniş spătar, credinţa panului Radul postelnic şi credinţa tuturor boerilor noştri moldoveni, mari şi mici.

Iar după viaţa noastră cine va fi domn al ţării noastre, dintre fraţii noştri, sau dintre copii noştri, sau din seminţia noastră, fie pe cine va alege Dumnezeu, acela să nu strămute dania noastră ci să li-o întărească şi să li-o împuternicească, pentrucă i-am dat-o pentru a lui dreaptă şi credincioasă slujbă către noi.

Şi spre mai mare putere am poruncit credinciosului nostru, pan Sima logofăt, să atârne a noastră pecete către această carte a noastră.

A scris Mihul, în Bulgari, la seim, în anul 6949, Iunie 25.

Original slav, pergament, în depozitul Academiei Române (între actele neclasate). Lungimea textului scris e între 15,5—17 cm., iar lăţimea între 16,4—17 cm. Crismonul şi M iniţial au o lungime de 2,6 cm. Actul e destul de şters, iar pecetea ce fusese atârnată cu şnur roşu, a căzut.

Actul acesta ca şi cele de sub Nr. 1, 3 şi 4 e de asemeni necunoscut codexului Costăchescu.

Boerul Vlad Jicov din act e greu de identificat, nu am găsit nicio menţiune în actele vechi, mergând cu cercetarea lor până la 1600. Numele de Jicov însă e cunoscut în acte drept numele a două sate: Jicovul de sus şi Jicovul de jos, ce se aflau pe râul Suceava, cunoscute încă din prima jumătate a secolului XV. Aşa la 1436 Mai 23, Jicovul de sus e confirmat lui Stan Babici şi

fraţilor lui [1]), acelaşi sat e confirmat şi la 1443 August 3 [2]) iar boerul destinatar Stan Babici e numit de astă dată: Stan din Jicov. Jicovul de jos era la 1458 al Mitropoliei Suceava [3]). Pentru satele concedate prin actul nostru de sub Hr. 6 nu putem arăta decât că Miroslăveştii [4]) şi Călineştii erau în Chigeaci pe apa Salciei, aşa după cum de altfel se vede şi din act.

7.

1441 Iulie 7.

Ilie şi Ştefan voevozi, domni ai Moldovei, întăresc panului Ignat stolnicul satele Dobromireşti şi Balosineşti, ce i le dăruesc lui Ignat stolnicul, Ivul, fratele lui Danciul stolnic şi Negre, nepotul lui Ivul.

† Милостїю божїею мы Илїа воевода и брат господства ми, Стефанъ воевода, господарїе земли Молдавской, чиним знаменито с сѣмъ листомъ нашим въсѣмъ кто на нь оузритъ или его оуслышит чтȣчи, оже тот истинныи Ивȣл, брат Данчȣла столника и непот его Негре, прїндошѧ прѣд нами и прѣд нашими боꙗры, по ихъ доброи воли, и дадошѧ двѣ селѣ на имѧ Добромирещи и Балосинещи, панȣ Игнатȣ столн<икȣ>.

<Тѣм же и мы, по их доброи воли, еще же дали> есми нашемȣ вѣрномȣ панȣ Игнатȣ столникȣ тех вышеписанные села що бы емȣ оурик съ въсѣмъ доходомъ, и дѣтем его, и братїамъ его, и оунȣчатомъ его, и прѣщȣрѧтомъ его и въсемȣ родȣ его, непорȣшенно николиже на вѣкы.

А хотаръ тимъ селом съ въсѣми старыми хотарми кȣда из вѣка ѡживали.

А на то ест: вѣра нашего господства вышеписанныхъ Илїи воеводѣ и Стефана воеводѣ и вѣра наших боꙗръ: вѣра пана Хȣдича дворника и дѣтеи его, вѣра пана Креъстѣ и дѣтеи его, вѣра пана Нѣгоꙗ логофета и дѣтеи его, вѣра пана Дȣм<ѣ> Черного,

---

[1]) Cf. actul cu această dată la Mihai Costăchescu, *op. cit.*, I, Nr. 144.

[2]) *Ibidem*, II, Nr. 47.

[3]) Cf. Ioan Bogdan, *op. cit.*, I, p. 7. Amândouă satele sunt apoi dăruite la 1503 Fevruarie 2 mânăstirei Putna de către Ştefan cel Mare, fiind cumpărate de el pentru mânăstire (cf. Ioan Bogdan, *op. cit.*, II, Nr. CVII).

[4]) Un sat Miroslăveşti exista şi în judeţul Fălticeni (Suceava), cf. Mihai Costăchescu, *op. cit.*, I, p. 293.

вѣра пана Негрила, вѣра пана Дꙋмѣ Немецкого и брата его пана Мирчѣ, вѣра пана Петра дворника, вѣра пана Ванѣ Оурѣклѣ, вѣра пана Лазора и брата его пана Станчꙋла постелника, вѣра пана <Ко>сти логофета, вѣра пана Дꙋми Браевича, вѣра пана Ивана Балчана чашника, вѣра пана Шефꙋла и брата его пана Мындри Жꙋмъ-татичи, вѣра пана Ѡана п<ортарѣ>, вѣра пана Станчꙋла Понича, вѣра пана Тоадера вистѣрника, вѣра пана <Радꙋла по>стелника и вѣра въсѣхъ боꙗръ молдавскыих, и великыих и малыих.

<А по на>шемъ животѣ кто бꙋдетъ господаръ земли нашеи, ѡт дѣтеи нашихъ, или ѡт бра<теи> нашиx, или ѡт нашего племене, бꙋдї кто кого Богъ изберетъ быти, тот що бы имъ не порꙋшилъ нашего даанїа, але що бы имъ оутвръдил и оукрѣпилъ, занꙋже есми дали емꙋ за его правовѣрнꙋю слꙋжбꙋ.

А на <болшее> потвръжденїе томꙋ въсемꙋ вышеписанномꙋ велѣли есми нашемꙋ <вѣрномꙋ, па>нꙋ Симѣ логофетꙋ, привѣсити печат к семꙋ листꙋ нашемꙋ.

Писа... ...... в лѣто ҂ѕцмѳ, Юлїа з̃.

Traducere. † Din mila lui Dumnezeu noi Ilie voevod şi fratele domniei mele, Ştefan voevod, domni ai ţării Moldovei, facem cunoscut cu această carte a noastră tuturor cari o vor vedea sau o vor auzi citindu-se că acest adevărat Ivul, fratele Danciului stolnic şi nepotul său Negre au venit înaintea noastră şi înaintea boerilor noştri, de a lor bună voe, şi au dat două sate, anume: Dobromireşti şi Balosineşti panului Ignat stolnic.

Deci şi noi, după a lor bună voe, încă am dat credinciosului nostru pan Ignat stolnic aceste mai sus scrise sate, ca să-i fie cu tot venitul uric lui şi copiilor lui şi fraţilor lui şi nepoţilor lui şi strănepoţilor lui şi răstrănepoţilor lui şi întregului lui neam nestrămutat niciodată în veci.

Iar hotarul acelor sate cu toate vechile hotare unde din veac s'au folosit.

Şi la aceasta este credinţa domniei noastre mai sus scrişilor: Ilie voevod şi Ştefan voevod şi credinţa boerilor noştri: credinţa panului Hudici vornic şi a copiilor lui, credinţa panului Cârstea şi a copiilor lui, credinţa panului Neagoe logofăt şi a copiilor lui, credinţa panului Duma Negrul, credinţa panului Negrilă, credinţa panului Duma Nemţeanul şi a fratelui său pan Mircea, credinţa panului Petre vornic, credinţa panului Vanea Ureacle, credinţa

panului Lazor şi a fratelui său pan Stanciul postelnic, credinţa panului Costea logofătul, credinţa panului Duma Braevici, credinţa panului Ivan Balcean ceaşnic, credinţa panului Şteful şi a fratelui său pan Mândrea Jumătatici, credinţa panului Oană portar, credinţa panului Stanciul Ponici, credinţa panului Toader vistiernic, credinţa panului Radul postelnic şi credinţa tuturor boerilor noştri moldoveni şi mari şi mici.

Iar după viaţa noastră cine va fi domn al ţării noastre, dintre copii noştri, sau dintre fraţii noştri, sau din seminţia noastră, fie pe cine îl va alege Dumnezeu, acela să nu le strămute lor dania noastră ci să le-o întărească şi să li-o împuternicească, pentrucă am dat-o lui pentru a lui drept credincioasă slujbă.

Şi spre mai mare întărire tuturor acestora mai sus scrise am poruncit credinciosului nostru, pan Sima logofăt, să atârne pecetea către această carte a noastră.

Scris ..... în anul 6949, Iulie 7.

Original slav, pergament, în depozitul Academiei Române (Documente CVIII—27, având aceeaşi provenienţă ca şi actul prezentat de noi sub Nr. 5). Lungimea textului scris: 20,5 cm., iar lăţimea între 16,1—19 cm. Crismonul şi M iniţial au o lungime de 2,3 cm. Actul e destul de şters ca şi cel de sub Nr. 6.

Are pe verso o notă în cirilica românească a secolului XIX: «Uricul Dobromireştilor şi a Bălosineştilor pe Smila».

Ca şi actele de sub Nr. 1, 3, 4 şi 6 şi acesta e necunoscut codexului Costăchescu, sub data: 1441 Iulie 7, publicându-se în acest codice, suretul actului lui Ştefan din 1440 Octomvrie [1]).

Pentru acest act sunt valabile aceleaşi referinţe ce le-am dat pentru actul Nr. 5.

8.

Suceava. 1441 Septemvrie 29.

Ilie voevod, domn al Moldovei, dimpreună cu fratele său Ştefan voevod, dau slugei şi boerului lor, pan Caloian, satul Rjavenţi, din regiunea Hotinului.

† Милостїю божїею мы Илїа воевода, господарь земли Молдавскои и брат господства ми, Стефанъ воевода, знаменито чинимъ

[1]) Cf. în acest sens notele ce urmează după suretul actului Nr. 5.

ис сѣмъ листомъ нашим, оусѣмъ кто на нъ оузрит или єго ȣслышит чтоучи, ожє тот истиныи слȣга и болѣринъ нашъ, вѣрныи панъ Калоѩнъ, слȣжилъ намъ правою и вѣрною слȣжбою. Тѣм мы видѣвши правȣю и вѣрноую єго слȣжбȣ до нас жаловали єсмы єго особною нашєю милостїю и дали єсми ємȣ оу нашєи земли, оу Молдавскои, єдно село, ȣ державѣ Хотинском, на имѧ Ржакєнци. И тоє село да бȣдєтъ ємȣ оурик съ въсѣмъ доходомъ, ємȣ и дѣтємъ єго, и <братїѩ>мъ єго, и ȣноучатомъ єго, и прѣоунȣчатомъ, и прашȣрѧтомъ єго и въсємȣ родȣ єго, кто б<ȣдєт> <на>иближныи ємȣ.

А хотаръ томȣ селоу да бȣдєтъ съ въсѣми своими старыми хотары кȣда из вѣка оживали, нєпорȣшено имъ николижє на вѣкы.

А на то єст: вѣра нашєго господства вышєписаннаго Илїи воєводы и вѣра брата господства ми Стєфана воєводы и вѣра възлюблєннаго сына господства ми Романа воєводы и вѣра болѣръ наших: вѣра пана Пєтра Хоудича дворника, вѣра пана Дȣмы Лимпадȣлчєвича и брата єго пана Мирчи, вѣра пана Лазора и брата єго пана Станчȣла постєлника, вѣра пана Кръсти Вєликого, вѣра пана Дȣмы Чорного, вѣра пана Симєѡна Тȣркоула, вѣра пана Нєгрила, вѣра пана Ивана Баиковича, вѣра пана Щєфȣла Жȣмєтатєвича и брата єго пана Мындри, вѣра пана Маноила Хотинскаго, вѣра пана Козмы Шандровича, вѣра пана Михаила Попши, вѣра пана Нѣгоѩ логофєта, вѣра пана Витолта, вѣра пана Кръсти Чорного, вѣра пана Жȣржи Вєришчака и сына єго пана Томы, вѣра пана Бєлоша чашника, вѣра пана Бєриндѣѩ столника, вѣра пана Іѡныша спатарѣ, вѣра пана Дȣмы Ісаїєва, вѣра пана Дїєниса, вѣра пана Іѡна вистїѩрника, вѣра пана Маноила Гръбовȣла, вѣра пана Ѡни, вѣра пана Станчȣла комиса и вѣра въсѣх болѣръ наших молдавскых, и великых и малых.

А по нашємъ животѣ кого Богъ изберєтъ господарємъ быти оу нашєи земли, оу Молдавскои, или ѡт дѣтєи наших, или ѡт братїи наших, или бȣдї кто ѡт нашєго племєнє, тотъ бы нє порȣшилъ нашєго данїѩ, али що бы ємȣ оутвръдилъ и оукрапилъ, занȣжє єсми дали ємȣ за єго правȣю и вѣрноую слȣжбȣ.

А на болшєє потвръждєнїє томȣ въсємȣ вышєписанномȣ вєлѣли єсми нашємȣ вѣрномȣ, паноу Кости логофєтȣ, писати и пєчатъ нашȣ привѣсити к сємȣ нашємȣ листоу.

Писал Христофоръ граматик оу Сочавѣ, въ лѣто ҂ѕцмѳ, мѣсѧца Сєптєврїѩ кѳ.

Traducere. † Din mila lui Dumnezeu noi Ilie voevod, domn al ţării Moldovei şi fratele domniei mele, Ştefan voevod, facem cunoscut cu această carte a noastră, tuturor cari o vor vedea sau o vor auzi citindu-se că această adevărată a noastră slugă şi boer, credinciosul pan Caloian, a slujit nouă cu dreaptă şi credincioasă slujbă. Deci noi văzând a lui dreaptă şi credincioasă slujbă către noi l-am miluit cu a noastră osebită milă şi i-am dat lui în ţara noastră, a Moldovei, un sat în regiunea Hotinului anume Rjavenţi. Şi acel sat să-i fie cu tot venitul uric, lui şi copiilor lui şi fraţilor lui şi nepoţilor lui şi strănepoţilor lui şi răstrănepoţilor lui şi întregului lui neam cine îi va fi lui mai de aproape.

Iar hotarul acelui sat să fie cu ale lui vechi hotare unde din veac s'au folosit, nestrămutat lor niciodată în veci.

Şi la aceasta este credinţa domniei noastre mai sus scrisului Ilie voevod şi credinţa fratelui domniei mele Ştefan voevod şi credinţa iubitului fecior al domniei mele Roman voevod şi credinţa boerilor noştri: credinţa panului Petre Hudici vornic, credinţa panului Duma Limbădulcevici şi fratelui său pan Mircea, credinţa panului Lazor şi a fratelui său pan Stanciul postelnic, credinţa panului Cârstea cel Mare, credinţa panului Duma Negrul, credinţa panului Simeon Turcul, credinţa panului Negrilă, credinţa panului Ivan Baicovici, credinţa panului Şteful Jumătatevici şi a fratelui său pan Mândrea, credinţa panului Manoil Hotineanul, credinţa panului Cozma Şandrovici, credinţa panului Mihail Popşa, credinţa panului Neagoe logofăt, credinţa panului Vitolt, credinţa panului Cârstea Negrul, credinţa panului Giurgiu Verişceac şi a feciorului său pan Toma, credinţa panului Beloş ceaşnic, credinţa panului Berindei stolnic, credinţa panului Ionăş spătar, credinţa panului Duma al lui Isaia, credinţa panului Dienis, credinţa panului Ion vistiernic, credinţa panului Manoil Gârbovul, credinţa panului Oană, credinţa panului Stanciul comis şi credinţa tuturor boerilor noştri moldoveni şi mari şi mici.

Iar după viaţa noastră pe cine îl va alege Dumnezeu domn în ţara noastră, a Moldovei, sau dintre copii noştri, sau dintre fraţii noştri, sau fieşcine din seminţia noastră, acela să nu strămute dania noastră, ci să i-o întărească şi să i-o împuternicească, pentrucă i-am dat-o lui pentru a lui dreaptă şi credincioasă slujbă.

Și spre mai mare întărire tuturor acestora mai sus scrise, am poruncit credinciosului nostru, pan Costea logofăt, să scrie și pecetea noastră să atârne către această carte a noastră.

A scris Hristofor gramatic, în Suceava, în anul 6949, luna Septemvrie 29.

Originalul slav, pergament, în depozitul Academiei Române (Documente CXXXIV—48, având aceeași proveniență ca și cele prezentate de noi sub Nr. 5 și 7). Lungimea textului scris între 16,5—17,2 cm., iar lățimea 22—23,5 cm. Crismonul și M inițial au o lungime de 3,1 cm.

Actul e bine conservat în ceea ce privește textul, pecetea însă, ce fusese atârnată cu șnur bicolor — verde și roșu — a căzut.

Pe verso o notă a lui Ioan Bogdan din care se vede că actul înainte de a ajunge în posesiunea lui Gr. Tocilescu a fost în proprietatea lui Virgil Andronescu.

Actul e cunoscut codexului Costăchescu într'un rezumat sumar [1]) de aceeași proveniență ca și cel prezentat de noi sub Nr. 5, adică luat din Biblioteca Academiei Române, *Creșterea colecțiunilor*, 1910, p. 263, în care data de cifră a lunei e 9, în loc de 29. In codexul Costăchescu e indicat un regest în care cifra lunei e corectă, adică e 29 [1]). In acelaș codex, autorul lui nu crede că în original *să fi fost «ținutul Hotinului»* ci *«la Hotin» sau «dela, din Hotin»* [2]).

Boerul Caloian din act nu l-am putut identifica. Putem da însă câteva date asupra urmașilor lui Caloian. Menționăm în acest sens actul lui Petru Șchiopul din 1587 Aprilie 1 [3]), în care se arată că Dragoș și sora lui Salomeia, copii ai lui Alexe și nepotul lor de frate, Groza aprod, feciorul [4]) Iurșăi, nepoți și strănepoți ai Stanei, fata lui Căloian au vândut lui Andreica vătaful, «din giumătate de sat de Rujavinți, cea din sus, din patru părți trei părți, părțile cele din gios cu locuri de moară... ». Această vânzare s'a făcut din *uricul* de întăritură pe care bunica lor Stana, fata lui Caloian [5]), l-a avut dela *bătrânul Ștefan Vodă.* Deasemeni Lupul, feciorul

[1]) Cf. Mihai Costachescu, *op. cit.*, II, Nr. 28, p. 85.
[2]) *Ibidem*, II, p. 86.
[3]) Cf. actul la Gh. Ghibănescu, *op. cit.*, XIX, p. 208.
[4]) La Ghibănescu e: feciorii.
[5]) La Ghibănescu e *Călian.*

Tudosei, nepot al Mariei, strănepot al lui Ivanco şi răstrănepot al Stanei, fata lui Caloian [1]), a vândut aceluiaşi vătaf, «din giumătate cea de gios, din satul Rujavinţi, din al treilea parte o giumătate, partea cea din sus tot dintr'acelaş dres». Satul Rujavinţi după cum se vede din act era în regiunea — дєржава — Hotinului [2]), în acelaşi judeţ s'a aflat până la reforma administrativă din 1925 când la 1 Ianuarie 1926 a fost trecut la judeţul Cernăuţi [3]). Satul era stăpânit, în parte, la începutul veacului al XVI-lea de vistierul Teodor Cârlig [4]), la 1721 se găseşte în proprietatea Saftei spătăreasa, soţia lui Dumitraşco Cuza [5]), la 1771 în cea a paharnicului Ioniţă Cuza [6]), iar la 1810 e deasemeni în proprietatea Cuzeştilor [7]). E interesant de remarcat că satul a creiat şi numele de familie Rujavinţi, căci într'un regest al unui act din 1579 August 8 [8]) se întăreşte unei slugi domneşti, jumătate din satul Rujavinţi, pe care sluga domnească o cumpărase dela feciorii lui Alexe, nepoţii *Rujavinţului*.

9.

Suceava. 1455 Iunie 7.

Petru voevod, domn al Moldovei, întăreşte slugei şi boerului său, Gavril spătar, următoarele sate: Steţcanii, al soţiei lui, Sârbii şi Mirceştii de pe Siret cum şi jumătate din Blăgeştii de pe Topoliţa cumpărate dela Baico.

Noi cu mila lui Dumnăzău Petru voevod domn ţării Moldovii facim ştire cu această carte a noastră tuturora cine pre dânsa va

---

[1]) La Ghibănescu e *Caliian*.

[2]) Cf. pentru prezenţa lui în secolul XIX, şi sub forma Rjavinţi, Zamfir Arbore, *Dicţionarul geografic al Basarabiei*, Bucureşti 1904, p. 177. Nu înţelegem identificarea Mihai Costăchescu (*op. cit.*, II, p. 86) că ar fi poate în judeţul Soroca.

[3]) Cf. în acest sens S. Chiperiu, *Nomenclatura poştală a locatităţilor din România*, Bucureşti, 1925, p. 453.

[4]) Cf. Mihai Costăchescu, *op. cit.*, II, p. 86.

[5]) *Ibidem*, II, p. 86.

[6]) *Ibidem*, II, p. 86.

[7]) Fiind al banului Arghirie Cuza, cf. Gh. Ghibănescu, *op. cit.*, XIX, p. 122.

[8]) Cf. regestul la Gh. Ghibănescu, *op. cit.*, XIX, p. 121—122.

citi sau citindu-să va auzi, pentru ačastă adevărată slugă a noastră şi credinčosul boerĭu Gavriil spătarĭu au slujăt nooă cu drĕptă credinţă. Pentru aceia văzându-i a lui drĕptă şi credinčoasă slujbă către noi, l-am miluit cu deosăbită a noastră milă, i-am dat şi i-am întărit lui satul anume Steţcanii a fimeii lui otcină, Sărbii, pe Seret şi Mirceştii şi jumătate den Blăgeşti pe Topoliţa ce lĕ-u cumpărat dela Baico drept 50 de galbini. Acelĕ toate mai sus scrisă ca să-i fie lui dela noi uric cu tot vinitul lui şi fičorilor lui şi fraţilor lui şi nepoţilor lui şi strenepoţilor lui şi prestrenepoţilor lui şi tot nĕmului lui celui mai de aproape nestrămutat nici odinioarĕ în veci.

Iară hotarul acelor sate să-i fie pe unde den vac au înblat.

Iară spre aceia iaste credinţa domnii mĕle celui mai sus scris Petru voevod şi credinţa mitropolitului nostru kir Teoctist şi credinţa arhimandritului nostru kir Evstatie Bistriceanul şi credinţa boĕrilor noştrii: credinţa boerĭului Bratului celui Mare, credinţa boerĭului Manole din Hotin, credinţa boerĭului Luca uşer, credinţa boerĭului Lazar şi a fratelui lui Stancĭul, credinţa boerĭului Baiceanul, credinţa boerĭului Petru pârcălab, credinţa boerĭului Şandrica den Dorohoi, credinţa boerĭului Dancĭul părcălab... şi credinţa a tuturor boerilor noştrii a Moldovii a mari şi mici.

Iară după viaţa noastră pre cine Dumnăzău îl va alege domnu în pământu nostru, den fii noştrii, sau den nĕmul nostru, să nu strice dania ce i-am dat-o lui, ci să o înputernicezi şi să o întărĕască ce i-am dat-o pentru a lui drĕptă şi credinčoasă slujbă.

Iară pentru mai mare întărire acelor mai sus scrisă, am poroncit credinčosului nostru boerĭu, Petrei logofătului, să scrie şi pecetĕ noastră să o spănzure către ačastă carte a noastră.

Au scris Dobrul, în Sučava la lĕt 6963, Iunie 7.

Suret din secolul XIX, în depozitul Arhivelor Statului din Bucureşti (secţia istorică, provenind din depunerile mânăstirei Neamţ, netrebnice, pachetul 28, documentul Nr. 1). Până la rândul 16 şi numele «Bratului celui Mare» inclusiv, suretul e scris de o mână iar dela acel rând de o altă mână. De aici se desprinde

5. Steţcanii|Teţcanii, Costăchescu. 6. Sărbii|Sairbii. Blăgeşti|Bliceşti; Blăgeşti, Costăchescu; 7. Baica|Baico, Costăchescu. 18. Stanciul|Stan. 20. ... de aicĕ nu s'au mai putut tălmăci fiind slovile ştersă den parte câteva nume. 25. a|ai. 26. acelor|acelui.

concluzia că întâi s'a făcut un suret obicinuit fără martori iar apoi aceasta a fost completat şi cu martori.

Actul are un suret, făcut în 1786 August 12, de Gheorghie Evloghie dascălul, între actele Creditului Funciar rural din Bucureşti, dosarul Nr. 635 al moşiei Teţcani-Roman. O copie după acest din urmă suret ne-a fost pusă la dispoziţie de d-l profesor P. P. Panaitescu, pe care colaţionând-o cu suretul prezentat de noi am constatat că suretul nostru e mai complet faţă de cel al lui Evloghie dascălul, în acesta din urmă lipsind: intitulatio, martorii şi numele scribului. Codexul Costăchescu cunoaşte din actul prezentat de noi, un rezumat de 4 rânduri [1]), făcut după suretul dascălului Evloghie, rezumat însă luat după Anaforalele din depozitul Arhivelor Statului din Iaşi (Anaforele 24, fila 163 v.).

Boerul Gavril Spătar din act nu l-am putut identifica. Identificarea însă a satelor din act e următoarea: Steţcanii formează satul Teţcani de astăzi din comuna Mirceşti, judeţul Roman. In timpul lui Ştefan cel Mare Steţcanii se găseau în proprietatea neamului lui Stanciul pârcălab, după cum aceasta reiese dintr'un act al lui Ieremia Movilă din 7114 Aprilie 13 [1]), şi tot printr'acest act [2]) satul se confirmă logofătului Nicoară Prăjăscul, fecior al lui Ioan Prăjăscul, nepot al lui Toader vistiernic şi strănepot al lui Stanciul pârcălab. E de relevat că la 1617 Aprilie 8 [3]) satul e numit Teţcani ca şi astăzi.

Sârbii astăzi nu mai există [4]). Mirceştii sunt aproape de Teţcani pe Siret, în aceeaşi comună cu aceştia [5]). Acest sat a fost în stăpânirea lui Gurgiu Cozmescul, apoi al fiicei sale, Stana, după cum aceasta reiese dintr'un act al lui Bogdan, feciorul lui Alexandru Lăpuşneanu, datat: 7077 Iulie 13 [6]). La 1599 Mai 2 [7]) satul e menţionat în proprietatea logofătului Nicoară Prăjescul ca şi Steţcanii, pentru ca la 1689 Septemvrie 24 [8]) să treacă în proprietatea lui Iordache Ruset mare vistiernic, fiind vândut acestuia de Neculai

---

[1]) Cf. Mihai Costăchescu, *op. cit.*, II, p. 535.
[2]) *Ibidem*, II, p. 536.
[3]) Cf. actul cu această dată al lui Radu Mihnea, la *Acad. Rom.*, Peceţi 291.
[4]) Cf. Mihai Costăchescu, *op. cit.*, II, p. 537.
[5]) *Ibidem*, II, p. 538.
[6]) Cf. discuţia acestui act la Mihai Costăchescu, *op. cit.*, II, p. 538.
[7]) *Ibidem*, II, p. 538.
[8]) Cf. un zapis cu data de mai sus, la *Acad. Rom.*, Documente CLXXV—241.

feciorul lui Stârcea şi de soţia lui, Măricuţa, fata lui Toderaşco Prăjăscul de Stolniciani — moşie ce Maricuţa o avea de zestre dela mama ei Maria stolniceasa. In secolul XIX Mirceştii ajung în proprietatea poetului Vasile Alexandri [1]).

Blăgeştii pe Topliţa, din Neamţ, astăzi nu mai există [2]).

10.

Suceava. 1456 Ianuarie 20.

Petru voevod, domn al Moldovei, scuteşte satele Pârteşti şi seliştea lui Dionis, ale mânăstirei Homor, de următoarele dări, amenzi şi prestaţii: dare, posadă, podvoadă, iliş, jold, munca la cetate şi la mori, gloabă, tretină, duşegubină, răpire de fecioară cum şi de orice slujbă sau prestaţie. Orice pripas din sate va fi al mânăstirei.

Vor plăti o amendă de 12 grivne cei ce vor pescui în râul satelor sau vor tăia lemne din pădurea satelor.

Va plăti o amendă de 10 ruble argint cel ce va călca stipulaţiile actului.

Satele se scot de sub jurisdicţia judecătorilor de Suceava şi nu vor fi turburate de slujbaşii domneşti.

† Милостїю божїєю мы Петръ воєвода, господаръ земли Молдаскои. знаємо чиним ис сим листом нашим кто на нь ѹзрит или єго ȣслишит чтȣчи, ѡже дали єсми сєсъ лист, нашємȣ свѧтомȣ монастирю и молєбником нашим ѡт Хѡмора, <храм> прѣсвѧтѣи Богородици Ȣспєнїю, на тї що сȣт села их на имѣ Прътєщи и Дїѡнишєво сєлищє. То тїє людї що коли сȣт ȣ тих сєлах, що би имѣли ѡт нас слобоѕїю ѡт ȣсих наших дааних и робот. Що би нє платили дан, ни посадȣ, ни подводȣ, ни илиш що би нє давали нам николи, ни на жолд що би нє ходили, ни на горѡд що би нє робили, ни на млинох, и никакȣю нашȣ слȣжбȣ или роботȣ що би нє робили нам ни платити, развѣ да слȣжєт и робєт томȣ вышєписанномȣ свѧтомȣ монастирю. Такожє и прихѡд вєсъ що колико єст ѡт тих сєлъ, тоє ȣсє що би било монастирю.

[1]) Cf. Mihai Costăchescu, *op. cit.*, II, p. 539.

[2]) Sunt cunoscute însă astăzi în Moldova trei sate cu acest nume, unul în Tutova, altul în Bacău şi al treilea în Suceava, acelaşi nume îl purta în trecut şi satul Fântâna Mare din judeţul Suceava. Cf. Dimitrie Frunzescu, *Dictionaru topograficu şi statisticu alu Romaniei*, Bucuresci, 1872, p. 46 şi p. 195.

А такожє сȣдци ѡт Єочави, или дворници, или бȣдї како ȣрєдники или припашарє, или ѡслȣхарє що би нє смѣли бантовати тиχ людї а ни сȣдити иχ ни ȣ чом, а ни грабити ни глобȣ а ни трєтинȣ ȣзєти ѡт ниχ. Чо прилȣчитсє там ба или дȣшєгȣбина или дивка колочєна и тоє ȣсє що би монастирю бити ȣси глоби и приχѡд вєсъ. И що би калȣгєри сȣдили тїє свои людї или ми сами. Такожє що коли єст χѡтаръ тим сєлом, рѣкою или лѣсєм, ѡни да сȣт волни боронити. А кто би сє знашол ловити рибȣ или рȣбати лисъ ȣ иχ χѡтарю, бєз иχ воли, на том глоба в҃і гривни. Такожє варє колико припас бȣдєт ȣ тиχ сєлоχ, пачєжє монастирю да бȣдȣт.

А кто би χѡтил ȣчинити чєрєз сєсъ лист, χѡтє мало, тот заплатит нам і҃ рȣбли срєбро и да єст нєпростєн ѡт милого Бога, занєжє ти ми єсми миловали тот монастир за нашє здравїє и задȣшїє родитєлєи нашиχ.

Тоє въсє вишєписанноє що би нашємȣ монастирю на вѣки.

А на то єст: вѣра наша и вѣра митрополита нашєго и ȣсиχ боꙗръ нашиχ.

А на болшєє ȣкрѣплєнїє томȣ вишєписанномȣ вєлѣли єсми писати и привѣсити нашȣ печат к сємȣ листȣ нашємȣ.

Писал Гєѡргїє Єръбин, оу Єѡчавѣ, в лѣтѡ ҂ѕцѯ҃д, Гєнарїꙗ к҃ днь.

Traducere. † Din mila lui Dumnezeu noi Petru voevod, domn al ţării Moldovei, facem cunoscut cu această carte a noastră care o va vedea sau o va auzi citindu-se, că am dat această carte sfintei noastre mânăstiri şi rugătorilor noştri dela Homor, hramul Adormirei Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, pentru acelea ce sunt satele lor anume: Pârteştii şi seliştea lui Dioniş.

Deci acei oameni, oricâţi sunt în acele sate, să aibă dela noi slobozie de toate dările şi prestaţiile noastre. Să nu plătească dare, nici posadă, nici podvoadă, nici iliş să nu dea nouă niciodată, nici la jold să nu meargă, nici la cetate să nu lucreze, nici la mori şi nici o slujbă sau o prestaţie de a noastră să nu ne lucreze nouă nici să ne plătească, ci numai să slujească şi să presteze acestei mai sus scrise sfinte mânăstiri. Deasemeni şi venitul tot cât este dela acele sate, acela tot să fie al mânăstirei.

Şi deasemeni judecătorii dela Suceava sau vornicii sau oricari dintre urednici sau pripaşari sau osluhari să nu îndrăznească a bântui pe acei oameni şi nici întru nimic a-i judeca pe ei şi nici a-i prăda, nici gloabă şi nici tretină a lua dela ei. Ce s'ar întâmpla

acolo fie şi duşegubină sau răpire de fecioară şi acestea toate să fie ale mânăstirei cum şi toate gloabele şi prihodul tot. Şi călugării să judece pe acei oameni ai lor sau noi singuri. Şi deasemeni cât este hotarul acelor sate, prin râu sau prin pădure, ei să fie volnici a-l apăra. Iar cine s'ar afla că ar prinde peşte sau ar tăia pădure în hotarul lor, fără voia lor, pentru aceasta gloabă 12 grivne. De asemeni oricât pripas va fi în acele sate, iarăşi mânăstirei să fie.

Iar cine ar voi să facă peste această carte, chiar şi puţin, acela ne va plăti nouă 10 ruble de argint şi să fie neiertat de bunul Dumnezeu, pentru că noi am miluit cu acelea această mânăstire, pentru sănătatea noastră şi pentru pomenirea părinţilor noştri.

Toate acestea mai sus scrise să fie mânăstirei noastre în veci.

Şi la aceasta este credinţa noastră şi credinţa mitropolitului nostru şi a tuturor boerilor noştri.

Iar spre mai mare împuternicire acestora mai sus scrise, am poruncit a se scrie şi a se atârna a noastră pecete către această carte a noastră.

A scris Gheorghe Sârbul, în Suceava, în anul 6964, Ianuarie în a 20 zi.

Actul de mai sus îl datorăm bunăvoinţei d-lui profesor P. P. Panaitescu, pentru care îi exprimăm şi pe această cale mulţumiri. D-sa ne-a pus la dispoziţie o copie slavă, transcrisă după original de d-sa cum şi o fotografie. Originalul pergament, într'o cadră de lemn cu geam, se află în muzeul Stavropighiei rutene din Lwów (Nr. 1 a). O fotografie a originalului, însă puţin reuşită, se găseşte la Academia Română (Fotografii de documente XXVIII—2) provenind din donaţiile lui Ioan Bogdan.

Originalul conservă pecetea mare domnească atârnată, însă pe jumătate sfărâmată — distingându-se totuşi stema ţării şi o parte din legendă. Din aceasta din urmă se mai poate citi: † печат ..... <Мо>лдавском (= Pecetea .... Moldovei).

Pe verso o notă românească din veacul al XVIII-lea care transcrisă în caractere latine are următorul text: 6964 Ghenar 20 *dela Petru voevod*[1]) pentru Pârteşti, să nu dĕ nemărui nemică nici să lucrĕze nemica, nici să nu pască nime făr numai călugării.

[1]) Aici e forma obicinuită slavă a textelor româneşti cirilice contimporane: ѡт петра воевода.

Actul e cunoscut codexului Costăchescu într'o copie, făcută după o traducere germană incompletă [1]), şi plină de greşeli [2]).

Mânăstirea Homorului, destinatara actului, e cunoscuta mânăstire din Bucovina, întemeiată, cu puţin înainte de anul 1415 [3]), de Oană vornicul de Suceava [4]). Numele mânăstirei e dela pârăul Homorul sau Humorul ce se varsă în Moldova, la Gura Humorului [5]). Prima danie ce se acordă mânăstirei se datoreşte lui Alexandru cel Bun şi aceasta se întâmplă la 1415 Aprilie 13 [6]) când i se donează tocmai proprietăţile ce i se confirmă prin actul nostru Nr. 10.

Satul Pârteşti din act îşi trage numele dela Pârtea, întemeietorul satului şi de care e şi vorba în actul din 1415 Aprilie 13. El se află în districtul Gura Humorului [7]). Atât Pârteştii cât şi seliştea lui Dioniş — aceasta din urmă, începând cu actul lui Ştefan cel Mare din 1475 Aprilie 25 [8]) începe a fi numită: **Дїенишєво дворищє** (= curtea lui Dieniş) — erau la gura Solonţului, după cum aceasta se şi specifică atât în actul din 1415 Aprilie 13 cât şi în cel al lui Ştefăniţă din 1520 Iulie 7 [9]). La 1704 Decemvrie 11 seliştea lui Dieniş e numită ca sat, Dienişeni [10]).

---

[1]) Cf. Mihai Costăchescu, *op. cit.*, II, Nr. 152 p. 566.

[2]) *Ibidem* II, p. 566—567.

[3]) Cf. pentru dată şi întemeetor, Mihai Costăchescu, *op. cit.*, I, p. 118 şi n. 3.

[4]) Boerul Oană e cunoscut în acte sub următoarele nume: Oană vornic de Suceava, Oană vornic, Ona vornic, Vană şi Vanea vornic, Ivan vornic de Suceava, Ivan vornic, Ion vornic, Ioaneş şi Ianuş (forma ungurească) vornic şi Vană sau Oană dela Tulova (cf. pentru această onomastică şi Mihai Costăchescu, *op. cit.*, I, p. 118).

[5]) Cf. Mihai Costăchescu, *op. cit.*, I, p. 118.

[6]) Cf. actul cu această dată la Mihai Costăchescu, *op. cit.*, I, Nr. 39.

[7]) Cf. pentru identificare, *ibidem*, I, p. 118—119.

[8]) Cf. actul cu această dată la Ioan Bogdan, *op. cit.*, I, Nr. CXII.

[9]) Cf. actul cu această dată la Teodor Bălan, *Documente bucovinene*, I, p. 16 (cf. pentru ediţia Bălan, Damian P. Bogdan, *Recenzii*, 1936, p. 1—4).

[10]) Cf. în acest sens actul lui Mihai Racoviţă, cu data de mai sus, prin care se întăresc mânăstirei Humor satele Părteşti şi Dienişeni (cf. actul în ms rom. 111 — condica mânăstirei Humor — la *Acad. Rom*). A se vedea pentru aceste două sate şi Gh. Ghibănescu, *op. cit.*, XXIV, p. 166, 170 172 şi 173.

RÉSUMÉ

Le présent ouvrage est précédé par une introduction dans laquelle l'auteur, après avoir mentionné les différentes éditions d'actes moldaves jusqu'à Etienne le Grand, montre les circonstances dans lesquelles il a découvert une grande partie des actes publiés.

L'auteur présente ensuite l'importance, dans leur complexe, des dix actes qu'il publie, dont quatre étaient absolument inconnus jusqu'à présent, les six autres étant connus soit en traductions incomplètes soit seulement en résumés sommaires. L'importance de chaque acte est spécialement mentionnée. A ce point de vue on met en évidence l'acte publié sous le No. 6 — celui d'Iliaş et de Ştefan émis comme princes et daté du 25 Juin 1441 — qui est d'une importance capitale puisque l'on y constate par sa date qu'en Moldavie aussi existait la fameuse organisation politique polonaise, la diète connue sous le nom de Seim. L'auteur s'occupe ensuite du rôle important que jouaient les boyards moldaves à cette époque-là, dans les affaires publiques, et précise, dans le même cadre, les trois assemblées — Seims — qui se sont réunies en Moldavie: la première le 25 Juin 1441 dans le village de Bulgari (Bătrâneşti, selon l'identification de Mihai Costăchescu) de la contrée de Roman, la seconde en Septembre 1455 à Vaslui quand on décida, sous Pierre Aron, que la Moldavie payât un tribut à la Turquie et le troisième seim, de l'année 1457 tenu sur le champ Direptatea quand Etienne le Grand fut proclamé Prince de Moldavie.

On insiste ensuite sur le règne d'Iliaş et de Ştefan en concluant, à l'appui d'arguments sérieux, qu'Iliaş et Ştefan n'ont pas régné ensemble donc sur le même plan d'égalité, entre les années 1436—1442, mais que Ştefan était un simple associé ainsi que le furent avant lui, pendant quelques temps, Bogdan sous son frère Ale-

xandre le Bon ainsi que dans la principauté voisine, la Valachie, Mihai I sous son père Mircea l'Ancien et Radu le Grand sous son père Vlad le Moine.

On y montre comment l'acte publié sous le No. 4 précise le sens du mot slave *podvoda* = transport, et celui sous le No. 10 le sens du mot *jold* = armeé.

La méthode scientifique selon laquelle les actes sont publiés y est précisée; les abréviations du texte sont analysées et complétées.

Après l'introduction c'est l'édition proprement dite des dix actes qui suit, le texte de chacun étant précédé par un résumé en roumain et suivi d'une traduction dans la même langue ainsi que de l'indication du dépôt de provenance de l'acte, de différentes observations et de l'identification des noms de baptême et toponymiques contenus dans l'acte.

L'acte No. 1, d'Alexandre le Bon, est daté: « 1424, 26 Août — 1425, 4 Septembre » et l'on confirme par lui au sujet Bărbosul un village sur le Şomuz à Boboş.

L'acte No. 2, du même Prince, est de 1427 « Septembre » et est donné à un sujet Onicica pour un village — Onicicanii, à l'époqué d'Etienne le Grand — de la contrée Cârligătura.

L'acte No. 3, donné par Iliaş en association avec son frère Ştefan, est du 7 Février 1438 et l'on y confirme au boyard Toma Băcescul le village de Negoeşti sur la rivière Negru.

L'acte No. 4, du même Prince, est du 18 Août 1438 et confirme une donation que le Prince fait au monastère de Poiana ayant comme objet un terrain désert près des hameaux des boyards Hârloveanu.

L'acte No. 5, d'Etienne, est d'Octobre 1440 et les villages Dobromireşti et Balosineşti, sur la rivière Simila, y sont confirmés au boyard Ignat.

L'acte No. 6, donné par Iliaş et Etienne comme *princes*, et du 25 Juin 1441, et l'on y confirme au boyard Vlad Jicov les villages Micuşani, Miroslăveşti et Călineşti à Salcia près Chigeaci ainsi que trois emplacements d'anciens villages.

L'acte No. 7, des mêmes princes, est du 7 Juillet 1441 est a le même objet que l'acte sous le No. 5.

L'acte No. 8, donné par Iliaş, comme prince régnant, Ştefan étant associé, et du 29 Septembre 1441, et le village Rjavenţi de la région de Hotin, y est confirmé au boyard Caloian.

L'acte No. 9, donné par Pierre Aron, est du 7 Juin 1455 et l'on y confirme au boyard Gavril-le-Spatar les villages Steţcani, Sârbii et Mirceşti sur le Seret ainsi que la moitié de Blăgeşti sur la Topliţa.

L'acte No. 10, provient du même prince, il est daté du 20 Janvier 1456, et on y accorde au monastère de Homor l'exemption d'impôts, d'amendes et de prestations pour ses villages: Pârteşti et seliştea de Dionis.

Un index vocabulaire du texte slave, suivi d'un index analytique du texte roumain, complète cet ouvrage.

INDICE

INDICELE VOCABULAR AL TEXTULUI SLAV

Prezenţa acestui indice este justificată de faptul că actele publicate de noi sunt printre cele mai vechi acte moldoveneşti.

Se dau numai numele comune, cele onomastice şi toponimice fiind trecute sub forma românească în indicele textului românesc.

La trimiteri cifra aldină indică pagina, iar cea obişnuită rândul din pagina textului sau din nota paginei introducerii unde se găseşte cuvântul sau forma lui gramaticală.

In afară de prescurtările gramaticale obişnuite am utilizat următoarele:

mbl. = medio-bulgar.
ml. = în actele slavo-moldoveneşti.
mt. = în actele slavo-muntene.
pol. = în polonă.
rus. v. = în rusa veche.
rut. = în actele rutene.
slav. = în slavă.
ung. = în ungară.

а —: *adv.* şi, iar —: passim.

абы —: ca, ca să, **11,** n. 2.

авгѹстъ —: August: G. sg. **28,** 26.

ажє —: că, v. pol. aže —: **11,** n. 2; **13,** n. 3; **27,** 11; **32,** 3.

алє —: *adv.* ci, sau —: **35,** 21; **38,** 12.

али —: ca şi алє; — v. pol. *ali*: **20,** 7; **23,** 9; **28,** 18; **40,** 33.

ащє —: *conj.* dacă, chiar —: **15,** n. 3.

бантовати —: a bântui, a turbura, *ung.* *bántani*, **28,** 21; **47,** 2.

бєз — *prep.* —: fără —; **11,** n. 2; **47,** 9.

богородица —: f., Născătoare de Dumnezeu —: *G. sg.*: **16,** şi **46,** 21—22.

богъ —: *m.*, Dumnezeu —: **11,** n. 2; **13,** n. 3; **16,** **23,** 8; **28,** 15; **35,** 21; **38,** 11; **40,** 30.

божїи —: *adj.* —: dumnezeesc. al lui Dumnezeu: *Instr. sg. m.*—: **14; 16;** **19,** 6; **22,** 18; **27,** 8; **31,** 13 — *passim.*

бои —: *m.* luptă, bătaie —: **11,** n. 2.

болшии —: *adj.* —: mare —: *Ac. sg. n.* болшєє —: **20,** 10; **28,** 12; **28,** 23; **38,** 14; **40,** 35; **47,** 18 —: *Ac. sg. f.* **35,** 24.

болѣринъ —: *m.* boier şi *rus.* v; N. sg. **40,** 2; *G pl.* болѣръ **40,** 15 şi 28.

боронити —: a apăra —: *rus.* v; *inf.* **47,** 8.

боѩрннъ —: m. boer —: *N. pl.* боѩрє **31,** 17; болры —: **11,** n. 2 şi боѩры **37,** 15; *G. pl.* —: боѩръ — **19,** 2; **20,** 4; **22,** 31; **23,** 5 şi **47,** 17; боѩръ **27,** 33; **28,** 14; **35,** 9; **37,** 26 şi **38,** 8.
братъ —: *m.* frate —: *N. sg.* —: **14;** **27,** 9; **31,** 16; **34,** 21; **37,** 11 şi 14; **39,** 34 —: *G. sg.* —: **27,** 31; **35,** 12 şi 16; **38,** 1, 3, 5; **40,** 14, 17, 21. *Instr. sg.* — **14**; *G. pl.*: **28,** 16; **35,** 20; **38,** 10; **40,** 32. *D. pl.*: **37,** 20 şi **40,** 8.
быти —: a fi —: 3 *sg. pr.* ѥст **11,** n. 2; **19,** 12, 19, 22, 24, 29; **22,** 29; **27,** 27, 30; **35,** 8; **37,** 25, 29; **40,** 13; **46,** 29 şi **47,** 16; 3 *pl. pr.* сѫт **46,** 22, 23; 3 *sg. viitor* бѫдєт **20,** 5; **23,** 7; **35,** 19; **38,** 9 şi **47,** 10; 3 *pl. pf. m.* **11,** n. 2 şi **32,** 8; 3 *sg. pf.* n. было **11,** n. 2; 3 *sg. conjt.* да ѥст **13,** n. 3; да бѫдєт **40,** 7, 9, 10; 3 *pl. conjt.*: **47,** 10 şi да сѫт **47,** 7, 8, şi що бы бити **47,** 2; *sg. imper.* бѫдї **28,** 16; **32,** 4—6; **35,** 20; **38,** 11; **40,** 32 şi **47,** 1.

вамѫвати —: a vămui, *mt.*; *inf.*, **15,** n. 3.
варє —: *adv.*; *mt*; ori, în legătură cu колико —: oricât, **47,** 10.
вашь —: *pron.* al vostru; f. ваша **11,** n. 2; *G. sg. f.*, **11,** n. 2; *N. pl. f. mt.* вашѧ **15,** n. 3.
вєликыи —: *adj.* mare —: *N. sg. n.* вєлико **15,** n. 3; *G. pl. m.*: вєликых **20,** 4; **23,** 6; **28,** 14; **35,** 18; **38,** 8 şi **40,** 29.
вєлѣти —: a porunci, 1 *pl. pf.* вєлѣли ѥсми **20,** 10—11, **23,** 12; **28,** 24; **38,** 14; **40,** 35 şi **47,** 18.
вєсь —: *adj.* tot: **19,** 19; **27,** 21, 27; вєсъ: **46,** 6 şi **47,** 6; *N. pl. m.* ѵси: **47,** 5 şi *n.* ѵсє: **46,** 30 şi **47,** 5; *G. pl. f.* ѵсих: **46,** 24, **47,** 16; *D. pl. m.* оусѣмъ: **27,** 10 şi **40,** 1.
видѣти —: a vedea; *ger. pf.* видѣвшє **19,** 10 şi **22,** 22 şi видѣвши **34,** 25 şi **40,** 4.
вино —: *n.* vin; *G. sg.* **28,** 21.
вистїарникъ —: *m.* vistier, dregător domnesc; *G. sg.* **19,** 28 şi **40,** 27 şi вистѣрника: **38,** 7.
власъ —: *m.* păr; *mt.* влас ѥдин —: un fir de păr: **15,** n. 3.
воєвода —: *m.* voevod, titlu din titulatura domnilor munteni şi moldoveni; *N. sg.; passim*; *G. sg.* воєводы **19,** 21; **22,** 30; **27,** 14, 30—32; **35,** 8—9; **40,** 13—14; воєводѣ: **37,** 26 şi воєводѫ: **15.**
возити —: a căra, a transporta; *3 pl. conjt.* да нє возѣтъ **28,** 21.
волныи —: *adj.*, volnic, liber; *N. pl.* волни: **47,** 7—8.
волочєна—: *f.* ademenită, днвча —: ademenire de fecioară: **47,** 5.
волѧ —: *f.* voie; *G. sg.* воли: **31,** 21; **37,** 16 şi 18; **47,** 9.
въ —: *prep.* cu: — cu *acuz.*: **20,** 13; **23,** 15; **28,** 26; **32,** 11; **35,** 26; **38,** 17; **40,** 38; **47,** 20.
възлюблєнныи —: *adj.* iubit; *G. sg. m.*, **19,** 21; **22,** 30; **27,** 13, 31—32; **40,** 14—15; *G. pl. m.* **27,** 12—13.
възради —: *prep.* —: din pricina, pentru, *mt.*: **15,** n. 3.
вы —: *pron.* voi; G. вас **15,** n. 3; *D.* вамъ 13, n. 3.
вышє —: *adv.* sus; из —: din sus: **27,** 24; по —: mai sus: **27,** 23.
вышєписанныи —: *m.*, mai sus scris; *G. sg. m.*, **19,** 20; **22,** 29; **27,** 30; **40,** 13; *N. pl. m.*, **32,** 4; *N. sg. f.*, **32,** 7; *N. pl. n.*, **31,** 22 şi **37,** 19. *G. pl. m.*, **35,** 8; **37,** 25.
вьсь —: *adj.* tot, întreg; *D. sg. m.* вьсємоу **19,** 15; **22,** 26; **32,** 1; **35,** 5; **37,** 21 şi **40,** 9; *Ins. sg. m.* съ вьсѣмъ **19,** 13; **22,** 25; **27,** 17; **32,** 1; **37,** 20 şi **40,** 7; *N. pl. m.* вьсѣ **11,** n. 2; *N. pl. f.* вьса **17** şi **35,** 2; *G. pl. m.* вьсѣх **19,** 22; **20,** 3—4; **23,** 5; **27,** 32; **28,** 14; **35,** 18; **38,** 8; **40,** 28 şi оусих **47,** 16; *D. pl. m.* всѣмъ **31,** 14; **34,** 23 şi **37,** 13; *Ins. pl. m.*, **40,** 10.

вѣдати —: a cunoaşte, a afla; 3 *sg. pr.* вѣдает **11,** n. 2; *p. pr. p.* вѣдомо **18,** n. 3.

вѣкъ —: *m.* secol, veac; *G. sg.* из вѣка **19,** 18; **35,** 6; **37,** 24 şi **40,** 11; *Ac. pl.* на вѣки **19,** 16; **22,** 27; **27,** 17; **28,** 21; **32,** 2; **35,** 5; **37,** 22; **40,** 12 şi **47,** 15.

вѣра —: *f.* credinţă; *N. sg.*, **19,** 20—28; **20,** 1—3; **22,** 29—31; **23,** 1—5; **27,** 30—34; **28,** 1—14; **35,** 8—18; **37,** 25—28; **38,** 1—8; **40,** 13—28 şi **47,** 16.

вѣрити—: a crede; 1 *pl. pr.* вѣрим **11,** n. 2.

вѣрно —: *adv.* drept., **34,** 25.

вѣрныи —: *adj.* credincios. *D. sg. m. n.* вѣрномѹ **20,** 11; **23,** 13; **28,** 24; **31,** 18 şi 22; **35,** 24; **37,** 18—19; **38,** 15; **40,** 2 şi 36; *Ac. sg. f.* вѣрнѹю **19,** 10; **20,** 8; **22,** 22; **23,** 11; **35,** 23; **40,** 4 şi 34; *Instr. sg. f.* вѣрною **19,** 9; **22,** 21 şi **40,** 3; *G. pl. m.* вѣрных **11,** n. 2.

генарїи —: *m.* Ianuarie. *G. sg.* генарїа **47,** 20.

где —: *adv.* unde, **11,** n. 3; **19,** 12; **22,** 24 şi **27,** 15, 27.

глоба —: *f.* gloabă, amendă, **47,** 3 şi 9; *N. pl.* глоби **47,** 5.

глобници —: *m. pl.* globnici, numele funcţionarilor domneşti cari urmăreau şi încasau *gloaba*, **28,** 20.

горwдъ —: *m.* cetate, oraş; *L. sg.* на горwд **46,** 26.

господарь —: *m.* domn. *N. sg.*, **14;** **16;** **19,** 6; **20,** 5; **23,** 7; **22,** 18; **27,** 8; **31,** 13; *G. sg.* господаря **11,** n. 2; *Instr. sg.* господаремъ **28,** 15; **35,** 19; **38,** 9 şi **40,** 30; *N. pl.* господарїе **13;** **16;** **37,** 12; господари **34,** 12.

господинь —: *m.* domn. *N. sg.*, **14** şi **15** n. 4.

господство — : *n.* domnie; *N. sg.*, **15,** n. 3; **16,** şi **27,** 14; *G. sg.*, **14, 15,** şi n. 3; **19,** 21; **22,** 29, 30; **27,** 9, 13, 30, 31, 32; **34,** 21; **35,** 8; **37,** 11, 25; **39,** 34; **40,** 14; *D. sg.*, **15,** n. 3.

грабити —: a prăda, *inf.*, **47,** 3.

граматикъ —: *m.* grămătic, scriitor de acte. *N. sg.*, **40,** 38; *D. sg.* граматикѹ **20,** 11.

гривна—: *f.* grivnă, monedă; *rus. v.* гривьна; *N. pl.* гривни **47,** 9.

да —: *conj.*, unită cu pres. formează *conjt.*, **27,**16; **28,** 21, 19; **31,** 22 şi **32,** 1.

давати —: a da; *conjt. 3 pl.* що би не давали **46,** 25.

данїе —: danie, dare. *G. sg.* данїа **23,** 9; **28,** 17; **40,** 33 şi forma *mbl.* данїа **20,** 7; **35,** 21; **38,** 12; *G. pl.*, aceeaşi formă, **46,** 24.

дати —: a da; *3 sg. perf.* дало ест **27,** 14; *1 pl. perf.* дали есми **19,** 11; **22,** 23; **31,** 21; **34,** 25; **35,** 1; **37,** 18; **40,** 5; **46,** 20; есми дали **20,** 8, **23,** 10; **35,** 18; **38,** 14; **40,** 34; *3 pl. perf.* дали **31,** 18; *3 pl. aorist.* дадоша **37,** 16; *3 pl. viitor în loc de conjunctiv* да не дадѹт **28,** 19.

дворникъ —: *m.* vornic, *N. sg.* **32,** 8; *G. sg.* **19,** 24; **23,** 2; **28,** 1, 7; **35,** 10, 13; **37,** 27; **38,** 2 şi **40,** 16; *N. pl.* дворници **47,** 1.

двѣ —: *num.* două; *N. pl. n.*, **37,** 16.

держава —: *f.* stăpânire, ţară, regiune; *L. sg.*, **40,** 6.

держати —: a ţinea; *3 sg. conjt.* бы... держала **11,** n. 2.

десѧтина —: *f.* zeciuială, **28,** 20.

дїакь —: *m.* diac, scriitor de acte. *N. sg.*, **28,** 26.

дивка — *f.* fecioară, *rut.*, **47,** 5.

до —: *prep.* cu gen. la, până, până la, către, **11,** n. 2; **15,** n. 3; **19,** 10, 18; **22,** 22; **34,** 26; **35,** 23; **40,** 4.

добити — : a căpăta, a obţine, *1 pl. perf.* добили есми **13,** n. 3.

добрыи —: *adj.* bun; *Instr. sg. m.* добрымъ **27,** 11; *D. pl. f.* доброи **31,** 17, 21; **37,** 15, 18.

добрѣ —: *adv.* bine; **15**, n. 3.
доколє —: *adv.* cât, **11**, n. 2.
долина —: *f.* vale; *L. sg.*, **27**, 23.
доловъ —: în jos, **19**, 18.
домъ —: *m.* casă, **19**, 12; **22**, 24.
доситъ —: îndestul; **22**, 28.
доходъ —: *m.* venit. *Instr. sg.*, **19**, 13; **22**, 25; **27**, 17; **32**, 1; **35**, 3; **37**, 20; **40**, 7.
доуброва —: *f.* dumbravă. *L. sg.*, **27**, 22, 23.
дȣша —: *f.* suflet. *N. sg.*, **16**.
дȣшєгȣбина — *f.* duşegubină, amendă ce se percepea pentru uciderea unui om. **47**, 4.
дьнь —: *m.* zi; *Loc. pl.*, днох **32**, 6.
дѣати —: a face. нє — их вамȣвати (= să nu-i vămuiţi), **15**, n. 3.
дѣло —: *n.* treabă, **28**, 22.
дѣлъ —: *m.* deal. *G. sg.*, **27**, 22; *L. sg.*, **27**, 20, 25.
дѣти —: *pl. f.* copii. *G. pl.*, **19**, 22—27; **20**, 1—3, 6; **22**, 31; **23**, 7; **27**, 13, 32, 34; **28**, 1—11, 16; **35**, 10 şi 20; **37**, 27—28; **38**, 10; **40**, 31; *D. pl.* **19**, 14; **22**, 25; **32**, 1; **35**, 4; **37**, 20 şi **40**, 7.

єгоумєнъ —: *m.* egumen, **27**, 15.
єдинъ —: *num. m.*, unul, **15**, n. 3; *f.* **27**, 14 şi *n.* **19**, 12; **22**, 24, 28 şi **40**, 6.
єщє —: *adv.* încă; **31**, 20, 21.

жаловати —: a milui, *1, pl. perf.* жаловали єсмы **19**, 10; **22**, 22; **34**, 26; **40**, 4.
жє —: particulă, dar, deci, iar, şi, **31**, 21; **37**, 18.
животъ —: *m.* vieaţă; *G. sg.* до.... живота **19**, 13; *D. sg.*, по... животѣ **20**, 5; **23**, 7; **28**, 15; **35**, 19; **38**, 9 şi **40**, 30.
жолдъ —: *m.* oaste, **46**, 26; pol. *žold* = leafă.
жона —: *f.* soţie, *rut.*, *G. sg.*, **19**, 13.
жоупань —: *m.* jupan, titulatură nobiliară la Slavii de Sud, apoi în Ţara Românească iar de aici şi în Moldova, **14**.

за —: *prep.* cu *gen.*, **20**, 8; **23**, 11; **27**, 12, 13; **35**, 22; **38**, 14; **40**, 34; **47**, 13; cu *instr.*, **11**, n. 2.
завѣска — *f.* zavească, legământ, **7** şi **32**, 7.
задȣшїє —: *n.* pomenire, **47**, 13.
занєжє v. занȣжє.
занȣжє *conj.* pentrucă, **11**, n. 2; **20**, 8; **23**, 10; **25**, 22; **38**, 13; **40**, 33; **47**, 12—13 (aici занєжє).
заплатити —: a plăti; *1 pl. viitor*, **47**, 11—12; *1 sg. conjt. pr.* **32**, 6.
здравїє —: *n.* sănătate, **27**, 12; **47**, 13.
зємлꙗ —: *f.* ţară; *G. sg.* **11**, n. 2; **14**; **19**, 6; **20**, 5; **22**, 18; **23**, 7; **27**, 8; **28**, 16; **31**, 23; **34**, 22; **35**, 19; **37**, 12; **38**, 8; **39**, 33; **40**, 31 şi **46**, 18; *L. sg.*, **19**, 11; **22**, 23; **35**, 1, 2; **40**, 5.
зло —: *n.* rău, **15**, n. 3.
знати сє —: a se afla; *3 sg. pr. optativ* би сє знашол **47**, 8.
знамєнито —: *adj. n.* cunoscut, ştiut; **19**, 7; **22**, 19; **27**, 9; **31**, 14; **34**, 22; **37**, 12; **39**, 34; **46**, 19.

и —: *conj*; passim.
и —: *pron.* el. *G. sg. m.* єго **19**, 10, 11, 19, 23—27; **20**, 1—3; **22**, 22, 24, 27; **23**, 1—5, 11; **27**, 34; **28**, 1—11; **31**, 16; **32**, 1, 2, 5; **34**, 25; **35**, 4, 5, 10, 12, 13, 16, 22; **37**, 15, 20, 21, 27, 28; **38**, 13, 14; **40**, 4, 8, 9, 17, 21, 24, 34; *G. sg. f.* єи **19**, 14; *D. sg. m. n.* ємȣ **19**, 11—13, 19; **22**, 23, 24; **23**, 10; **31**, 20; **32**, 1; **35**, 1, 3, 12; **37**, 19; **38**, 14; **40**, 5, 7, 9, 33, 34; *A. sg. m. n.*, **11**, n. 2; **19**, 8, 12—14; **20**, 8; **22**, 20, 23; **27**, 10; **31**, 15; **34**, 23, 26; **37**, 13; **40**, 1; **46**, 20; на нь **19**, 8; **22**, 20; **27**, 10; **34**, 23; **37**, 13; **40**, 1; **46**, 19; на нєм **31**, 15; *Instr. sg. m. n.* нимь **11**, n. 2; *G. pl.* их **15**, n. 3; **19**, 14—16; **28**, 21; **31**, 17; **32**, 4; **37**, 15, 18; **46**, 22; **47**, 3, 9; *D. pl.* им **15**, n. 3; **20**, 6, 7; **23**, 9, 10; **35**,

22; **38**, 11; шт них **47**, 4; *Instr. pl.* с ними **15**, n. 3.
из —: *prep*; cu gen., din, **19**, 18; **27**, 24; **35**, 6; **37**, 23; **40**, 11.
избрати —: a alege, 3 *sg. viitor* кого изберет **23**, 8—9; изберет быти **28**, 15; **35**, 21; **38**, 11; **40**, 30.
или—: *conj. disjunct.*, sau, **19**, 8; **20**, 5, 6; **22**, 20; **23**, 7, 8; **27**, 10; **28**, 16; **31**, 15; **32**, 4—6; **34**, 23; **35**, 20; **37**, 13; **38**, 10; **40**, 1, 31—32; **46**, 20, 27; **47**, 1, 2, 4, 6—8.
илиш—: *m.* iliş, dijmă din grâne (C. C. Giurescu, *Despre iliş*, *Rev. Ist. Rom.*, VIII, 253—257), **46**, 25.
имати —: a avea; 3 *sg. perf.* имал **31**, 20; 3 *sg. conjt.* да не имат **28**, 22.
имѣти —: a avea; 1 *pl. perf.* есмы имѣли **11**, n. 2; 1 *pl. conjt.* що би имѣли **46**, 23.
имѧ —: *n.* nume; *Ac. sg.* на имѧ **31**, 19; **35**, 1; **37**, 16; **40**, 6; **46**, 22.
ино —: *adv.* deci, aşa dar, **11**, n. 2.
истинныи —: *adj. m.* adevărat; *N. sg.* **19**, 8; **37**, 14; **40**, 2; истинны **22**, 20; **34**, 24; *N. pl.* истинны **31**, 15.
исъ—: *prep.*, cu, **19**, 7; **22**, 19; **31**, 14; **34**, 23; **40**, 1; **46**, 19.

како—: *adv.* ca, **12**, n. 2; **15**, n. 3.
калѹгери —: *pl. m.* călugări, **47**, 6.
колико—: *pron.* cât, **47**, 10; колко **22**, 28.
колко v. колико.
комисъ —: *m.* comis, dregător al curţii domneşti, *G. sg.* комиса **28**, 14; **40**, 28.
конецъ —: *m.* sfârşit, capăt. *L. sg.*, **27**, 22.
которыи —: *adj. m.* care, orice. *G. pl.* которых **32**, 6.
краи —: *m.* margine, lature; *L. sg.* на краи **27**, 24.
кръст —: *m.* cruce, **16**.
крѧпост —: *f.* putere, tărie; *Ac. sg.* на крѧпост **35**, 24.
кто—: *pron.* cine; *N. sg.*, **19**, 7; **20**, 5; **22**, 19; **23**, 7; **27**, 10; **31**, 14; **34**, 23; **35**, 19, 21; **37**, 13; **38**, 9, 11; **40**, 1, 9, 32; **46**, 19; **47**, 8, 11; *Ac. sg.* кого **23**, 8; **28**, 15; **35**, 21; **38**, 11; **40**, 30; бѹдї кто oricine, fieşcine, **28**, 16.
кѹда —: *adv.* unde; *L. sg.*, **19**, 17; **27**, 28; **35**, 6; **37**, 23; **40**, 11.
къ—: *prep.* către, cu dat. **20**, 12; **23**, 14; **28**, 25; **35**, 25; **38**, 15; **40**, 37; **47**, 19.

либо —: *adv.* sau, **15**, n. 3.
листъ —: *m.* carte, act; *N. sg.*, **46**, 20; **47**, 11; *D. sg.* листѹ **20**, 12; **23**, 14; **28**, 25; **35**, 25; **38**, 16; **40**, 37; **47**, 19; *Instr. sg.* листомъ **19**, 7; **22**, 19; **27**, 10; **31**, 14; **34**, 23; **37**, 13; **40**, 1; **46**, 19.
лисъ v. лѣсъ.
лихыи —: *pl. m. adj.* răi; *N. pl.* **11**, n. 2.
ловити —: a pescui. *inf.*, **47**, 8.
логофетъ —: *m.* logofăt, scriitor de acte, şef sau subşef al cancelariei domneşti, diriguitor al formării actelor domneşti; *G. sg.* логофета **20**, 1; **28**, 2; **35**, 11; **37**, 28; **38**, 4; **40**, 23; *D. sg.* логофетѹ **23**, 13; **28**, 24; **35**, 25; **38**, 15; **40**, 36.
лозїе —: *n.* vie, **27**, 25.
лѣпо —: *adv.* frumos, **15**, n. 3.
лѣсъ —: *m.* pădure; *N. sg.* лисъ *rut.*, **47**, 9; *Instr. sg.* лѣсем **47**, 7.
лѣто—: *n.* an; *A. sg.* в лѣто **8**; **23**, 15; **28**, 26; **32**, 11; **35**, 26; **38**, 17; **40**, 38; **47**, 20.
люди—: *m. pl.* oameni, *sg.* чловѣкъ; *N. pl.*, **11**, n. 2; **46**, 23; **47**, 3; **48**, 6.

мало —: *adv.* puţin, **47**, 11.
малыи —: *adj. m.* mic; *G. pl.* малых **20**, 4; **23**, 6; **28**, 14; **35**, 18; **38**, 8; **40**, 29.
манастырь v. монастырь.
межи —: *adv.* între; *L. pl.*, **27**, 25.
межїаши —: *m. pl.* megieşi. *Instr. pl.*, **27**, 29; *rus. v.* межина = graniţă între două proprietăţi = прѣделъ.
ми —: formă *mbl.* dela мои —: al meu; *D. sg. n.*, **14**; **15**, n. 3; **19**, 21; **22**, 30; **27**, 13, 14, 30; **31**, 32.

миловати —: a milui; 1 *pl. perf.* іеми миловали **47,** 13.

милость —: *f.* milă, mărie, *N. sg.*, **11,** 2; *G. sg.* милости **11,** n. 2; *D. sg.* милости **11,** n. 2; *Ac. sg.*, **11,** n. 2; *Instr. sg.* милостїю **14; 16; 19,** 6, 11; **22,** 18, 22; **27,** 8; **31,** 13; **34,** 21, 26; **37,** 11; **39,** 33; **40,** 5; **46,** 18.

милын —: *adj. m.* bun, scump; *G. sg.* ѡт милого **47,** 12.

младї —: *adj. m.* tânăr, **15,** n. 4.

млинъ —: *m.* moară; *N. sg.*, **27,** 27; *L. pl.* на млинох **46,** 27.

много —: *ad.* mult; по — mai mult, **15,** n. 3.

могыла—: *f.* movilă; *L. pl.* могылами **27,** 24—25.

мои —: *pron.* al meu, *G. sg.* моіго **15;** *Instr. sg.* моимь **14.**

молдавскын —: *adj.*, moldovenesc, al Moldovei; *G. sg.* f. молдавскои **14; 19,** 7; **22,** 19; **27,** 8—9; **31,** 13—14; **34,** 22; **37,** 12; **39,** 33—34; **46,** 18—19; *L. sg. f.* ꙋ молдавскои **35,** 1; **40,** 5, 31; *G. pl. m. n.* молдавскыхъ **20,** 4; **23,** 6; **35,** 18; **38,** 8; **40,** 18.

молебникъ —: *m.* rugător; *D. pl.* молебником **46,** 21.

монастырь —: *m.* mânăstire; *N. sg.* **47,** 13; *D. sg.* монастырю **28,** 17; **46,** 21, 29, 30; **47,** 5, 10, 15; манастырю **27,** 14, 16.

мꙋжъ —: *m.* bărbat; *Instr. pl.* съ... мꙋжми **27,** 29.

мѣсяць —; *m.* lună, element cronologic din cursul unui an; *G. sg.* мѣсяца **16; 20,** 13; **32,** 11; **40,** 38.

мы —: *pron.* noi, dela аз = eu; *N. pl.* **11,** n. 2; **14; 19,** 6, 10; **22,** 18, 22; **27,** 8; **31,** 13; **34,** 21, 25; **37,** 11, 18; **39,** 33; **40,** 3; **46,** 18; *D. pl.* намъ **11,** n. 2; **13,** n. 3; **19,** 9; **22,** 21; **28,** 19; **34,** 25; **40,** 3; **47,** 12; *Instr. pl.* нами **31,** 17, 20; **37,** 15; *L. pl.* нас **19,** 10; **22,** 22; **34,** 26; **35,** 23; **40,** 4.

на —: *prep.*, în, la, pe, spre, asupra; *Ac. sg. m.*, **32,** 5; *Ac. sg. f.*, **47,** 9; *Ac. sg. n.*, **19,** 20; **22,** 29; **27,** 19, 20, 22—25, 30; **31,** 20; **35,** 1, 8, **37,** 16, 25; **40,** 6, 13; **46,** 22; **47,** 16; *L. sg. m.*, **19,** 12; **22,** 24; **35,** 2, 26; *L. sg. f.*, 8; **22,** 24; **23,** 12; **28,** 23; **35,** 24; **38,** 14; **40,** 35; **47,** 18; *Ac. pl. m.*, **19,** 16; **22,** 27; **27,** 16; **28,** 21; **32,** 2; **35,** 5; **37,** 22; **40,** 11; **47,** 15.

наиближныи —: *adj. compr. m.*, mai de aproape, mai apropiat, **40,** 9; *rut.* ближьшии = rudă.

наказь —: *m.* pedeapsă, **15.**

наш — : *pron.*, al nostru; *N. sg. m.*, **19,** 9; **22,** 21; **34,** 24; *N. sg. f.* наша **47,** 16; *N. Ac. sg. n.* наше, **27,** 12; **47,** 13; *G. sg. m. n.* нашего **11,** n. 2; **19,** 20; **20,** 6, 7; **22,** 29; **23,** 8, 9; **28,** 17; **35,** 8, 20, 21; **37,** 25; **38,** 10, 12; **40,** 13, 32, 33; **47,** 16; *G. sg.* f. нашеи **20,** 5, **23,** 7; **28,** 15; **35,** 19; **38,** 9; **40,** 31; *D. sg. m. n.* нашем **20,** 5; **23,** 7; **28,** 15; **35,** 19; **38,** 9; **40,** 30; нашемꙋ **20,** 11, 12; **23,** 13, 14; **28,** 24, 25; **31,** 18, 22; **35,** 24, 25; **37,** 15, 18; **38,** 15, 16; **40,** 2, 36, 37; **46,** 20; **47,** 15, 19; *Ac. sg. f.* нашꙋ **13,** n. 3; **20,** 12; **28,** 14; **35,** 25; **40,** 36; **46,** 27; **47,** 19; *Instr. sg. m. n.* нашим **19,** 7; **22,** 19; **27,** 10, 11; **31,** 14; **34,** 23; **37,** 13; **40,** 1; **46,** 19; *Instr. sg. f.* нашею **19,** 11; **22,** 23; **34,** 26; **40,** 5; *L. sg. f.* ѹ нашеи **19,** 11; **22,** 23; **35,** 1; **40,** 5; *N. pl. m. n.* наши **11,** n. 2; **31,** 15—16; *G. pl. m. n.* наших **19,** 22; **20,** 4, 6; **22,** 31; **23,** 5, 8; **27,** 11, 17, 33; **28,** 14, 16; **35,** 9, 20; **37,** 26; **38,** 8, 10; **40,** 15, 16, 18, 31, 32; **46,** 24; **47,** 14, 17; *D. pl.* нашим **46,** 21; нашими **31,** 17.

не —: *part.* nu, **11** n. 2; **15**, n. 3; **20**, 6; **23**, 9; **28**, 17, 19, 21, 22; **35**, 21; **38**, 11; **40**, 32; **46**, 24; **47**, 2.
непорꙋшено —: *adv.* nestrămutat, **19**, 16; **22**, 26; **27**, 16; **32**, 2; **35**, 5; **37**, 21; **40**, 11.
непотъ —: *m.* nepot, **37**, 14; *D. sg.* непотꙋ **35**, 4; *Instr. sg.* непотомъ **31**, 16.
неправдѣ —: *adv.* nedrept; по — pe nedrept, **15**, n. 3.
непрїатель—: *m.* duşman; *G. pl.* непрїателеи **11**, n. 2.
непростенъ —: *adj.* neiertat; 3 *pr. conjt.* да ест — **47**, 12.
ни —: *part.* nici; **14**; **15**, şi n. 3; **28**, 19; **46**, 25, 26; **47**, 3.
никакыи —: *pron.*, tradus însă prin *nici*; *N. sg. n.* никакое **28**, 22; *Ac. sg. f.* никакꙋю **46**, 26.
николи —: *adv.* niciodată, **27**, 16; **28**, 21; **35**, 5; **46**, 25; николиже **19**, 16; **22**, 26—27; **32**, 2; **37**, 21; **40**, 11.
николиже v. николи.
нинѣ—: *adv.* acum, **15**, n. 3.
ничьто —: *pron.* nimic; ни ꙋ чом —: nici întru nimic, **47**, 3.
нѣкоторыи —: *pron.* oarecare, nişte; *G. pl.* нѣкоторых **11**, n. 2.
нѣкїи —: *pron. pl.* dela *sg.* нѣкїй —: oarecare, nişte; *N. pl. f.* нѣкїи **15**, n. 3.
нж —: *conj.* ci, **15**, n. 3.

оже—: *prep.* că, **19**, 8; **22**, 20; **31**, 15; **34**, 24; **37**, 14; **40**, 2; **46**, 20.
ожывати —: a folosi, a întrebuinţa; într'un act al lui Gaşpar voevod din 1620: и ꙋрич и испиcоаче за кꙋпежно что имали еще же дали ѡни ꙋ рꙋки емꙋ нъ тъкмꙋ бѣше ѡживали и ꙋтаили до них едни испиcок что имали за кꙋпежно ѡт Петра воеводы и нинѣ тегали на них съ тот испиcок = şi uricul şi ispisoacele de cumpărătură încă le-au dat ei în mâinile lui ci numai au fost folosit şi au ascuns la ei un ispisoc de cumpărătură ce l-au avut dela Petru voevod şi acum au pârît asupra lor cu acel ispisoc (cf. actul la Ghibănescu, *Surete şi izvoade*, II, p. 48); acelaşi sens, dar numai sub grafia оужывати şi în *rut.* (cf. Rozov, Українськи грамоти, indice sub voce). 3 *pl. perf.* ѡживали **19**, 17; **37**, 24; **40**, 11; ꙋживали **35**, 7; cf. *pol. n. używać* cu acelaşi sens (*ibidem*).
ѡзли—: *prep.* lângă, *rus. v.* озлѣ; **11**, n. 2.
околныи —: *m.* ocolnic, proprietar împrejuraş, *rut.* şi *rus. v.*; *Instr. pl.* съ ѡколными **27**, 29.
онь —: *pron.* el. *N. sg. m.* ѡнь **11**, n. 2. *N. pl. m.* ѡни.
опѧт —: *adv.* din nou, **11**, n. 2.
оргїа —: *f.* urgie, mânie, **15**.
осадити —: a aşeza, a întemeia, *rut.* şi *rus. v.* 3 *sg. conjt. pr.* да си осадит **27**, 16.
ослꙋхарь —: *m.* osluhar, funcţionar domnesc însărcinat cu pedepsirea delicvenţilor faţă de hotărîrile domneşti, *rus. v.* ослꙋха şi ослꙋшанїе nesupunere, neascultare; *N. pl.* ѡслꙋхаре **47**, 2.
особныи —: *adj.* osebit. *Instr. sg. f.* особною **19**, 11; **22**, 23; **40**, 5 şi ꙋсобною **34**, 26.
остерегати сѧ —: a se feri, a se păzi; 1 *pl. viitor* быхом сѧ ѡстерегали **11**, n 2.
от *prep.*, de, dela, din, dintre. Cu gen., **11**, n. 2; **15**, şi n. 3; **19**, 17, 18; **20**, 6; **23**, 7; **24**, 17; **25**, 6; **27**, 14, 18—21, 23, 25, 26; **28**, 16, 19, 21, 22; **32**, 4; **35**, 19, 20; **38**, 10; **40**, 31; **46**, 21, 24, 29; **47**, 1, 12.
охтоврїе —: *m.* Octomvrie, *G. sg.* ѡхтоврїа **32**, 11.
очина —: *f.* moşie, ţară; *Ac. sg. f.* ѡчинꙋ **13**, n. 3.

панъ —: *m.* pan, titlu nobiliar; *N. sg.*, **27**, 29; **32**, 9—11; **34**, 24; *G. sg.* пана **19**, 22—28; **20**, 1—3; **22**, 31; **23**, 1—5; **27**, 33—34; **28**, 1—14, 24; **31**, 16; **32**, 5, 8—10; **35**, 9—17; **37**, 26—28; **38**, 1—7; **40**, 3, 16—28, 36;

D. sg. панȣ **28**, 24; **31**, 18, 22; **35**, 24; **38**, 15; **40**, 36; *N. pl.* панове **28**, 22.

пачеже —: *adv.* iarăşi, **47**, 10.

печать —: *m.* pecete, *N. sg.*, **20**, 12; **23**, 14; **28**, 25; **35**, 25; **38**. 15; **40**, 36; **47**, 19.

писати —: a scrie, 3 *sg. pr.* писал 8, **28**, 26; **35**, 26; **40**, 38; **47**, 20; *inf.*, **20**, 11; **23**, 13; **40**, 36; **47**, 18.

платити —: a plăti, *conjt. pr.* 1 *pl.*, що бы...платили **46**, 24, 28.

плачити сѧ —: a se plânge, *conjt. pr.* 3 *pl.*, да се...плачѧт **15**, n. 3.

племѧ —: *n.* neam; *G. sg.* племене **20**, 6; **23**, 8; **28**, 17; **32**, 4; **35**, 20; **38**, 10—11; **40**, 32.

по —: *prep.* pe, după; cu dat. şi ac., **15**, n. 3; **19**, 13, 17; **28**, 15; **31**, 17, 21; **35**, 6, 19; **37**, 15, 18; **38**, 9; **40**, 30; ca grad comparativ —: повыше = mai sus; помного = mai mult.

побити —: a bate, a învinge, 1 *pl. perf.*, побили есмы **11**, n. 2.

побои—: *m.* luptă, bătaie; *L. sg.*, **11**, n. 2.

подвода —: *f.* podvoadă, transport, 7; *Ac. sg. f.* подводȣ **28**, 21; **46**, 25.

подли —: *prep.* lângă, alături, cu gen., **27**, 15.

позабавити —: a împiedica, 1 *sg. pr. optativ* би позабавил **15**, n. 3.

поимати —: a prinde; 1 *pl. perf.* поимали есмы **11**, n. 2.

поле —: *n.* câmp; *L. sg.* поле **27**, 19, 24, 26.

половина —: *f.* jumătate, **19**, 19.

полѣна —: *f.* poiană; *N. sg.* полена **27**, 20; *G. sg.* полѣны **19**, 19.

помогати —: a ajuta; 3 *sg. perf.* помаглъ **11**, n. 2; **13**, n. 3.

понеже : *conj.* pentrucă, **15**, n. 3.

поперекъ. —: *adv.* de-a-curmeziş, **27**, 21, 25.

портаръ —: *m.* portar, dregător domnesc; *G. sg.* портарѣ **38**, 6.

порȣшити—: a strămuta, a distruge; 3 *sg. conjt.* што бы... порȣшил **20**, 7; **23**, 9; **28**, 17; **35**, 21; **38**, 11; **40**, 32—33.

посада —: *f.* posadă, suburbie, lucrul la suburbie, **46**, 25. *rus. v.*

посадити —: a aşeza; 2 *pl. perf.* посадил **11**, n. 2.

поставити —: a pune, 1 *pl. perf.* есми поставили **32**, 3; 2 *pl. perf.* поставили есте **11**, n. 2.

постелник —: *m.* postelnic, dregător domnesc; *G. sg.* **28**, 6; **35**, 14, 17—18; **38**, 3, 7; **40**, 18.

потвержати —: a întări; 1 *pl. perf.* потвержали есми **31**, 21—22.

потвержение v. потвръждение.

потвръждение —: *n.* întărire; *Ac. sg.*, **20**, 10; **23**, 12; **38**, 14; **40**, 35; потвержение **28**, 23.

потом —: *adv.* apoi; **11**, n. 2.

почати —: a începe; *Ger. pf.* почениве **27**, 18.

починати —: a începe; 3 *pl. viitor* имȣт починати **32**, 5.

право—: *adv.* drept, **15**, n. 3; **34**, 25; **40**, 3.

правовѣрныи —: *adj.* drept credincios; *G. sg. f.* правовѣрнȣю **34**, 25; *Ac. sg. f.* **38**, 14.

правыи —: *adj.* drept; *G. sg. f.* правоую **22**, 22; **40**, 4; *Ac. sg. f.*, **20**, 8; **23**, 11; **35**, 23; **40**, 34; *Instr. sg. f.* правою **19**, 9; **22**, 21.

праоунȣчѧ—: *n.* strănepot; *D. pl.* праоунȣчатомъ **19**, 15; **22**, 25—26; **40**, 8.

пращȣрѧ—: *n.* răstrănepot; *D. pl.* пращȣрѧтомъ **19**, 15; **22**, 26; **35**, 4—5; **37**, 21; **40**, 8—9.

при —: *prep.*, la, **32**, 8.

привилїе —: *n.* privilegiu, act solemn; *N. sg.*, **31**, 19; *rut.* привилье; *rus. v.* привилии.

привѣсити —: a atârna, a suspenda, *inf.*, **20**, 12; **23**, 13—14; **28**, 25; **35**, 25; **38**, 15; **40**, 37; **47**, 19.

прийти —: a veni, a sosi; 3 *pl. aorist* прїидоше **31**, 17 şi прїидошѧ **37**, 15.

прикоутокъ —: *m.* cut, *G. pl.* прикоутъковъ **27**, 15.

прилꙋчити сѧ —: a se întâmpla; 3 *sg.* *viitor* прилꙋчит се 47, 4.

припасъ —: *m.* pripas, amendă ce se plătea pentru vitele care treceau pe o proprietate străină, 47, 10.

припашаре —: *m. pl.* pripaşari, funcţionarii domneşti cari îngrijeau de perceperea pripasului, 28, 20; 47, 2.

приход —: *m.* venit, 46, 29; 47, 5—6.

просити —: a ruga, 1 *pl. pr.*, просим 11, n. 2.

prости—: *adv.* loc., 27, 18—20, 23, 24, 26.

прѣд —: *adv.* înainte, 31, 17, 20; 37, 15.

прѣсвѧтыи —: *m.* prea sfânt; *G. sg. f.* прѣсвѧтеи 16; 46, 21.

прѣслоушникь —: *m.* neascultător, 15.

прѣстѫпникь —: *m.* călcător, 15.

поустынѧ —: *f.* loc pustiu, pustietate; *G. sg.* поустыни 27, 18, 28; *Ac. sg.* поустыню 27, 14.

пчела —: *f.* albina; *G. sg.* пчелы 28, 20.

рада —: *n.* sfat, consiliu, *rut.* şi *pol.* *rada*; *G. sg.* рады 11, n. 2.

разкѣ —: *adv.* numai, 46, 28.

робити —: a lucra; 3 *sg. conjt. pr.* да робет 46, 28; 3 *pl. conjt. pr.* що би... робили 46, 26, 27.

робота —: *f.* muncă, *rut.*; *Ac. sg.* работꙋ 46, 27; *G. pl.* робот 46, 24.

родитель —: *m.* părinte; *G. sg.* родїтелѣ 15, n. 3; *D. sg.* родїтелю 15, n. 3; *Ac. pl.* за... родителеи 27, 12; 47, 14.

родъ —: *m.* neam; *G. sg.* родѹ 19, 16; 22, 26; 32, 2; 35, 5; 37, 21; 40, 9.

рꙋбати —: a tăia, numai pentru lucruri, *inf.*, 47, 8.

рꙋбль —: *m.* rublă, monetă; *N. pl.* 32, 3, 7; 47, 12.

рѣка—: *f.* apă, râu; *Instr. sg.* рѣкою 47, 7.

рѣчь —: *f.* cuvânt, vorbă; *N. pl.* рѣчи 15, n. 3.

самъ—: *pron.* singur; сам третыи=singur singurel, 11, n. 2; *N. pl.* сами 47, 6.

свада —: *f.* gâlceavă; *Instr. sg.* свадою 32, 6.

свои —: *pron.* al său; *G. pl. m.* своих 11, n. 2; *Ac. pl. m.*, 47, 6; *Instr. pl. m.* своими 40, 10.

свѧтыи —: *m.* sfânt; *D. sg.* свѧтомꙋ 16; 46, 20, 28—29.

себе —: *pron.*, sie, 27, 27.

селище —: *n.* selişte; *N. sg.*, 30, 14; 35, 2, 3, 6; 46, 23; *D. pl.* селищам 35, 6.

село —: *n.* sat; *N. sg.*, 19, 12; 22, 24, 28; 27, 16; 40, 6; *G. sg.* села 28, 19; *D. sg.* селѹ 19, 17; 22, 28; 40, 10; *Instr. sg.* село 28, 22; *Ac. dual.*, двѣ селѣ 37, 16; *N. pl.* села 31, 18, 20, 22; 35, 1; 37, 19; *G. pl.* селъ 46, 30; *D. pl.* селом 35, 6; 37, 23; 47, 7; *L. pl.* ꙋ селах 46, 23.

септеврїи —: *m.* Septemvrie; *G. sg.* септеврїа 20, 13; 40, 39.

сесъ v. сии.

сии —: *pron.* acest; *N. sg. m.* сесъ 46, 20; 47, 11; *D. sg. m.* семꙋ 20, 12, 23, 14; 28, 25; 35, 25; 38, 16; 40, 37; 47, 19; *Instr. sg. m.* сѣмъ 19, 7; 22, 19; 27, 10; 31, 14; 34, 23; 37, 13; 40, 1; сим 46, 19.

слобозїе —: *n.* slobozie, localitate pe care domnul o scutea pentru un timp de dări şi prestaţii; *G. sg.* слобозїѫ 46, 24.

слꙋга —: *m.* slugă, credincios, supus domnesc; *N. sg.*, 19, 8; 22, 20; 34, 42; 40, 2; *D. sg.* слꙋзѣ 20, 11; 23, 13; 28, 24; *N. pl.* слꙋгы 31, 15.

слꙋжба —: *f.* slujbă, serviciu, prestaţie; *Ac. sg.* слꙋжбꙋ 19, 10; 20, 9; 22, 22; 23, 11; 34, 26; 35, 23; 38, 14; 40, 4, 34; 46, 27; *Instr. sg.* слоужбою 19, 9; 22, 21; 40, 3.

слꙋжити —: a sluji, a servi; 3 *sg. perf.* слꙋжилъ 19, 9; 22, 21; 34, 25; 40, 3; 3 *sg. conjt. pr.* да слꙋжет 46, 28.

сланъ —: *m.* sărătură; *Ac. sg.* сланъ 27, 26..

слышати —: a auzi; 1 *pl. pr.* слышим 11, n. 2.

смѣти —: a îndrăzni; 3 *pl. conjt. pr.* що бы... смѣли 28, 20; 47, 2.

сонмъ —: *m.* seim; *Ac. sg.* на сонмꙋ 8; 85, 26.
спатаръ —: *m.* spătar, dregător domnesc; *G. sg.* спатарѣ 28, 8, 11; 40, 25 și rom. спътарѣ 85, 17.
сребро —: *n.* argint, 47, 12; *G. sg.* сребра 82, 3, 7.
срѣдн'и —: din mijloc, 27, 19.
срѣтити —: a întâmpina, a întâlni, *slav. v.* сърѣсти-рѧштѫ-рѧштєши; 1 *pl. perf.*, срѣтили єсмы 11, n. 2.
старыи —: *m.* vechi, bătrân; *L. sg.* по старомꙋ 19, 17; *Instr. pl.* съ старымн і 7, 28—29; 87, 23; 40, 10.
стлъпъ —: *m.* stâlp; *Ac. sg.* на... стлъпъ 27, 19, 23, 24.
столникъ —: *m.* stolnic, dregător domnesc; *G. sg.* столника 20, 3; 23, 5; 28. 11; 87, 14; 40, 25; столникова 81, 18; *D. sg.* столникꙋ 87, 17, 19.
сторожъ —: *m.* paznic; *N. pl.* сторожи 7; 28, 19.
сꙋдити —: a judeca, *inf.*, 47, 3; 3 *pl. conjt.* що би... сꙋдили 47, 6.
сꙋдьць —: *m.* judecător; *N. pl.* сꙋдци 47, 1.
съ —: *prep*, cu. Cu inst., 11, n. 2, 14; 15, n. 3; 19, 12; 22, 24; 27, 10, 17, 28, 29; 28, 22; 81, 16; 82, 1; 85, 3; 87, 12, 20, 23; 40, 7, 10.
сынъ —: *m.* fecior, fiu; *G. sg.* сына 15; 16, 19, 21; 22, 30; 27, 13, 32; 40, 15, 24.

та —: *conj.* și, 15, n. 3.
таже —: *conj.* și, atunci, așa dar, trad. iarăși, 27, 20, 22, 24.
тако —: *adv.* astfel, așa, 11, n. 2.
такоже —: *adv.* de asemeni, asemeni, 28, 19; 82, 3; 46, 29; 47, 1, 9; 48, 7.
тамъ —: *adv.* acolo, 47, 4.
толко —: *adv.* numai, 11, n. 2.
толѣ —: *adv.* acolo, 27, 19—21, 23, 25, 26.
тотъ —: *pron.* acest, acel; *N. sg.* m. тотъ 19, 8; 20, 6; 22, 20; 28, 9; 28, 17; 82, 6; 84, 24; 85, 21; 87, 14; 88, 11; 40, 2, 32; 47, 11, 13; *N. sg. n.* то 11, n. 2; 19, 19, 20; 22, 29; 27, 27, 30; 85, 8; 87, 25; 40, 13; 46, 23; 47, 16; тоє 27, 16, 21; 28, 22; 40, 6; 46, 30; 47, 5; *G. sg. m. n.* того 11, n. 2; 28, 19; *D. sg. m.* томꙋ 11, n. 2; 19, 17; 20, 10; 22, 28; 23, 12; 27, 16; 28, 17, 23; 88, 14; 40, 10, 35; 46, 28; 47, 18; *D. sg. f.* тои 27, 18, 28; *L. sg. m. n.* оу том 27, 26—27; при том 82, 8; *N. pl. m.* ти 47, 13; тїє 47, 6; тыѧ 82, 4; тоты 81, 15; N. pl. *n.* тоа 85, 3; *G. pl. m.* тих 46, 29; 47, 3; *D. pl.* тим 47, 7; *L. pl.* тих 46, 23; 47, 10; în unire cu зи е *D. sg. m.* томꙋзи 15, n. 3. In unire cu же dă forma тѣмже, v. mai jos acest cuvânt.
третина —: *f.* tretină, probabil o amendă pentru furtișaguri (C. C. Giurescu, *Istoria Românilor*, II, p. 500), 47, 4.
третыи v. сам.
трънїє —: *n.* spiniș. *L. sg.* на трънїа 27, 19, 24.
тꙋт *adv.* acolo, 11, n. 2.
тѣмже —: pentru aceasta, 81, 21; 87, 18, v. și тотъ.
тѫжь —: *f.* pâră; *Instr. sg.* тѫжею 82, 5.

оу —: *prep.* în, la. Cu gen., 8; 11, n. 2; 19, 11; 22, 23; 28, 15; 27, 26; 28, 15, 26; 82, 6; 85, 1, 26; 40, 5, 6, 31, 38; 47, 9, 20.
оужнвати v. ожнвати.
оузети —: a lua, *inf.*, 47, 4.
оузмогати —: a putea; 3 *sg. viitor* оузможет 22, 28; 3 *pl. viitor* оузмогꙋть 27, 27.
оузрѣти —: a vedea, a privi; 3 *sg. viitor* оузрит 19, 8; 22, 20; 27, 10; 81, 15; 84, 23; 87, 13; 40, 1; 46, 19.
оунти —: a pleca; 3 *sg. conjt. pr.* бы... оушол 11, n. 2.
оукрѣпити —: a întări, a împuternici; 3 *sg. conjt. pr.* що бы оукрѣпилъ 20, 8; 23, 10; 28, 18; 85, 22; 38, 12; 40, 33.

оукрѣплєнїє —: *n.* întărire, împuternicire, 47, 18.

оумыслити —: a cugeta, a gândi; 1 *pl. perf.* оумыслили єсми 27, 11.

оумысль —: *f.* cuget, gând. *Instr. sg.* оумысломъ 27, 11.

оунука —: *f.* nepoată; *D. pl.* оунукамъ 19, 14.

оунучѧ —: *n.* strănepot; *D. pl.* оунѹчатомь 19, 15; 22, 25; 35, 4; 37, 20; 40, 8.

оурєдникъ —: *m.* funcţionar domnesc, probabil însărcinat cu paza ordinei; *N. pl.* ѹрєдники 47, 2.

оурикъ —: *m.* uric, privilegiu domnesc. *ung.* örök; *N. sg.*, 19, 12; 22, 24; 27, 17; 32, 1; 35, 3; 37, 19; 40, 7.

оуслышати —: a auzi; 3 *sg. viitor* оуслышит 19, 8; 22, 20; 27, 11; 31, 15; 34, 23—24; 37, 13—14; 40, 1—2; 46, 20.

оуспѣнїє —: *n.* adormire; *G. sg.* ѹспєнїю 46, 22.

оустїє —: *n.* gura unui râu; *G. sg.* до оустїа 19, 18.

оусь v. вєсь.

оутвєрдити v. оутвръдити.

оутвръдити —: a întări, a împuterni i, a confirma; 3 *sg. conjt. pr.* що бы оутвръдил 20, 7—8; 23, 10; 35, 22; 38, 12; 40, 33; що бы оутвєрдилъ 28, 18.

оутвръждєнїє —: *n.* întărire, împuternicire, confirmare; *G. sg.* ѹтвръждєнїа 20, 7.

оутєкати —: a fugi; 3 *sg. perf.* оутєклъ 11, n. 2.

оучинити —: a face; 3 *sg. viitor* имат оучинити 15, n. 3; 3 *sg. conjt. pr.* бы... оучинилъ 11, n. 2; да ѹчинит 27, 27; *inf.*, 47, 11.

ходити —: a umbla; 2 *pl. imper.* ходѣтє 15, n. 3.

хорѣ —: *adv.* în sus, *rut.*, 27, 22.

хотарити —: a hotărnici, a delimita o proprietate; 3 *sg. perf.* хотарил 27, 29.

хотаръ —: *m.* hotar, 19, 17, 19; 22, 28; 27, 18, 21; 35, 6; 47, 7; *G. sg.* хотарѧ 19, 18; *Ac. sg.* по... хотару 19, 17; 35, 6; *L. sg.* оу... хотарє 27, 27; 37, 23; 40, 10; хотарю 47, 9; *Instr. pl.* съ хотары 40, 11 şi хотарми 37, 23.

хотє —: fie; хотє мало— : fie şi puţin, 47, 11.

хотѣти —: a dori, a vrea; 3 *sg. condiţ.*; би хотил 47, 11.

храмъ —: *m.* hram, patronul unui lăcaş bisericesc, 46, 21.

хрисовоулъ —: *m.* hrisov, act solemn; *D. sg.* хрисовѹлѹ 15.

чашникъ —: *m.* ceaşnic, dregător domnesc; *N. sg.*, 32, 9; *G. sg.* чашника 19, 27; 23, 4; 28, 10; 35, 15; 38, 5; 40, 25.

чєрєс —: *prep.* peste, 27, 18—20, 23—26; 47, 11.

чисти —: a citi; *Ger. pr.* чтучи 19, 8; 22, 20; 27, 11; 34, 24; 37, 14; 40, 2; 46, 20; чточи 31, 15.

чинити —: a face 1 *pl. pr.* чинимъ 19, 7; 22, 19; 27, 9; 31, 14; 34, 22; 37, 12; 39, 34; 46, 19.

чловѣкъ —: *m.* om; *D. sg.* чловєкѹ 15, 30. pl. люди.

чо v. што.

чоути —: a afla; 1 *sg. conjt.* да чѹѧ 15, n. 3.

што —: *pron.* care, ce, 11, n. 2; 15, n. 3; 31, 20; 46, 22, 40; 47, 4; alăturat lui бы sau би formează *conjt.* sau *condiţ.*, 17, 19, 12; 20, 6; 22, 24; 23, 9, 10; 28, 18, 20; 35, 3, 21, 22; 37, 19; 38, 11, 12; 40, 33; 46, 23—27, 30; 47, 2, 6, 15; 48, 5; 49, 6; cu коли formează *pron.* що коли—: oricât, 46, 29 şi oricâţi, 46, 23.

юлїи —: *m.* Iulie; *G. sg.* юлїа 38, 17.

юнь —: *m.* Iunie; *G. sg.* юнїа 35, 26.

ıако —: *adv.* ca, 11, n. 2; 15.

INDICELE TEXTULUI ROMÂNESC

Academia Română, depozit de documente, **8**, n. 4; **26**, 22—23; **30**, 7; **33**, 18, 24—26; **36**, 26; **39**, 17; **42**, 6; **45**, 34, 39—40; **48**, 26; passim.
actele, note pe verso, **24**, 16—19; **30**, 14—17; **39**, 22—23; **48**, 32—35.
Agura, **8**, n. 4; **15**, n. 1.
Alexandri V., **46**, 4.
Alexandru cel Bun, domn al Moldovei, asociază la domnie pe fratele său Bogdan, **14**; acte dela, **5**; **6**; danie mânăstirei Homor, **49**, 7—8; passim.
Alexandru, spătar, **29**, 31—32.
Alexandru Lăpuşneanu, domn al Moldovei, **45**, 27—28.
Alexăndrel, domn al Moldovei, fiul lui Iliaş voevod, acordă un act, **34**, 5—7.
Alexe, **42**, 27; **43**, 16.
amenzile, v. duşegubina, gloaba, răpirea de fecioară, tretina.
Andreica, vătaf, **42**, 29; **43**, 2.
Andronescu Virgil, **42**, 15.
Andronicovici Costea, boer, **29**, 30.
Anuţa, **19**, 4; **20**, 22; **22**, 12.
aprod, v. Groza.
Arbore Zamfir, **48**, 25—26.
Arhivele Statului, depozit de documente, Bucureşti, **8**, n. 4; **21**, 15—16; **24**, 8—9; **44**, 30—31; passim; Iaşi, **45**, 13.
Armeni, **5**.
asocierea la domnie, în Moldova, **12—14**; în Ţara Românească, **12—15**.

Babici Stan, boer, numit şi Stan din Jicov, i se acordă privilegii de Iliaş şi Ştefan, **36**, 38; **37**, 1—3.
Babinger Franz, **9**, n. 7; **10**, n. 2.
Bacău, judeţ, **46**, 33.
Badea, boer sub Ştefan II, **32**, 31.
Bahlueţ, afluent al Bahluiului, **25**, 3.
Baica, v. Baico.
Baicean, boer, sub Petru Aron, **44**, 18—19.
Baico, **43**, 21; **44**, 7, 36.
Baicovici Ivan, boer sub Iliaş, **41**, 23.
Balaci, sat, **11**, 25.
Balan Teodor, **25**, 35.
Balcean Ivan, ceaşnic sub Ştefan II, **32**, 30—31; **36**, 11; **39**, 3.
Baliţa, v. Mândrişca.
Balosineşti, sat, **11**; **31**, 10; **32**, 19; **33**, 8; **34**, 14; **37**, 9; **38**, 24; **39**, 23.
ban, v. Cuza Arghirie.
Banciul, boer sub Iliaş şi Ştefan, **36**, 11—12.
Barbosul, v. Bărbosul.
Băcescu Toma, boer, **7**; **25**, 15, 23; **26**, 27.
Bălgari, v. Bulgari.

Băloş, ceaşnic sub Iliaş, **29**, 27—28; **41**, 28.
Bărbosul, **19**, 2, 4; **20**, 17; **22**, 5, 9.
Bătrâneşti, numele de astăzi al satului din trecut, Bulgari, **9**; **10**, 1.
Bârlad, oraş, **12**; **31**, 6—7.
Bârlici Stan, boer sub Alexandru cel Bun şi Iliaş, **21**, 3; **29**, 18.
Beloş, v. Băloş.
Berechet Şt. Gr., **6** şi n. 2.
Berendei, v. Berindei.
Berindei, stolnic, **41**, 29.
Blăgeşti, nume de sate, **46**, 5, 32—36; sat pe Topliţa; **43**, 20; **44**, 6, 36; **46**, 5.
Bliceşti, v. Blăgeşti.
Boboş, hotar, **7**; **19**, 3; **20**, 25, 26; **22**, 13.
boeri, clasă socială: puterea lor, în Moldova, **8** şi **9**; în Ţara Românească, **8**; Hârloieni, **7**.
Bogdan, fratele lui Alexandru cel Bun, asociat la domnie de Alexandru cel Bun, **14** şi n. 5—6.
Bogdan, fiul lui Lăpuşneanu, act dela, **45**, 27—28.
Bogdan Ioan, slavist, despre puterea boerilor munteni şi moldoveni, **8**, n. 2.
Braevici Duma, boer sub Iliaş şi Ştefan, **36**, 10—11; **39**, 2.
Bran, punct vamal, **15**.
Braşoveni, li se acordă privilegiu de Ştefan, fiul lui Alexandru cel Bun, **12**.
Bratul cel Mare, boer sub Petru Aron, **44**, 16, 33.
Brockhausen, **8** n. 1.
Bučeasky Didrih, nobil polon, împrumută cu bani pe Roman II, **13**, n. 3.
Bucovina, **49**, 4.
Bulgari, sat, astăzi Bătrâneşti, **8**; **9**, n. 8; **34**, 16; **36**, 25; se adună primul seim al Moldovei, **9**.
Bulgariul Pamvo, ieromonah, traduce un act moldo-slav, **33**, 16, 24—25, 36.
Bulgariul Pavel, întemeietorul satului Bulgari, **10**.

Caloian, boer, i se acordă privilegiu de Iliaş, **39**, 31; **41**, 5; **42**, 24, 25, 29, 32; **43**, 2.
cancelaria moldovenească, normele la începutul domniei lui Alexandru cel Bun, **14**, n. 5.
Călineşti, sat, **34**, 19; **35**, 34; **37**, 5.
Cârlig Teodor, vistier, **43**, 9.
Cârligătura, ţinut, **22**, 17; **23**, 22; **24**, 17—18.
Cârstea, v. Negrul.
Cârstea cel Bătrân, v. Cârstea cel Mare.
Cârstea cel Mare, boer de seamă sub Iliaş şi Ştefan, **29**, 17; **30**, 32—34; **31**, 25—28; **36**, 5; **38**, 34; **41**, 21; cu titlul de ceaşnic, **30**, 34; cu titlul de vornic, **30**, 42; **32**, 30; Cârstea cel Bătrân, **31**, 28—29.
ceaşnic, v. Băloş, Cârstea cel Mare, Isaia.
Cernăuţi, judeţ, **43**, 8.
Chigeaci, v. Chigheci.
Chigheci, ţinut, **10**; **34**, 18; **35**, 34; **37**, 5.
Chiperiu S., **43**, 29.
Ciurbă, boer sub Alexandru cel Bun, **21**, 1—2.
clucer, v. Radu.
comis, v. Stanciul.
Costăchescu Mihai, codexul de doc. mold., **5** n. 1 şi 3; **7** n. 3; **9** n. 1—3; passim.
Costea, logofăt sub Iliaş, **39**, 2; ispravnic, **42**, 2; v. şi Andronicovici.
Coşilovici Steţco, boer, **29**, 31.
Cozia, mânăstire, **15**.
Cozma, v. Şandrovici.
Cozmescul Giurgiu, **45**, 26.
Crasna, pârâu dispărut din judeţul Roman, **9**; **10**.
Creditul Funciar Rural Bucureşti, depozit de acte vechi, **45**, 5.

crismonul, mărimea în acte, **21,** 18; **30,** 10; **33,** 22—23; **36,** 28—29; **39,** 20—21; **42,** 9—10.
Crucea de Piatră, topic, **29,** 1.
Cupcici, boer al lui Alexandru cel Bun, logofăt, **21,** 1, 33; logofăt ispravnic, **22,** 1—2; vornic, **22,** 3—4; **23,** 31.
Cuza Arghirie, ban, **43,** 10.
Cuza Dumitrașco, spătar, **43,** 10.
Cuza Ioniță, păharnic, **43,** 11.
Cuza Safta, spătăreasă, **43,** 10.
Cuzești, boeri, **43,** 12.

Dan, boer sub Alexandru cel Bun, **20,** 38; **23,** 34.
Danciul, pârcălab sub Petru Aron, **44,** 20.
Danciul, stolnic, **31,** 10, 11; **32,** 15, 18—19; **33,** 4—5, 8; **34,** 12; **37,** 10; **38,** 21—22.
dascăl, v. Evloghie Gheorghe.
dări, v. iliș, zeciuiala din albine.
Dărmănești, lupta dintre Iliaș și Ștefan la, **11,** n. 2.
Dâmbovița, cetate, **15.**
Deatco Ivan, boer sub Alexandru cel Bun, **21,** 2.
Debrici Pavel, polkovnic, traducător de acte moldo-slave în sec. XIX, **26,** 19—21.
deres, **33,** 8; **43,** 4; trad. veche, rom. a termenului slav нарѣданіе.
diaci, scriitori de acte, v. Dobrul, Hristofor, Mihul, Pașco, Stețco, Tudor.
Didrih, v. Bučeasky.
Dienis = Dionis, Dioniș, boer sub Iliaș și Ștefan, **41,** 30; logofăt ispravnic, **26,** 17; **30,** 4; spătar, **36,** 14.
Dienis, seliștea lui, **46,** 7—8; **47,** 26; **49,** 13, 15, 18.
Dieniș, v. Dienis.
Dienișeni = seliștea lui Dieniș, sat, **49,** 18—19, 35.
Dioniș, v. Dienis.
Direptate, câmpia de pe Siret, unde s'a ținut al treilea seim moldovenesc și când Ștefan cel Mare a fost ales domn al Moldovei, **10.**
Dobromirești, sat, **11;** **31,** 10; **32,** 18; **33,** 7; **34,** 14; **37,** 9; **38,** 24; **39,** 23.
Dobroslăvești, sat, **34,** 11.
Dobrul, diac sub Petru Aron, **44,** 29.
domni, ai Moldovei: v. Alexandru cel Bun, Alexandru Lăpușneanu, Iancu Sasul, Ieremia Movilă, Iliaș I, Mihai Racoviță, Petru II, Petru Aron, Petru Șchiopul, Radu Mihnea, Roman II, Ștefan II, Ștefan cel Mare, Ștefan Rareș, Ștefăniță; ai Țării Românești; v. Mihai I, Mircea cel Bătrân, Radu cel Mare, Vlad Călugărul.
Domoncuș, stolnic sub Alexandru cel Bun, **21,** 4; **23,** 35.
Dorohoi, localitate, **44,** 20.
Dosoftei, egumen al mânăstirii Pobrata, **27,** 3—4; **28,** 34.
Dragoș, nepot al boerului Vlad Jicov; **34,** 18; **35,** 36.
Dragoș, **42,** 27.
Drăghina, nepoată a boerului Balița Mândrișca, **9,** n. 8.
Drăgușina, nepoată a boerului Balița Mândrișca, **9,** n. 8.
Dulcescul Duma = Duma Limbădulcevici = Duma Nemțeanul, boer sub Iliaș și Ștefan, **29,** 21; **36,** 7—8; **38,** 37; **41,** 19.
Duma al lui Isaia = Duma Isaievici, boer sub Iliaș, **29,** 25—26; **41,** 29—30.
Duma, vornic sub Iliaș, **29,** 24; v. și Braevici Duma, Limbădulcevici Duma și Negrul Duma.
Dumitrașco, v. Cuza.
dușegubină, amendă, **46,** 10; **48,** 1.

Efron I. A., despre seimul polon, **8,** n. 1.
Evloghie Gheorghe, dascăl de slovenie din a doua jumătate a sec. XVIII, **45,** 3—4, 8—9, 12.

Evstatie, arhimandrit la mânăstirea Bistriţa, **44,** 15.

Fălticeni, judeţ, **87,** 34.
Fărău, boer, **29,** 26.
Fântâna-Mare, sat, **46,** 33—35.
Filip, **9,** n. 8.
Fratovskij Giurgiu, boer sub Iliaş, **29,** 15.
Frunzescu Dimitrie, **46,** 34—35.
Furdina, **9,** n. 8.

galbeni, **44,** 7.
Galin, seliştea lui, **84,** 20; **85,** 35.
Gavril, spătar, i se acordă privilegiu de Petru Aron, **44,** 2; **45,** 14.
Gârbovul Manoil, boer sub Iliaş, **41,** 31.
Ghibănescu Gh., **33,** 29—31, 37.
Giurescu C. C., **10,** n. 3.
Giurgiu, boer sub Alexandru cel Bun, **20,** 35; **23,** 32.
Giurgiu, boer sub Iliaş, **82,** 32; v. şi Cozmescul, Fratovskij, Jumătate, Palmeş, Piatra, Verişceac.
gloabă, amendă, **46,** 10; **47,** 38; **48,** 2, 6; v. şi indicele slav sub глоба.
globnici, slujbaşi domneşti, **29,** 39; v. şi indicele slav sub глобникъ.
Glodeni, sat, **9,** n. 8.
Grad, seliştea lui, **84,** 20; **85,** 35.
gramatici, v. Mihul.
gramatici ispravnici, v. Neagoe.
Grinco, boer sub Alexandru cel Bun, **20,** 33.
grivne, **46,** 12; **48,** 6.
Groza, aprod, **42,** 28.
Gura Homorului, **49,** 6, 12.

Hârlău, boerii dela, **30,** 2.
Hârloieni, boerii, **27,** 4; **28,** 34; **81,** 5—7.
Holban Th., **11,** n. 2.
Homor, mânăstire, **46,** 8; **47,** 24; întemeietorul, **49,** 3—5; originea numelui, **49,** 5—6; privilegii, **49,** 7—9, 34—36.
Homor, pârâu, **49,** 6.
Hotin, ţinut, regiune, **39,** 32; **41,** 8; **43,** 5—6.
Hotineanul Manole = Manole din Hotin, boer sub Iliaş şi Petru Aron, **29,** 29; **41,** 24; **44,** 17.
Hristofor, diac sub Iliaş, **42,** 4.
Hudici Petre, vornic sub Iliaş şi Ştefan, **29,** 16—17; **36,** 4—5; **38,** 34; **41,** 18.
Humor, v. Homor.

Iancu Sasul, domn al Moldovei, act de la, **84,** 28—29.
Ianuş, vornic, v. Oană vornic.
Iaşi, judeţ, **25,** 8.
Ieremia Movilă, domn al Moldovei, act dela, **45,** 19.
ieromonah, v. Bulgariul Pamvo.
Ignat, stolnic, **11,** **81,** 9, 11; **82,** 17—18, 22, 27; **83,** 6—7, 10—11; **87,** 8—10; **88,** 24, 26; postelnic, **84,** 5—7.
Ignăteşti, moşie, **84,** 11.
Iliaş, fiul lui Alexandru cel Bun, domn în Moldova, învinge în lupta dela Podraga, **12,** se împacă cu fratele său Ştefan, **11** — **12;** e singur domn al Moldovei, Ştefan fiind numai coregent, **12,** **14;** explicaţia absenţei lui în actele date de Ştefan în timpul coregenţei, **14;** explicaţia actelor în care amândoi apar în intitulatio ca *domni*, **13;** autoritatea lor faţă de boieri, **9;** numărul actelor destinate de ei boerilor, **7,** mânăstirilor, **7;** cauza actelor omagiale destinate regelui polon, **11,** n. 1.
Iliaş, boer sub Alexandru cel Bun, **20,** 36; **23,** 33.
Iliaş, fiul lui Onicica, **25,** 4.
iliş, dare, **46,** 9; **47,** 29 v. şi indicele slav sub илишъ.
intitulatio, formulă diplomatică, **13;** **45,** 9; în actele lui Radu cel Mare date sub coregenţă, **15** n. 4.

Io, atribut în titulatura domnilor munteni şi dela aceştia destul de des şi la domnii moldoveni, **14**.
Ioaneş, vornic, v. Oană vornic.
Ion, vistier, sub Iliaş, **41**, 31.
Ion, v. Rodna.
Ionăş, spătar sub Iliaş, **41**, 29.
Iorga N., **34**, 29—30.
Isaia, boer sub Iliaş, **29**, 16.
Isaia, ceaşnic, sub Alexandru cel Bun, **20**, 37; **23**, 34—35.
Isaia, logofăt sub Alexandru cel Bun, **21**, 31—32, 35—37; v. şi Duma al lui Isaia.
ispisoc, **32**, 34—35.
ispravnici, v. gramatici, ispravnici şi logofeţi ispravnici.
Jurşa, **42**, 28.
Ivan dela Tulova, v. Oană vornic.
Ivan, v. Baicovici, Balcean, Deatco.
Ivan, vornic, v. Oană vornic.
Ivan, vornic de Suceava, v. Oană vornic.
Ivanco, **48**, 1.
Ivaşco, v. Laţcovici Ivaşco.
Ivul, **31**, 11, 12; **32**, 15—18, 26; **34**, 12; **37**, 10; **38**, 21—22.

Jicov Vlad, boer, i se acordă privilegiu, **7**; **10**; **34**, 18; **35**, 31; **36**, 33—35; ia parte la primul seim moldovenesc, **10**.
Jicovul de Jos, sat, **36**, 36—37.
Jicovul de Sus, sat, **36**, 36—38; **37**, 1—3.
jold, **46**, 9; **47**, 30; v. şi indicele slav sub жолдъ.
judecători de Suceava, **46**, 16; **47**, 35.
Julici Vanea, boer sub Iliaş şi Ştefan, **36**, 13.
Jumătate Giurgiu, boer sub Alexandru cel Bun, **25**, 1.
Jumătatevici = *Mândrea* = Mândrea Jumătatici = Mândrea = Mândricica, boer sub Alexandru cel Bun, Iliaş şi Ştefan, **20**, 38; **29**, 20; **36**, 12; **39**, 3—4; **41**, 23—24.
Jumătatevici Şteful, boer sub Iliaş şi Ştefan, **29**, 19—20; **36**, 12; **39**, 3; **41**, 23.
Jumătatici, v. Jumătatevici Mândrea.
jupan, **14**; v. şi indicele slav sub жоупанъ.

Kola, staroste, **11**, n. 2.
Kola, localitate în Polonia, reşedinţa unuia dintre cele 3 seimuri generale polone, **8**, n. 1.
Kolomeia, oraş, **11**, n. 2; se retrage Roman II, **13**, n. 3.
Korcina, localitate în Polonia, reşedinţa unuia dintre cele 3 seimuri generale polone, **8**, n. 1.
Kutrzeba Stanislav, despre seimul polon, **8**, n. 1.

Laţcovici Ivaşco, boer sub Ştefan II, **7**; **32**, 32.
Lazor, boer sub Iliaş şi Ştefan, **29**, 22; **36**, 9; **39**, 1; **41**, 20; **44**, 18.
limba moldovenească, **26**, 19.
Limbădulcevici, v. Dulcescul Duma.
Locard Eduard, despre lampa Wood, **17**, n. 1.
logofeţi, v. Costea, Cupcici, Dienis, Isaia, Prăjăscul Nicoară.
logofeţi ispravnici, v. Costea, Cupcici, Dienis, Neagoe, Petre, Sima.
Luca, uşer sub Petru Aron, **44**, 17.
Lupul, **42**, 33; v. şi Pojar.
Lwów, oraş **5**; **48**, 25.

Manoil, v. Gârbovul, Hotineanul.
Manole, v. Manoil.
Marena, **19**, 4; **20**, 22; **22**, 10, 11.
Maria, **48**, 1.
Maricuţa, **46**, 1—2.
martorii, numărul lor în unele acte moldoveneşti, **8**, **8—9**, în unele acte muntene, **8—9**.
Măleşti, sat, **26**, 28—29.
Mândrâşca Baliţa, **9**, n. 8.
Mândre = Mândrea, v. Jumătatevici Mândrea.

Mândricica, v. Jumătatevici Mândrea.
megieşi ocolnici, **27**, 6; **29**, 10.
Micuşani, sat, **34**, 15; **35**, 34.
Mihai I, fiul lui Mircea cel Bătrân; asociat la domnie de tatăl său, **12**; **15**; doc. emise în calitate de asociat, **15**.
Mihai Racoviţă, act dela el, **49**, 34.
Mihail, boer sub Alexandru cel Bun, **20**, 32; **23**, 30; v. şi Popşa Mihail.
Mihailovici Paul, 5 n. 4; 7 şi n. 2.
Mihul, diac sub Iliaş şi Ştefan, **8**; **36**, 25; logofăt, trimisul lui Petru Aron la Poartă, **9**, n. 7.
Miletič, **8**, n. 4; **15** n. 1.
Mircea, boer sub Iliaş şi Ştefan, frate cu Duma Dulcescul, **29**, 21; **36**, 7—8; **38**, 37; **41**, 19.
Mircea cel Bătrân, domn al Ţării Româneşti, asociază la domnie pe fiul său Mihai, **12**; **14**—**15**.
Mirceşti, sat, **43**, 20; **44**, 6; **45**, 16, 24—31; **46**, 1—4.
Miroslăveşti, sat, **34**, 19; **35**, 34; **37**, 5.
Misea, boer sub Iliaş, **29**, 30.
mitropolit, v. Teoctist.
Moldova, ţara, sub Iliaş şi Ştefan, **11**—**13**; seimul din, **8**—**9**; adunările seimurilor din, **10**; asocierea la domnie, în, **12**; **13**; **14**.
moldoveneşte, suret scos, **32**, 34.
monete, v. galbeni, grivne, ruble.
muncă, v. prestaţii.
Muscelul, sat, **9**, n. 8.

Naniescu Iosif, fost mitropolit al Moldovei, doc. donate Acad. Rom., **26**, 22—23.
Neacşa, **9**, n. 8.
Neagoe, gramatic, ispravnic, sub Alexandru cel Bun, **21**, 12; logofăt ispravnic sub acelaşi domn, **24**, 5.
Neamţ, mânăstire, acte dela mânăstirea, **21**, 16; **44**, 31—32; judeţul, **46**, 5.
Neculai, **45**, 31.
Negoeşti, sat, **7**; **25**, 16; **26**, 6, 28—29.
Negre, vornic sub Alexandru cel Bun, **20**, 33; **23**, 32.
Negrea, **31**, 11—12; **32**, 16, 26; **34**, 12—13; **37**, 10; **38**, 22.
Negrilaş, boer, **29**, 24.
Negrilă, boer sub Iliaş, **36**, 6—7; **38**, 36; **41**, 22.
Negru, pârâu, **25**, 16; **26**, 5, 6.
Negrul Cârstea, boer sub Iliaş, **27**, 5; **29**, 9—10, 29; **30**, 20—30; **41**, 27.
Negrul Duma, boer sub Iliaş şi Ştefan, **36**, 7; **38**, 36; **41**, 21.
Nemţeanul Duma, v. Dulcescul Duma.
Nestiac, boer sub Alexandru cel Bun, **20**, 36; **23**, 33.
Niacşa, **9**, n. 8.
Nicolaescu St., lectură, în rezumatul unui act, **21**, 26—27.

Oameni bătrâni, hotarnici, **27**, 5—6; **29**, 10.
Oană, vornic dela Suceava = Oană sau Ona vornic, Vană. Vanea sau Ivan vornic, Ioaneş sau Ianuş vornic şi Vană, Ivan sau Oană dela Tutova, **49**, 45 şi 23—26.
Oană, portar sub Iliaş şi Ştefan. **39**, 4; **41**, 31—32.
oaste, **16**, v. indicele slav sub жолдъ.
ocolnici, v. megieşi.
Ona, v. Oană, vornic de Suceava.
Onicica, **22**, 16; **23**, 19; **25**, 3, 5, 11.
Onicicani, sat, **25**, 7.
Opriş, **21**, 3.
osluhari, **47**, 36, v. indicele slav sub ѻслꙋхарь.

paharnici, v. Cuza Ioniţă.
Palmeş Giurgiu, **25**, 4—5, 10.
Pamvo, v. Bulgariul Pamvo.
Panaitescu P. P., **6**.
Paşco, diac sub Iliaş, **30**, 6.
paznici, **7**; **29**, 38.
Părasca, **9**, n. 8, **10**.
pârcălabi, v. Danciul, Petre, Stanciul.

Pârtea, **49**, 10—11.
Pârteşti, sat, **46**, 7; **47**, 26; **48**, 10, 12, 34, 35.
pecetea, culoarea şnurului, **21**, 21; **24**, 14; **30**, 12; **33**, 23—24; **36**, 29—30; **42**, 11—12.
Petre, logofăt sub Petru Aron, **44**, 27.
Petre, pârcălab sub Petru Aron, **44**, 19.
Petre, spătar sub Iliaş, **29**, 25.
Petre, vornic sub Iliaş şi Ştefan, **36**, 8—9; **38**, 38.
Petre, v. Hudici.
Petru II, frate cu Ştefan II, **13**, n. 3; se împacă cu nepotul său Roman, **13**, n. 3; alungă pe Roman din ţară, **13**, n. 3.
Petru Aron, domn al Moldovei, sub el se hotărăşte plata tributului de către Moldova Porţii, **9**; trimite pe Mihul logofăt la Sultan, **9**, n. 7.
Petru Şchiopul, domn al Moldovei, act de la el, **42**, 26.
Piatră Giurgiu, boer sub Iliaş, **29**, 23.
Pisc Radul, boer sub Ştefan II, **32**, 31.
Piscan, **29**, 2.
Pobrata, mânăstirea din Poiană, mânăstire, privilegiile ce i s'au acordat până la moartea lui Ştefan cel Mare, **31**, 30—33.
Podraga, lupta dintre Iliaş şi Ştefan la, **11**.
podvoadă, de vin, prestaţie, **30**, 1; v. indicele slav sub подвода.
Pojar Lupul, **9**, n. 8.
polcovnic, v. Debrici Pavel.
Polonia, actele omagiale ale lui Iliaş şi Ştefan către regele ei, **11**, n. 1; seimul din, **8**, şi n. 1.
Ponici, boer sub Ştefan II, **32**, 31.
Ponici Stanciul, boer sub Iliaş şi Ştefan, **36**, 13; **39**, 5.
Popşa Mihail, boer sub Iliaş, **29**, 19; **41**, 25.
portari, v. Oană, portar.
posadă, prestaţie, **46**, 9; **47**, 29; v. indicele slav sub посада.
postelnici, v. Ignat, Radul, Stanciul.
Prăjăscul, Ioan logofăt, **45**, 21; Nicoară, logofăt, **45**, 20, 29; Toderaşco de Stolniciani, **46**, 1—2.
prescurtările, **16**.
prestaţii, v. jold, podvoadă, posadă.
prihod, **48**, 2.
pripas, **48**, 7; v. indicele slav sub прнпасъ.
pripaşari, **29**, 39; **47**, 36; v. indicele slav sub принашаръ.
Prut, râu, **30**, 24.
Putna, mânăstire, danie dela Ştefan cel Mare, **25**, 9—11.

Racăş, **29**, 3.
rada, divanul regelui polon, **8**, n. 1.
Radu cel Mare, asociat la domnie de tatăl său, Vlad Călugărul, **15**; intitulatio şi subscriptio actelor lui din coregenţă, **15**, n. 4.
Radu Mihnea, domn al Moldovei, act dela, **45**, 34.
Radul clucer, diac al lui Radu cel Mare, **15**, n. 3.
Radul, postelnic sub Iliaş şi Ştefan, **36**, 14—15; **39**, 6.
Radul, v. Pisc.
răpire de fecioară, amendă, **46**, 10; **48**, 1.
Rjavenţi = Rujavinţi, Rjavinţi, sat, **39**, 31—32; **41**, 9; **42**, 30; **48**, 3—5, 12—16, 25.
Rjavinţi, v. Rjavenţi.
Rodna Ion, **9**, n. 8.
Roman, judeţ, **26**, 29; **45**, 5.
Roman II, fiul lui Iliaş, domn în Moldova, **13**, n. 3; pribeag la Kolomeia, **13**, n. 3; luptă pentru redobândirea tronului, **13**, n. 3.
Roşcani, sat, **31**, 1—5, 7.
ruble de argint, se plătea amenda şi zaveasca cu, **32**, 25, 29; **33**, 13; **46**, 14; **48**, 9.
Rucăr, punct vamal, **15**.
Rujavinţ, **48**, 16.
Rujavinţi, v. Rjavenţi.
Rulca, **9**, n. 8.

Ruset Iordache, mare vistier, **45**, 31.

Sairbii, v. Sârbii.
Salcia, părâu, **34**, 19; **35**, 34; **37**, 5.
Salomeia, **42**, 27.
sârbie, numele limbei slave a actelor mold. dată de uricarii sec. XVIII, **26**, 19.
Sârbii, sat, **43**, 19; **44**, 6, 35; **45**, 24.
Sârbul Gheorghe, diac sub Petru Aron, **48**, 18.
șeimicele, din Polonia, **8**, n. 1.
seimul, în Polonia, **8** și n. 1; în Moldova, **8**—**10**.
seliște, v. Dienis, Galin, Grad.
Sima, logofăt ispravnic sub Iliaş şi Ştefan, **36**, 23; **39**, 14.
Simeon, v. Turcul.
Simila = Smila, pârâu, **12**; **31**, 10; **32**, 18; **34**, 15; **39**, 23.
Sinești, sat, **24**, 17; **25**, 8.
Siret, râu, **43**, 20; **44**, 6; **45**, 25.
slobozie, **26**, 32—33; v. indicele slav sub слободїє.
slujbă, prestaţie, **46**, 11.
Smila, v. Simila.
Sofia, **15** n. 1.
Solonţ, pârâu, **49**, 15.
Sondovaiul de Sus, reşedinţa unuia dintre cele trei seimuri generale polone, **8**, n. 1.
spătari, v. Alexandru, Cuza Dumitraşcu, Dienis, Gavril, Ionăș.
Stahl Henri, despre lampa Wood, **17** şi 1—2.
Stan, vistier sub Alexandru cel Bun, **21**, 1.
Stan, v. Bârlici, v. Stanciul frate cu Lazor.
Stan din Jicov, v. Babici Stan.
Stana, **9**, n. 8.
Stana, **19**, 5; **20**, 22; **22**, 12.
Stana, **42**, 27—28, 32; **43**, 1—2.
Stana, **45**, 26.
Stanciul, comis sub Iliaş şi Ştefan, **29**, 32; **41**, 32.
Stanciul, pârcălab sub Petru Aron, **45**, 18, 22.
Stanciul, postelnic sub Iliaş şi Ştefan, **29**, 22; **36**, 9—10; **38**, 1; **41**, 20.
Stanciul, boer sub Iliaş, Ştefan şi Petru Aron, frate cu boerul Lazor, **29**, 22; **36**, 9; **39**, 1; **41**, 18; **44**, 18.
Stanciul, v. Ponici Stanciul.
Stârcea, **46**, 1.
Steţcani = Teţcani, sat, **43**, 19; **44**, 5, 35; **45**, 15—17, 23, 24, 29.
Steţco, diac al lui Petru Aron, **10**.
Steţco, diminutivul rutean al lui Ştefan, v. Ştefan II.
Steţco, v. Coşilovici.
stolnici, v. Berindei, Danciul, Domoncuş.
Stolniciani, v. Prăjăscul Toderaşcu.
Suceava, judeţ, **46**, 33; râu, **36**, 37; se scriu acte în, **30**, 6; **42**, 4; **43**, 17; **44**, 29; **46**, 6; **48**, 18.
suret, în Moldova în sec. XVIII—XIX traducere veche a unui act corespunzător contimporanului muntean izvod **26**, 21; **32**, 34; **33**, 24, 36; **39**, 26, 35; **44**, 30; **45**, 1, 3, 8, 12.

Şandrica din Dorohoi, boer sub Petru Aron, **44**, 20.
Şandrovici Cozma, boer sub Iliaş, **29**, 27; **41**, 25.
Şomuz, pârâu, **7**, **19**, 2; **20**, 20, 27; **22**, 13.
Ştefan II = Steţco, fiul lui Alexandru cel Bun, învinge pe Iliaş la Dărmăneşti, **11**, n. 2; cere regelui polon să-l puie la închisoare pe Iliaş, **11**, n. 2; se împacă cu Iliaş, **11**—**12**; asociat la domnie de fratele său Iliaş, **15**.
Ştefan cel Bătrân, numele lui Ştefan cel Mare în actele moldoveneşti, începând cu jumătatea sec. XVI, **42**, 33.
Ştefan cel Mare, fiul lui Bogdan II, acte false atribuite, **5** şi n. 4.
Ştefan cel Tânăr, v. Ştefăniţă.

Ştefan Rareş, fiul lui Petru Rareş, act dela, **9**, n. 8.
Ştefăniţă = Ştefan cel Tânăr, fiul lui Bogdan cel Orb, act dela, **49**, 17.
Şumuz, v. Şomuz.

Târgovişte, cetate, **15**, n. 5.
Teoctist, mitropolit al Moldovei, ia parte la seimul moldovenesc din Septemvrie 1455, **9**.
Teţcani, v. Steţcani.
Toader, **25**, 16; **26**, 4, 35.
Toader, vistier, **39**, 5; **45**, 21.
Tocilescu Gr., ediţia de acte slavo-române dela Braşov, Sibiu şi Bistriţa, **14**, n. 7.
Toma, **9**, n. 8.
Toma, boer sub Iliaş, fecior al lui Verişceac Giurgiu, **41**, 27—28.
Toma, v. Băcescul.
Topliţa, pârâu, **43**, 20; **44**, 6; **46**, 5.
Topoliţa, v. Topliţa.
tretina, amendă, **46**, 10; **47**, 38; v. indicele slav sub трѣтина.
Tudor, diac al lui Radu cel Mare, **15**, n. 5.
Tudosia, **43**, 1.
Turcul Simeon, boer sub Iliaş, **41**, 22.
Tutova, judeţ, **31**, 4; **34**, 15; **46**, 33.

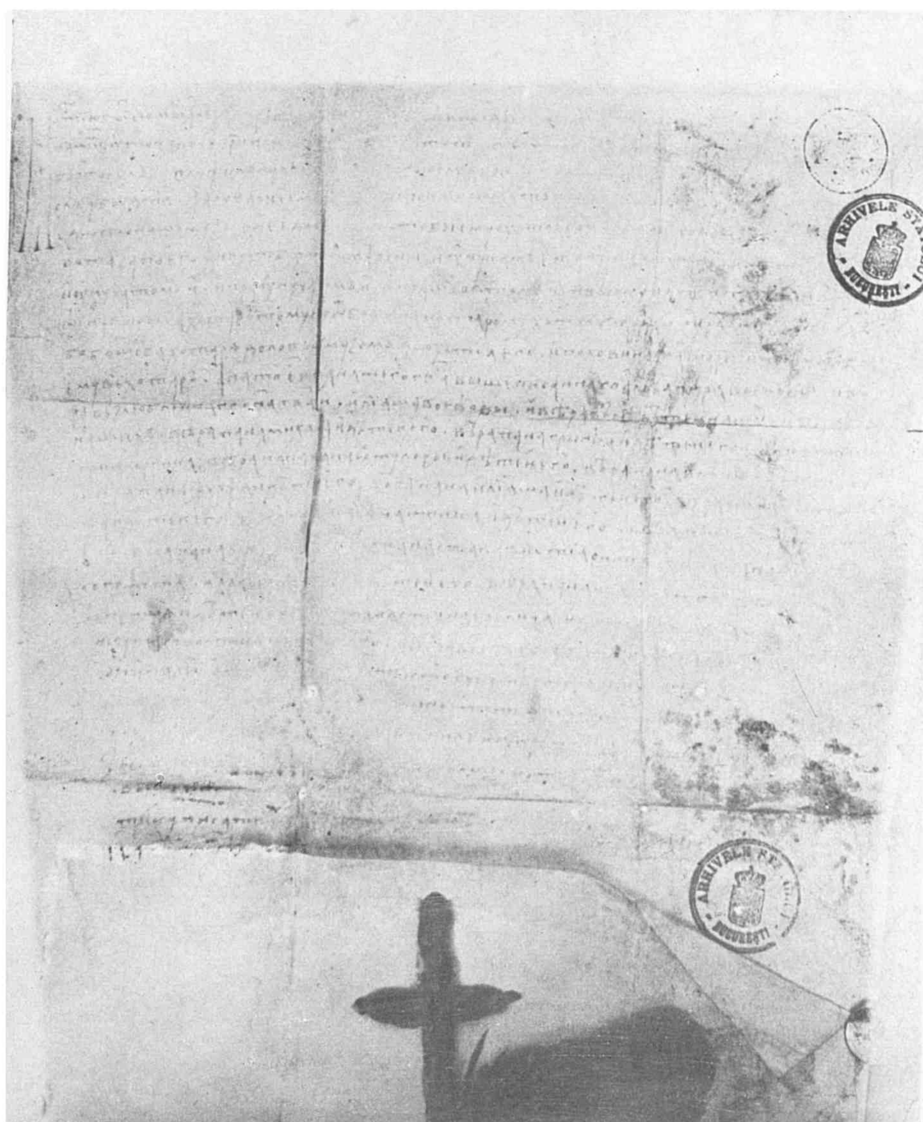
Ţara Românească, Muntenia, asocierea la domnie, **14—15**.

Ureche Grigore, cronicar, cronica lui, în versiunea lui Simion Dascălul, despre alegerea lui Ştefan cel Mare ca domn, **10**.
urednici, v. indicele slav sub оурѣдникъ.
Uriacle Vanea, boer sub Iliaş şi Ştefan, **36**, 9; **38**, 38.
uric, de întăritură, **42**, 32; v. indicele slav sub оурикъ.
uşer, v. Luca.

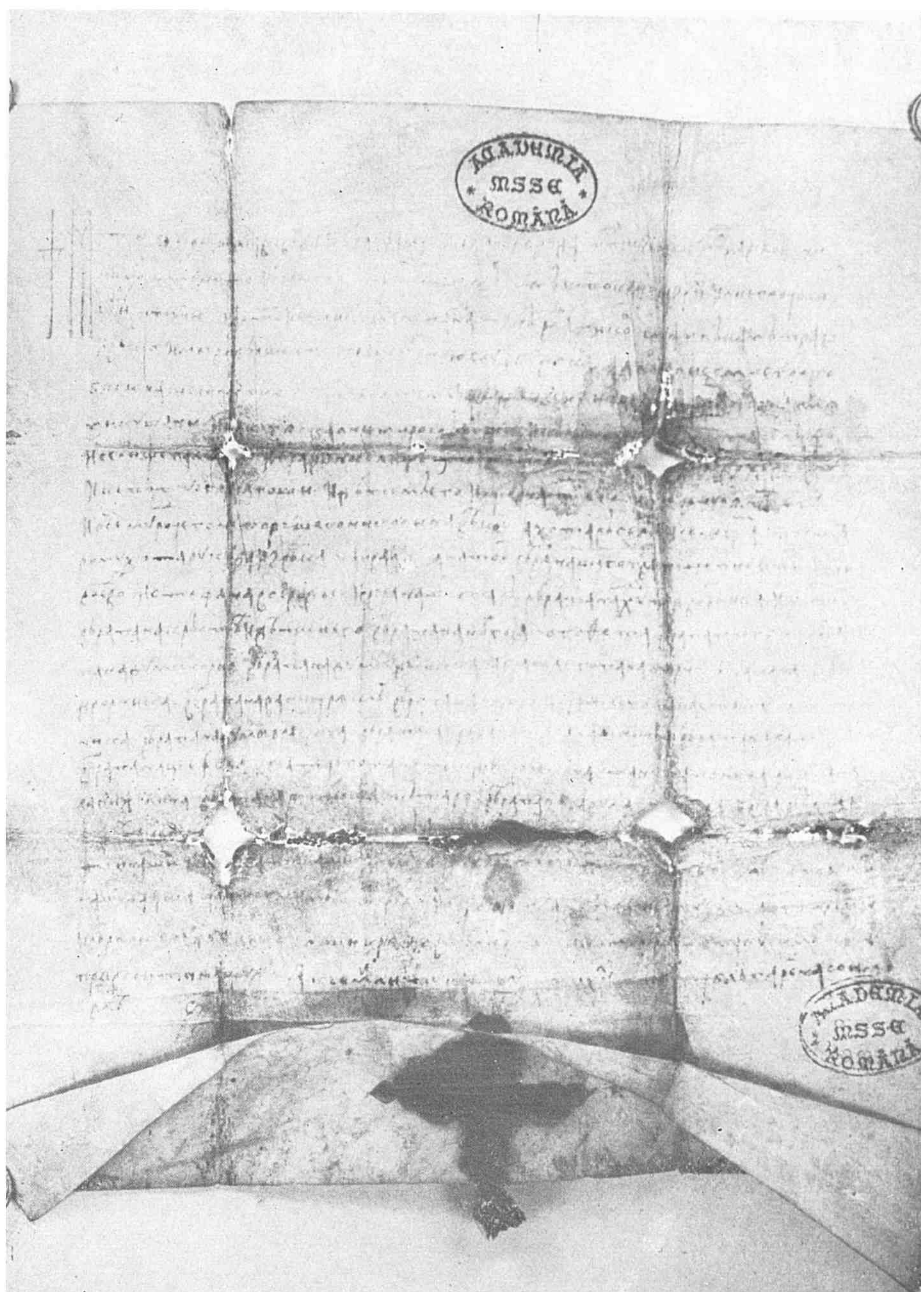
Valea-Mare, topic, **7**; **28**, 37; **29**, 7—8.
Vană dela Tulova, v. Oană, vornic de Suceava.
Vanea, v. Julici Vanea, Oana, vornic de Suceava, Uriacle Vanea.
Vaslui, topic, reşedinţa lui Ştefan ca asociat la domnie de Iliaş, **12**.
vătaf, v. Andreica.
Vâlcea, boer sub Alexandru cel Bun şi Iliaş, **20**, 34; **23**, 31; **29**, 15.
Verişceac Giurgiu, boer sub Iliaş, **41**, 27.
vistieri, v. Cârlig Teodor, Ion, Ruset Iordache, Toader.
Vitolt, boer sub Iliaş, **29**, 26; **41**, 26.
Vlad, v. Jicov.
vornici, rolul de judecători, **47**, 35—37.
vornici, v. Cârstea cel Mare, Cupcici, Hudici Petre, Negrul Duma, Oană, Petre.
Vrabie Gheorghe, uricar, **9**, n. 8.

Wood, lampa lui, **17**; importanţa lămpii pentru textele vechi iligibile, **17**.

zavească, **32**, 25, 29; v. indicele slav sub завѣска.
zeciuiala din albine, **29**, 39.
Zlătari, poiană, **20**, 27.

Suceava. «1424 August 26 — 1425» Septemvrie 4. Alexandru cel Bun.

Bulgari. 1441 Iunie 25. Ilie și Ștefan, domni ai Moldovei.
(Actul e dat în timpul seimului).

CUPRINSUL:

	Pag.
I. Introducere	5—17
Stadiul edițiilor de acte moldovenești dinainte de Ștefan cel Mare 5—6. Importanța actelor prezentate 6—16. *Seimul moldovenesc.* 7—11. *Ilie și Ștefan: Asocierea la domnie.* 11—15. Metoda de lucru. 16—17.	
II. Texte	19—49
1. Suceava <1424 August 26—1425> Septemvrie 4. ~ Alexandru voevod, domn al Moldovei, dă slugii sale Bărbosul un sat pe Șomuz, la Boboș, unde este casa lui, sat ce după moartea lui Bărbosul va rămâne soției lui Marena și nepoatelor ei Anuța și Stana	19—22
2. Suceava, 1427 <Septemvrie>. ~ Alexandru voevod, domn al Moldovei, dă slugii sale, Onicica un sat la Cârligătură, unde este casa lui	22—25
3. Suceava, 1438 Fevruarie 7. ~ Iliaș voevod, domn al Moldovei, dimpreună cu fratele său, Ștefan voevod, întăresc slugii și boerului lor, Toma Băcescul, satul Negoești, de pe pârâul Negru, moșie a lui Toader, un nepot al soției destinatarului.	25—26
4. Suceava, 1438 August 18. ~ Ilie voevod, domn al Moldovei, dimpreună cu fratele său, Ștefan voevod, dăruesc mânăstirii dela Poiana, unde este egumen Dosofteiu, un loc pustiu, lângă cuturile Hârloienilor. Se arată hotarul locului pustiu, fixat de Cârstea Negrul cu oameni bătrâni și megieși ocolnici. Se acordă și scutiri de dări și de prestații. . . .	27—31
5. 1440 Octomvrie. ~ Ștefan voevod, domn al Moldovei, întărește panului Ignat satele Dobromirești și Balosinești de pe Simila ale stolnicului Donciul, ce se dăruesc panului Ignat de Ivul, fratele stolnicului Danciul și de Negrea, nepotul lui Ivul	31—34
6. Bulgari. 1441 Iunie 25. ~ Ilie și Ștefan voevozi, domni ai Moldovei, dau slugii lor, panului Vlad Jicov și nepotului său,	

Pag.

Dragoş, următoarele sate şi selişti: satul Micuşani, la Chigeaci în Salcia: Miroslăveşti şi Călineşti, seliştea lui Galin, a lui Grad cum şi o altă selişte. . . . . 34—37

7. 1441 Iulie 7. ~ Ilie şi Ştefan voevozi, domni ai Moldovei, întăresc panului Ignat stolnicul satele Dobromireşti şi Balosineşti, ce i le dăruesc lui Ignat stolnicul, Ivul, fratele lui Danciul stolnic şi Negre, nepotul lui Ivul. . . . . 37—39

8. Suceava. 1441 Septemvrie 29. ~ Ilie voevod, dimpreună cu fratele său Ştefan voevod, dau slugii şi boerului lor, pan Caloian, satul Rjavenţi, din regiunea Hotinului. . . . . . . 39—43

9. Suceava. 1455 Iunie 7. ~ Petru voevod, domn al Moldovei, întăreşte slugei şi boerului său, Gavril spătar, următoarele sate: Steţcanii, al soţiei lui, Sârbii şi Mirceştii de pe Siret cum şi jumătate din Blăgeştii de pe Topoliţa, cumpărate dela Baico . . . . 43—46

10. Suceava. 1456 Ianuarie 20. ~ Petru voevod, domn al Moldovei, scuteşte satele Pârteşti şi seliştea lui Dionis, ale mânăstirii Homor, de următoarele dări, amenzi şi prestaţii: dare, posadă, podvoadă, iliş, jold, munca la cetate şi la mori, gloabă, tretină, duşegubină, răpire de fecioară cum şi de orice slujbă sau prestaţie. Orice pripas din sate va fi al mânăstirii. Vor plăti o amendă de 12 grime cei ce vor pescui în râul satelor sau vor tăia lemne din pădurea satelor. Va plăti o amendă de 10 ruble argint cel ce va călca stipulaţiile actului. Satele se scot de sub jurisdicţia judecătorilor de Suceava şi nu vor fi turburate de slujbaşii domneşti. . . . . 46—49

Résumé . . . . 51—53

Indicele vocabular al textului slav . . . . 57—67

Indicele textului românesc . . . . 69—77

Anexele . . . . —

Planşa I. Actul din 1424—1425 al lui Alexandru cel Bun. . —

Planşa II. Act dela Iliaş şi Ştefan, domni ai Moldovei, dat în timpul Seimului . . . . —

Cuprinsul . . . . 79—80

MONITORUL OFICIAL ŞI
IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA NAŢIONALĂ
BUCUREŞTI — 1938.

FUNDAŢIA REGELE CAROL I
SECŢIA ISTORICĂ
INTEMEIATĂ DE
MAJESTATEA SA REGELE CAROL II
CONDUSĂ DE
AL. TZIGARA-SAMURCAŞ ŞI CONST. C. GIURESCU

I. BIBLIOGRAFIE

Dr. ANDREI VERESS,	*Bibliografia română-ungară, vol. III. Românii în literatura ungară şi Ungurii în literatura română. (1839—1878)*, Bucureşti, 1935, XVIII + 387 p. in 8⁰ . . (Vol. I—II au apărut în editura Fundaţiei Regele Ferdinand I).	Lei 300

II. DOCUMENTE

P. P. PANAITESCU,	*Documente privitoare la istoria lui Mihai Viteazul*, Bucureşti, 1936, 177 p. in 8⁰	Lei 100
EMIL VÎRTOSU,	*Tudor Vladimirescu. Pagini de revoltă*, Bucureşti, 1936, 80 p. in 8⁰	Lei 45
GR. NANDRIŞ,	*Documente româneşti în limba slavă din mănăstirile Muntelui Athos. (1372—1658)*, Bucureşti, 1937, 309 p. in 8⁰	Lei 150
AUREL V. SAVA,	*Documente privitoare la târgul şi ţinutul Lăpuşnei*, Bucureşti, 1937, 326 p. in 8⁰	Lei 160
Dr. ANDREI VERESS,	*Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei şi Ţării Româneşti*, vol. IX (1614—1636), Bucureşti, 1937, XXVI + 409 p. in 8⁰ . . . . (Vol. I—VIII au apărut în editura Fundaţiei Regele Ferdinand I).	Lei 400
Dr. ANDREI VERESS,	*Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei şi Ţării Româneşti, vol. X (1637 — 1660), Bucureşti, 1938, XVI + 388 p. în 8⁰*	Lei 400
DAMIAN P. BOGDAN,	*Acte moldoveneşti dinainte de Ştefan cel Mare*, 77 p. in 8⁰	Lei 50

Sub tipar

P. P. PANAITESCU,	*Documentele Ţării-Româneşti I. Documentele interne, 1369-1490*	
DAN SIMONESCU,	*Condica de obiceiuri vechi şi nouă* a lui Gheorgachi logofătul.	

III. STUDII

P. P. PANAITESCU,	*Mihai Viteazul*, Bucureşti, 1936, 269 p. in 8⁰	Lei 150
V. CHRISTESCU,	*Apărarea militară a Daciei Traiane*, Bucureşti, 1937, 272 p. in 8⁰	Lei 140
MARCELLE F. LAMBRINO,	*Les vases archaïques d'Histria*, Bucureşti, 1938, 375 p. in 8⁰	Lei 250
C. ANDREESCU şi C. STOIDE,	*Ştefăniţă Lupu, domn al Moldovei (1659-1661)*	Lei 120

Sub tipar:

GEORGE POTRA,	*Contribuţiuni la istoricul Ţiganilor din România*	

C. 51.587.